

GRAFIKAI SZEMLÉ

FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

XII-IK SZÁM 1912 DECZEMBER

FELELŐS SZERKESZTŐ
WANKO VILMOS ♦ ♦ FŐ-
MUNKATÁRS: GONDOS
IGNÁCZ ♦ MEGJELENIK
HAVONKÉNT EGYSZER
♦ ♦ A MAGYARORSZÁGI
KÖNYVNYOMDÁSOK ÉS
ROKONSZAKMABELIEK
SZAKKÖRE KIADVÁNYA
XXII-EDIK ÉVFOLYAM

BOLDOG ÚJÉVET

GKIVÁN OLVASÓINAK,
ELŐFIZETŐINEK ÉS
HIRDETŐINEK A
GRAFIKAI SZEMLE

SZERKESZTŐSÉGE
ÉS KIADÓHIVATALA

ZUR **J**AHRESWENDE ENTBIETET
DIE ADMINISTRATION UND
REDAKTION DER

GRAFIKAI SZEMLE

IHREN LESERN, ABONNEN-
TEN UND INSERENTEN DIE
BESTEN GLÜCKWÜNSCHE

GRAFIKAI SZEMLE

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY EGÉSZ ÉVRE 6 KORONA, BEKÖTÉSI TÁBLÁVAL EGYÜTT 7 KORONA 40 FILLÉR

XXII. ÉVFOLYAM BUDAPEST, 1912 DECEMBER HÓ TIZENKETTEDIK SZÁM

Szakirodalom — szakoktatás.

A karácsony közeledtét mindig örömmel várom. Nem tartogatnak ugyan e napra süritett szeretetmegnyilatkozásokat részemre, mégis várom, mint kis gyermek a szent estét, hogy a karácsonyfa csillogó szépségeit bámulhassa s a kis Jézus ajándékait — akinek jut — átvehesse. Szaklapjaink karácsonyi számait várom érdeklődéssel, melyek az elmúlt esztendő fejlődésének, a szakmafejlesztés munkájában fáradozók eredményeinek mintegy tükörképei. A szeretet ünnepe, a Karácsony, mindig bizonyosságát szolgáltatja annak, hogy a magyar nyomdászati szakirodalom át van hatva a szakma iránti szeretettől. A vaskos karácsonyi füzetek nem a jól számító üzleti élelmesség termékei, mert a magyar olvasóközönség nem fedezheti azokat az áldozatokat, amit egy ily füzet kiadása felemészt... Örömmel lapozgatom a különböző mellékleteket, melyeknek tanulmányozása minden korrallépést tartani akaró nyomdász-emberre feltétlenül szükséges, mert a folyton megjelenő újdonságokkal más uton alig ismerkedhet meg. Olvasgatom az önzetlen szaktársi szeretet szülte szellemi termékeket és a gyakorlati életből vett tapasztalatokat, melyeknek a szekrény vagy gép mellett való megszerzése fáradságosabb, mint ha szaklapokból meritjük. Túlhaladott álláspont egyébként ma már a szakirodalom szükségét, annak oktató hatását lépten-nyomon hangoztatni. Elismerik ezt az igazságot az összes szakmák, de különösen mi nyomdászok vagyunk ráutalva szaklapjaink oktató tanácsaira, mert alig van a szaklapokon kívül tanulási lehetőségünk, pedig — kénytelenek vagyunk bevallani — ránk fér a tanulás, eltekintve attól, hogy szakmánk állandó fejlődése, a nap-nap után megjelenő újdonságok a törekvő nyomdásznak nélkülözhetetlenné teszi szaklapok olvasását. És mégis fokozott erőfeszítéssel kell buzgólkodnunk, hogy olvasóink számát megtartsuk, míg ezzel szemben a külföldi nyomdai szaklapok gyarapodnak, olvasóik száma évről-évre emelkedik és mint lapvállalkozás is jövedelmező. A rosszhiszemű kritika azt mondja ezzel szemben, hogy mi gyengébbek vagyunk, keveset nyújtunk, holott ez a vélemény nem állja meg helyét. Tessék csak összehasonlítást tenni szaklapjainkkal egynivóú külföldi lapokkal, *a mérleg sokszor a mi javunkra fog billenni*. Viseltessünk szeretettel szakirodalmunk iránt s ne gondolkodjunk kalmárlélekkel. Körünk tagjai nem csupán hivatalos lapunkért fizetik az illetékeket, hanem filléreikkel segítik azt a nemes célt, mely szaktársaink szakmai oktatásában jegecedik. Ne bíráljuk mindig úgy a dolgot: a nyújtott anyagi érték felér-e azzal, amit illetékként fizetünk, hanem gondoljuk meg, hogy azt, amit például most folyamatban levő tanfolyamainkon egyesek tanulnak, mi, az általánosság fizetjük, mert hiszen mástól nincs mit várnunk. A munkásmozgalom s a mindinkább nehezebbé váló megélhetés maga támaszt versenyt egymás között s ha szükségét hangoztatjuk: tanuljatok, hogy többet tudjatok és sikeresen harcolhassatok megélhetétekért, munkánk egyenlő azzal, mintha egy-egy falattal több kenyér kereshetésére adnók meg a lehetőséget. Szeressétek szakirodalmunkat s ki szóval, ki tollal — mindenki képességeinek megfelelően —, ki filléreivel támogassa azt a célt, melyet követünk. Hiszen mi nem anyagi javakat kérünk, hanem méltánylását annak a sokszor megfeszített önzetlen munkának, melynek forrása a szaktársi szeretet. És tanuljatok, mert a tudás az egyetlen mód arra, hogy különbek legyetek másnál — a többiek javára!

Curiosus.

Tisztelettel kérjük

a nyomdatulajdonos urakat, művezető és mesterszedő szak-társakat, hogy a nyomdájuk-ban készülő falí, előjegyzési, blokk- vagy zsebnaptárakból, valamint újévi üdvözlő-lapok-ból egy-egy példányt lapunk szerkesztőségének (Budapest, VIII, Conti-utca 4) beküldeni kegyeskedjenek. A beküldöttek-ről lapunk jövő évi első számá-ban mondunk véleményt s azután kiállítási anyagunkhoz csatoljuk.

SZAKKÖRI HIREK.

Szaktanfolyamunk eddigi elő-adásairól szóló beszámoló cikk-sorozatunkat az új évfolyamban kezdjük közölni. Jelen számunkban kezdjük meg a szaktanfolyami hall-gatók által készített vázlatok után szedett mellékleletek közlését. Ez alkalommal 16 mellékleten reprodukáljuk hallgatóink tervezeteit.

Körünk háziestélyei. November hó 30-án rendeztük az idei első házimulatságunkat, mely erkölcsi-leg ugyan fényesen sikerült, azon-ban 300 koronán felüli deficittel járt. Ez az anyagi sikertelenség rendkívül lesújtó, mert hiszen ezzel egy jelentékeny összeget vagyunk kénytelenek a szakmai oktatás cél-jaitól elvonni a nyilvánvaló okai ennek a mai áldatlan politikai vi-szonyok, háborús veszedelmek. — A legközelebbi háziestélyt 1913 január hó 5-én rendezzük s ez — reméljük — némi anyagi siker-rel fog járni vagy legalább is nem fog deficittel zárulni. Nagyon kér-jük a szakértőket, hogy házi-estélyünk sikere érdekében buzgól-kodjanak; gondoljanak arra, hogy az anyagi siker előmozdításával egyszerűen a szakoktatás ügyét is előbbre viszik.

Fedőlapok terveinek díjazása és mellékletvázlatok vásárlása. Választmányunk határozata értelmé-ben 1913 első hónapjától kezdve lapunk fedőlapjainak vázlataiért 10–10 koronával díjazzuk a ter-vezőket. Magától értetődik, hogy csak az olyan vázlatokat váltjuk meg e csekély — de a Kör anyagi ere-jéhez mért — díjjal, amelyeket a szakbizottság elfogadhatóknak talál. A tervezeteknek csak betűön-tódi anyagból tervezetteknek sza-bad lenni, kivéve évenként négy fedőlapot, melyek egészben vagy részben rajzok is lehetnek. Ilyen fedőlapvázlatok beküldését szíve-sen fogadjuk, sőt kérjük, megje-gyezzük azonban, hogy egyes hó-napokra a szakbizottságnak is jogá-ban áll megbízást adni. Ugyancsak január 1-én lép érvénybe a választ-mány ama határozata, mely mel-lékleletek gyanánt felhasználandó vázlatok vásárlására jogosítja fel a szakbizottságot. Egy-egy mellék-letre való (2–4 vagy több példa)

Az „uj irány“ diadala.

Mi magyar nyomdászok egy idő óta valami újat várunk. A szépnek, az igaznak, a jónak valami új formáját, avagy a formáknak valamely új szépségét, új igazságát a könyvnyomtatásban. Igen: valami újat várunk! Újat a könyvnyomtatás esztétikájában, elméletében és gyakor-latában! Mert a lázas törekvés, mely minden erőnek kihasználására ösztönöz, maga a mindinkább siető élet, a könyvnyomtatásnak épp úgy, mint valamennyi művészi ágának, más irányt, más szint, más hangot jelöl ki fejlődése utjára.

Nekünk, magyar nyomdászoknak, keresnünk kell az *eredeti alkal-mazási módot, az eredeti jelleget és irányt*. Nem azért kell keresnünk, mintha a régebbit, a merészet letörni akarnók. Dehogy! Emancipál-nunk kell a magyar könyvnyomtatást a külföldi piacon összevásárolt raffinált irányoktól, technikáktól. Akinek kissé módjában van külön-böző nyomtatványok tömémentelenségében széttekinteni: mindenütt jó-ismerősökre, azaz rossz utáztatokra talál. Azért a mi munkánk csak az lehet, hogy ne hagyjuk nemzetközi alkalmazási módtól, iránytól eliszapolni, eltemetni a meglévő eredeti előállítási mód meg irány kincseit, de aknázzuk ki s egyengessük fejlődése utját.

Az elmúlt tíz esztendő utolsó éveinek szakirodalma bőséges anyag-gal szolgál mindazoknak, kik a magyar könyvnyomtatás sorsán tépe-lődve a mai állapotok magyarázatát s a kibontakozás utját keresik. Azzal tehát nem foglalkozunk. Hogy a magyar könyvnyomtatás „uj iránya“ hol, hogyan és miképpen jött létre, arra vonatkozólag pedig utalunk a Magyar Nyomdászok Evkönyve, 1910. évfolyamára, mely mindezt elég világosan magyarázza. Az Evkönyv erről szóló részei azt mutatják, hogy a művészekből és nyomdászokból álló Tanműhely emberei mélyre nyultak a magyar könyvnyomtatásbeli állapotok okai-nak vizsgálásában. Nem beszéltek egyes emberekről, egyesek nézeteit, törekvéseit nem emlegetjük; de kétségtelen, hogy a közös törekvések egyéni indítékai tisztán állanak előttem. Szerintem a Tanműhelyben lefolyt mozgalom azért volt általános, mert több művész és sok szak-ember érezte, kívánta ugyanazt. Sőt azt is tagadom, hogy ez „uj irány“ érzése és kívánása, az újabb kor szüleménye lenne, mert meg-volt ez régebben is, csak hogy akkor kevesen voltak ez érzések és vágyak részesei, most pedig sokan. Kevés ember gyenge hangon szólhatott kevesek nevében; a szám szaporodásával természetesen erősödik a követelés is. Ebben az áramlatban tehát több egyes művész és sok egyes szakember közös törekvését, közös érzésének egyforma nyilvánulását láthatjuk és a magyarazatot is olyasmiben találhatjuk, ami szintén a leghatározottabban egyéni résztvételt feltételez, ami senki hatalmi szavától, senki erős akarától nem függ. A kort jellemző törekvések forrását egyenesen is, közvetve is a *fejlődő és terjedő művészetben és műveltségben* találjuk. Mert a művészet és művelődés *törekvéseket szül*.

Ilyen törekvések egyesülve hatnak zsenge nyomdászati életünkre; nyomdászunk eredetiségének, első sugarai pedig e törekvések fel-színes voltát világítják meg. És amint a magyar nyomdászati kertje ez új hajnalra kivirul, rügyet hajt benne az eredeti alkalmazási mód első bimbója: az „uj irány“, aminek a kertészkedők már érzik is szépségét és annak jelenségeit már párhuzamba állítják belsejük jelenségeivel.

Egyik láncszem ilyképpen a másikba kapcsolódik és levezet ben-nünket a jelenkorig.

Az „uj irány“ új lendületet ad a magyar nyomdászati életnek; elterje-dése pedig a magyar nyomdászok lelkének legmélyére, szívének legbelső gyökeréig hat. Emeli a művészi szellemet mind a két olda-lon: a konzervatívoknál éppúgy, mint a modernéknél. *Sohasem erő-sebbek az irányok, mint akkor, midőn újak*. Nem kell csodálkoznunk, hogy az „uj irány“ is rendkívül lelkesítette a magyar nyomdászati embereit.

Az „uj irány“ elterjedését polémiák előzték meg, polémiák követik. A konzervatív fél általános támadást kezd, melylyel szemben a

modern fél eleintén alig védekezett. Amint az „új irány” megtámadják, mindinkább többen meg többen elszabadulnak tőle. Ettől fogvást az „új irány” szomorú képet tárt a szemlélő elé. Erről a képről nem esik jól szót ejtenem. Hála a sorsnak, hogy ez immár a múlté; csak annyit kívánok röviden felidézni az emlékezetben, hogy az „új irány” nagyon hasonlított olyan csecsemőhöz, akit nem dobtak ugyan a Dunába, de azért agyonkoplaltatták. Csak erről gondolkozhatunk akkor, hogy vajjon ebben a nagyrahivatott gyermekben van-e annyi életerő, hogy gondos ápolással megtartható legyen az életnek. Arról meg csak kevesen mertünk álmodozni, hogy két év múltán ez a gyerek annyira megfériasodik, hogy a nyomdászársadalom alkalmasnak, sőt méltónak találja arra, miképp a hasonlók között első legyen. Ez a szinte nem remélt eredmény bekövetkezett, pedig a gyermeknek táplálása a két évi időtartam alatt sem volt éppen bőséges. Elmondhatjuk, hogy a ruháraló, meg a táplálék vékonyan jutott a két esztendő alatt, inkább a szeretet melegéből jutott ki neki bővebben.

Sikere, nagyrahivatottsága mellett nyilatkozik különben széles ez ország művelt közönsége és modern nyomdászsága is. A Szakkör ez évben lezajlott gyűjteményes nyomtatványkiállításai alkalmával és a Grafikai Szemle ez évi gyakorlati példáinak mellékletei révén valószínűleg beleszuggerralódott, beleplántálódott a szemlélőség érzék-szemibe. Igen könnyen ment, mert ahol megjelent helyes, formás és művészi köntöseben, ott feltétlenül hatott, hódított. A közönség meleg rokonszenvvel fogadta, a nyomdászságra pedig felüldítőleg hatott. Az „új irány” tehát a modern magyar könyvnyomtatásnak ékesen szóló, ragyogó — sőt legbefejezettebb sorozataiban — egyuttal diadal-szerző eszköze is.

Ennek tulajdonítható, hogy az 1912. esztendő forgása alatt Magyarországon a könyvnyomtatás terén olyan tevékenység uralkodott, amelyhez hasonlót — ami annak rendkívüli serénységét, művészi értékét illeti — Európa egyetlen országának nyomdászsága sem mutathat fel. Minden város könyvnyomtató műhelyében az „új irány” zsánerében készülnek a nyomtatványok s a meglepő gyakoriságnak tényle az a látszatot kelti, mintha csak az egyes városok könyvnyomtatói egymással öntudatosan versenyre keltek volna.

A magyar könyvnyomtatás képéből az eredeti magyar stílusok, jelek nem hiányozhatnak. Kifejlődésének kiegészítő tényezőjét alkotják. Bennük a nyomdászat olyan feladatokra talált, melyek nem ritkán monumentális magaslatra emelkedtek. A dolog természetéből folyó, de szintugy e kor művészeti termelésének sajátos módja is, hogy az eredeti „új irány” foltszerű különös, változatos formái minden esetben elnyomták az eddig dédelgetve dajkált sablonos, nemzetközi irányokat, másrészt azonban a magyar nyomdászatra átöröklődött „új irányu” művészi érzékként ment át a magyar könyvnyomtatók husabavérébe, hogy a jelen korszak minden egyes nyomtatványa, amely nyomdászati az eredeti alkalmazási módhoz, művészi tekintetben pedig már a modern magyar nyomdászat reneszánszához tartozik, igényt tarthat arra, hogy műalkotásnak tekintsük. Mert: ha az „új irány” nem is kiforrott teljes egészében, de forrong, erjed és látszik, hogy van benne, ami aszuvá forrhat; sőt csakis ebből fakadhat meg a várva-várt modern magyar könyvnyomtatás reneszánsza és művészete.

Ennek a művészi szempontnak egyre emelkedő uralma, a tisztán esztétikai érzésnek, meghatottságnak a keresése: a magyar nyomdászat jelen állapotát mindenképpen biztatónak láttatja. Értsük meg és érjük meg végre, hogy a magyar könyvnyomtató-művészetnek legfőbb szabályai az esztétikai élvezet előteremtését kell, hogy előmozdítsák. Csak kevésbé fejlett nyomdászati viszony között eshetik meg, hogy a nyomdászati életet nem a maga szabályai, hanem idegen szabályok és áramlatok kormányozzák. Minden túlekedés, minden szemünk előtt végbemenő ádáz csatározás arra enged következtetni, hogy a magyar nyomdászat kezd egyesgyedül a maga benső szabályai, törvényei szerint kialakulni, és kezd teljes autonómiáját biztosítani.

Az „új irány” legtöbb esetben megelőlegszik kevés képi ábrázolással

vázlatért 5 koronát állapított meg a választmány, mely díj a melléklet megjelenése után esedékes. E vázlatok szintén előzetes bírálat tárgyává tétetnek. Mellékletvázlatokat bárki beküldhet s így a vidéki szaktársaknak is módjukban lesz vázlatokat (esetleg már kész munkákat) beküldhetni, ami annál kívánatosabb, mivel a vidéki nyomdakban csak a legritkább esetben lehet mellékletet nyomtatni.

Szaktanfolyamunk jövő évi január havi programja az eddigiek-nél is változatosabb. A vázlat-készítési tanfolyamon még egy előadást tartunk az üzleti nyomtatványok tervezéséről s ezt követi a körlevelek tervezéséről szóló két előadás. Ezek után befejeződik a tanfolyam az előadásainak sorozata, melyen csak sorcsoportosítási gyakorlatokkal foglalkoznak a hallgatók s kezdetét veszi a diszitással kapcsolatos tervezés. Ezen előadás-sorozatokat egy szerves egészzel kapcsolja a vonal-és formáról, valamint a nyomdai diszitó-anyagok alkalmazásáról szóló elméleti előadás. A haladók ez idő alatt is folytatják a mellékletek tervezését. Az elméleti előadások sorát a nyomtató festékről szóló két előadással folytatjuk, amelyet kiegészít egy festékgyár üzemen való megtekintése. Ezekre az előadásokra már most is felhívjuk a szaktársak figyelmét. Januárban ezeken kívül lesz még egy nyomtatástechnikai előadás és egy előadás, melyen a táblázatszedés technikájáról lesz szó. — Itt emlíjük meg, hogy tanfolyamunk hallgatóinak soraiból most már többen kimaradtak; amiért azonban bőven kárpótol a megmaradt hallgatók páratlan ambíciója és tanulási kedve.

BEKÜLDÖTTÉK.

Aradi hirdetések. A mult havi lapunkban emlékeztünk meg az aradi Zlinszky-féle nyomdában készült Függetlenségi Naplár hirdetéséről, melyeket Eibenschütz szaktárs szedett s most ismét előtünk fekszik egy újabb küldemény — szintén hirdetések —, melyről bírálatot kell mondanunk. Egyes szaktársaktól sűrűn érkező bírálni való anyagokat mindig nagy örömmel fogadunk, különösen akkor, amikor a beküldöttekről a javulást, a haladást konstatálhatjuk. Eibenschütz szaktárs újabb kollekciójával ismét bebizonyította, hogy tanulni vágyó és erre minden alkalmat megragadó, törekvő szaktárs. Újabb hirdetései-ben is egyszerű sorcsoportosítási megoldásokat láthatunk. Mindjobban közeledik ahhoz az irányhoz, melynek mi is hívei vagyunk s amely irány minden felesleges sallangtól, diszitól mentesíti a nyomtatvány szövegét, melyet legfőbb fontosságúnak kell tekinteni. Bár-mennyire is megelőlegedésünkre szolgál Eibenschütz szaktárs akszidenszedei munkálkodása, nem mulaszt-hatjuk el figyelmeztetni, hogy mun-

káin az ujabban nagyon felkapott német sorcsoportosítási módoknak a hatása is meglátszik. Rendkívül kedveli a sorcsoportoknak tölcseér, kup, élére állított négyyszög alakban való formálását, amely módok azonban csak bizonyos esetekben indokoltak s csak néha juttatják érvényre az így alakított sorfoltokat. Ajánljuk, hogy ezzel a szedésmóddal csinján bánjon, mert sokkal okosabb a sorokat erőszakolás nélkül csoportosítani a mi irányunknak megfelelőleg, mint erőnek erejével belekényszeríteni egy olyan foltra, mely talán nem is domborítja ki a szöveget s talán annak olvashatóságát is befolyásolja. E jó tanácsot, hisszük, hogy megiszivleli.

PÁLYÁZATI HIREK.

Lapunk belső címlapjára hirdetett pályázatra összesen 49 pályamunka érkezett 14 pályázótól. A pályamunkák legtöbbször jó tipografus munka, de egy-néhány imponálóan emelkedik ki közülük. Így a bíráló bizottságnak nem volt nehéz a választás. A bírálókat már meg is történt s az eredmény a következő: az I. (50 koronás) díjat *iffi. Aigner Antal* (Buschmann) munkájának, a II. (30 koronás) díjat *Lencse Antal* nyitairi szaktárs munkájának, a III. (20 koronás) díjat pedig *Krappal Nándor* (Athenaeum) szaktársnak ítélte meg. A nyomtatás I. (25 koronás) díját *Sütöri Sándor* szaktárs nyerte el. A nyomtatás II. díját a bizottság nem adta ki, mert az erre méltó munka jellegű levelében csak a szedő (*Lencse Antal*) volt megnevezve. A részletes bírálatot, valamint a munkák reprodukcióit január havi számunkban közöljük.

Pályázat plakátra. A Magyar Ásványvíz Forgalmi és Kiviteli Részvénytársaság megbízásából az Iparművészeti Társulat általános, nyilvános pályázatot hirdet a Borszéki víz plakátjára. A pályázaton minden magyar állampolgár résztvehet. A három legjobb munka 300, 200, illetve 100 korona díjjal díjaztatik. Határidő 1910 január 10.

KORREKTORI ROVAT.

Milyen gyorsan lehet olvasni? Azokat a bonyolult fiziológiai és lélektani folyamatokat az olvasás alkalmával, amelyeket fontos kísérletek és dus irodalom segítségével az utóbbi években felderítettek Laqueur tanár a „Deutsche Revue”-ben összefoglalóan ismerteti. Az olvasás aktusánál mindenekelőtt feltűnik az a szertelen sebesség, amelyvel a gyakorlott olvasó sort sor után átrepül. Egy perc alatt kényelmesen lehet 500, sőt 800 szót avagy 60 közepes szélességű sort elolvasni. Így az egyes betűre 0'03 másodpercnyi, nagyon gyors olvasónál pedig 0'02 másodpercnyi idő jut. Nyilvánvaló dolog, hogy ilyen parányi időtörések nem elég-

és a *diszítés tömöltségére meg a belük tömegességére fekteti a fősúlyt*; miután már többé nem akar nemzetközi és legendai tárgyú történetek illusztrációja lenni, mint aminő egy évtizeddel ezelőtt is volt, nem az illusztráció szellemi tartalma által hat, hanem formáinak telt sulya által, melynek a távoleső, majd összefonódó kevés diszitmények új enyelgése és játéka ad életet és mozgást.

E művészi feladat kiérzésének egyenletessége közvetlenül hat, tehát erős is. Az „új irány” elve szerint készült nyomtatványoknál legjogosultabb bámulatunkat a kitűzött feladatnak nem tisztán helyes felfogása és anyagának lángeszű áthatása bírja fel, hanem a szemléltetőleg hatásosnak a megragadása lep meg, mely az egész nyomtatvány csoportos beállítása és színezése felett szinte magától értetődő: csaknem kivétel nélkül szuverén biztossággal a magyar nyomdászat reneszánszát fejezik és színezik ki.

A maradiak eleinte a magyar nyomdászat „új irányát” elfajzának, értelmetlen játéknak bélyegezték; megrótták benne a különös, változatos formákban való tobzódást és ezért művészi hanyatlást láttak benne. De mi sem igazságtalanabb, mint a megítélésnek ez a módja. Mert valamint a többi művészeti ágban ugyancsak kiválót tudott létrehozni a magyar művészeti stílus — gondoljunk csak az újabb időben készült hatalmas építményekre —, a fafaragásban is oly módon szerepel, amit mindenképpen művészi tevékenységnek kell neveznünk. Ezt pedig azért említettük, mert ha a realiztikus esztétikának alap-ételeit szem előtt tartjuk, itt is találunk olyan elemeket, melyek a szemléltetőben a mozgalmasságnak, a kifejező tululásnak, a formák szép változatosságának ereje által és választékos foltszerű beállítása révén előidézett művészi szükségességnek érzetét keltik. Miképpen a gótikában oly erő működését látjuk, mely minden elemet arra készíti, hogy folytonos keskenyülésben oldódjék fel és hogy önmaga fogyasztásával egy végpont felé törekedjék: épp úgy az „új irány” is valamely rejtett szerves erő illuzióját kelti bennünk, mely életet lehel a vonalakba, a diszitményekbe, a betűkbe és azokat arra készíti, hogy különös, sokféle formák, kereszteződések és összefonódások foltszerű elhelyezése által a magában véve holt anyagba mozgást és eleven-séget vigyenek. Minden művészi alkotás csak amaz erő által tűnik szemünkbe, mely által bennük *határozott illuziót* kelt. Ezért a magyar nyomdászat új irányában is mely művészi értelem és csín lakozik, mely különös, változatos foltszerű formáinak okszerűségben nyilvánul. De mihelyt hozzászoktunk, hogy az általános eszmét figyelembe vegyük, mely *változtatván a változtatandókat* minden stílusorszakban felmerül, elkerülhetjük azt a gyakorta igazságtalan megítélésre vezető hibát, hogy valamely stílusformát *éppen ezáltal* minden többi fölé helyezzük. *Minden stílusfajnak, amennyiben csak a művészet lényegét alkotó alapokon nyugszik, megvannak a maga szépségei.* A művészet emelkedést, legmagasabb virágzást, vagy legmélyebb hanyatlást mindig egy bizonyos stílusorszakon belül ért el, ezért alapjában véve egyik stílusfaj sem jobb vagy rosszabb a másiknál.

Ugy gondoljuk, ezáltal megkaptuk az újmutatást arra nézve, hogy miként kell a magyar könyvnyomtatásbeli „igényt” megítélnünk s mindenekelőtt arra nézve is, hogy nincs elfogadható okunk lebecsülő értékelésre. Sőt: örömről telhet benne, érdemes követnünk minden egyes esetben, mert hazai talaj terméke, mert magasabb művészi ihlet, tisztán művészi láng, tisztán esztétikai gyönyör uralmodik benne és a magyar nyomdászat egén, mint legerősebben fénylő csillag, ragyogtatja annak diadalát.

R. Tóth József.

Ritkábban bár, de mégis előfordulhat, leginkább csomagzáró címkék készítésénél, hogy egy sort *körbe* kell szedni. Az adott kört osszuk három részre, a sor kiinduló pontját tegyük a bal alsó, befejezését pedig a jobb alsó sarokba; a középre kerülő szöveg pedig szignatúrával kifelé állítandó. Teljesen körbe szedett sorokat ne alkalmazunk. A betű karaktere sem bírja el, hogy feje tetejére állítsuk, mint az lapunk szeptemberi borítékján is látható.

St—12.

Versek szedése, tördelése és olvasása.

Átkutatva szaklapjainkat, egyetlen egy esetben sem találtam nyomát annak, hogy szakmánk fentemlitett ágait valaki ismertette volna. Hallani azonban hallottam, hogy a versek *tördeléséről* egy — *könyvkötő* tartott *szakelőadást* valamelyik rajz- vagy festőiskolában.

Szinte megmagyarázhatatlan, hogy miért is mellőzték szakíróink ezt, holott tudvalevő dolog, hogy a versek szedése, tördelése és korrigálása egyik legkényesebb munkája a szedőnek, tördelőnek és a korrektornak.

Átérve már most cikkem tulajdonképpeni tárgyára, elsősorban a versek szedését fogom ismertetni. Tudvalevő dolog, hogy verset szedni mindig szeretett a szedő, pláne akkor, ha ezt számolásban szedhette, de bizonyospénzben is szívesen szedik, mert abból sokat lehet szállítani, no meg sokkal szórakoztatóbb is, mintha például számokat vagy névsort szedne. Csakhogy verset szedni nem olyan nagyon könnyű dolog, mint azt a legtöbben gondolják, mert a versek szedésénél éppen olyan gondosan kell eljárunk, mint például egy csinósan előállított akszidenc-munkánál. Aki igazi szakszemmel nézi az eddig megjelent versköteteket, vagy pedig az olyan műveket, amelyekben versek fordulnak elő, bizony sajnálattal fogja tapasztalni, hogy az minden, csak nem helyes és szép munka, mert hiányzik belőle a szépérzék és a helyes mértani szabály. Meg kell azonban az igazság kedvéért említenem, hogy láttam már én nagyon csinósan az igazságot kiállított verskötetet, de csak egyet-kettőt. Egy kicsit furcsán fog hangzani egyesek előtt, hogy *mértani szabályról* beszélék a versek szedésénél, pedig épp ez az, amit szedő szaktársaim nem vesznek figyelembe és csak szedik a verseket nyakra-főre, anélkül, hogy a fentemlitett szabályra tekintettel volnának. Nem egy esetben volt alkalmam tapasztalni, hogy a versek minden kritikán alul voltak — *beosztás* szerint szedve. Pedig elsősorban ez a legfőbb követelmény, hogy a vers helyesen legyen *beosztva*.

Majd minden verskötetnél lehet látni, hogyha például egy huszonegy ciceróra szedett versnél *egy-két* sor hosszabb a többinél, akkor ez után a *két* sor után huzzák be a többi sorokat is, ami bizony nagyon helytelen eljárás, mert ezáltal a versnek semmiféle mértani beosztása nincs, de nem is lehet, mert akkor, ugyebár, a vers címét a *két* sor után mérve kell a középre szedni és ezáltal kész a szemet bántó, helytelen — *mértani beosztás!* Lássuk a példát.

IKARUS.

Vergődöm a tenger dagályán,
Sírom nem lát remegni gyáván,
Bátran nézek bele . . .
A mélységtől sem fél, ki mint én
Föl a napig repüle szintén,
Es nem szédült feje.

Repülni! . . . hah! . . . teremts magadnak,
Mit természet, sors megtagadtak!
S én — szárnyat alkoték;
A föld színét elhagyva lábam:
Győzelmi zaj hangzik utánam . . .
— Hódítva volt a lég.

Ugyebár, mennyire bántja a szemet ez a helytelen beosztásu szedés, pedig a szedő nagyon is egyszerűen oldhatta volna meg a dolgot és pedig úgy, hogy a második strófa első sorát összehuzta volna és ezáltal egyenlővé tette volna ezt a sort is a többivel, így az egésznek a közepére zárva ki a címsort, megkapta volna a helyes mértani szabályt cím és szöveg között. Nem állt volna elő az a helytelen beosztás, hogy a *cím* éppen a strófa végszótágjaira esett volna, hanem a közepére! — Itt van például egy másik eset.

séges arra, hogy a betű képét teljesen felismerhessük. A szokásos gyors olvasásnál tehát nem lehet szó pontosan való látásról, hanem részben bizonyos egyszerű jelek szerinti eltalálásról vagy felismerésről. Ilyen gyors olvasáshoz nemcsak közönséges, hanem egyenesen rendkívüli látóerősség szükséges. Ha, mint szokottan, egy harmad méternyi távolságból olvasunk, akkor látóerősségünknek olyannak kell lenni, hogy ugyanazt a betűfajt egy méternyi távolságból is tudjuk olvasni. Nekünk tehát látóerősségünknek csupán harmadrészt szabad elhasználnunk, mert különben igen gyorsan fáradnánk el. Hogy a betűket ilyen gyorsasággal átnézhessük, arcvonalunk nem egyenletes sebességgel mozog a sorok felett, hanem szemünk löketenként mozog; a löketek között pihenőket tartunk. A löketek és a pihenők szabályszerűen felváltják egymást, azonban a pihenők időtartama jóval nagyobb a löketekénél. Minél lassabban olvasunk, annál nagyobbak a pihenők; ezek a közönséges gyors olvasásnál 12—20-szorta hosszabbak a löketeknél, a lassu, gondos korrektúra-olvasásnál 100-szorta hosszabbak. A szemnek eme ugrásszerű mozgulatai igen gyorsan végeztenek; az egyes lökömozdulatok nem is egész $\frac{1}{50}$ másodpercet vesznek igénybe. A szemmozdulatok száma egy soron belül elsősorban a sor szélességtől, másodsorban az olvasó egyéniségétől függ. A betűnek a szemtől való eltávolodottsága emellett közömbös. Egy keskeny sornál körülbelül három löket végeztenek; 83 cm.-es, 47 betűt magában foglaló sornál öt pihenőt, 122 cm.-es, 63 betűt magában foglaló sornál hét pihenőt jegyeztek fel. Kiszámították, hogy $\frac{1}{100}$ másodpercnyi idő alatt több szót egyszerűen lehet felfogni, sőt azt is, hogy $\frac{1}{500}$ másodperc alatt el lehet helyesen olvasni egy hét betűből álló szót. Persze attól is sok függ, hogy milyen alakban jelentkezik az illető szó. R—r.

Hibásan képzett határozós összetett szók használat. A magyar kereskedelmi nyelv annyira tele van germanizmussal, idegenszerű képzésekkel és helytelen szóhasználatokkal, hogy a köznapi használatra szánt nyomdatermékekben csak úgy burjánzik a magyartalanság. Legfőképpen áll ez az árjegyzékek szövegére. E helyütt nem foglalkozhatunk a bennük szereplő rossz mondat szerkezetekkel, csupán azokat a nyelvbeli botlásokat tárgyaljuk, amelyeknek kijavítása mindenkor elsőrendű feladata a vérbeli korrektornak. Ezáltal vizsgáljuk meg a hibásan képzett határozós összetett szókat. Például *tulsúly* (Übergewicht). Közönséges német szolgálai utánzás. Magyarul helyesen csak *fölössúly, súlyfölösleg* lehet. A *tulsúly* hibás azért, mert a *tul* névutó csak *-n, -on, -en, ön,* viszonyragos szóval állhat; például: *Dunán*

tul, hegyen vagy erdön tul, mint igékkötő hasonló vonzattal; *tul vagyok a bajon, tulajár mindenkinek az eszén, tulmegy a határon* stb. Sem a régi magyarságban, sem a nép nyelvében nem találjuk más használatát, legfeljebb azt, hogy néha főnévül szolgál; így: az egész Dunántul ismeri, vagy egész Tuladuna ismeri. Csak mióta a *tul* névutó a német *über* prepozíció egyértékésének kezdett a magyarba átmenni, emennek szerepét huzzák rá. Így keletkeztek: *tulbuzgóság, tulerő, tulvilág, tulnyomó* (részt), *tulköltség, tulkinálat* stb.; igékben: *tulbecsálni, tulélni, tulterhelni, tultermelni, tulhaladni* (tulhaladott álláspont). Ezek mind tárgyias igék. Az igéket és igei névszokat még csak lehet valahogyan magyarázni, ha tudniillik hozzájuk gondoljuk; *mértéken, határon, bizonyos ponton tul*. Ahol azonban ez nem lehetséges, ott helytelen szóval állunk szemben s ha teljesen akarunk korrigálni, ki kell javítanunk az igazi kifejezést, így: *tulvilág = másvilág, tulnyomó rész = nagyobb rész vagy legnagyobb rész; tulköltség = fölös költség; tulkinálat = fölös kinálat, tulspekuláció = szertelen spekuláció* stb. Igék: *tulbecsüli magát = sokat tart magáról; tulélni = tovább élni; tulterhelni = nagyon megterhelni; tulhaladni = meghaladni* (meghaladott álláspont). Amint tehát ezekből láthatjuk, az efféle hibás összetett határozó szokat igen könnyen igazíthatjuk. Semmi szükség arra, hogy a magyar nyelv szellemét gunyoló olyan szóösszetételeket engedjünk meg, amelyek az első pillanatra elárulják helytelen képzésüket. Melléknevekben az ilyenek mind hibásak: *tulfinom, tulajó, tulsok, tulsötét, tulsziros, tulumérvő* stb. Határozók: *tulgyakran, tulerősen, tulhoszszan, tulhidegen* stb. Mintha már nem is volna szükségünk a *nagyon, igen, igen nagyon, felette, felettebb, szerfelett, rendkívül* határozókra! A *tul* névutóval képzett hibás összetételeket tehát mindenkor a fentebb említett viszonyragos szók analógiájára kell kijavítani. Azok a korrektorok, akik figyelemmel kísérik a *Fachmitteilungen* „Fragekasten” rovatát, láthatják, hogy a korrektornak nem csupán a szó szoros értelmében vett sajtóhibákra kell figyelniök, hanem ki kell igazítaniök mindazokat a nyelvi nyegleségeket, amelyeknek az eredeti mondat szerkezet nyelvteni megváltoztatása nélkül való szabatos és a nyelv szellemének megfelelő kijavítása az első pillanatra is kétségtelen. Sch. A.

TECHNIKAI UJÍTÁSOK

A Mertens-nyomatás technikájának haladása. A Mertens-féle nélynyomatásról mindeztideig kétségbe vonták, hogy nagyobb napilapok rendszeres és mindennapi illusztrálására alkalmas volna. Eddig ugyanis a napilapok technikájától eltérő módon készült ilyenmünyom-

A SZÉP RÁDINÉ.

Ballada.

Kassai templomban a misét szolgálják,
Füstölik a papok Rádiné orcáját.
Aranyos tartókban sok gyertyák ragyognak,
Szép asszony személye kedves a papoknak.

— Asszonyom! az urad haldoklik, kerestet.
Csak most vetem még a harmadik keresztet.
— A szegény urfiak ugyancsak sirnak ám,
Haza megyek — mondjad — három ávé után.

Egy harmadik helytelen esetet is bemutatok, igaz ugyan, hogy ez már nem annyira a szedő, mint inkább a tördelő rovasára irandó, mert a szedő ugyan itt is a leghosszabb *egyellenegy* sort vette mértékül, igen ám, csak hogy az a stórfák, amelyben ez az egyellenegy hosszú sor előfordul, egy másik oldalra esett.

A VÉN CIMBALMOS.

A sarokban egy korcsmában
Vén cimbalmos vár hiában.
Előtte az asztalvégen
Cimbalma ott nyugszik régen.

De ő mindig egyet játszik,
Szempilláján könnycsepp látszik,
Nem ért, nem hall keservében,
„Nem ugy van már, mint volt régen!”

Losonczy László.

Igy aztán előállt az a hiba, hogy a cim jóval túlhaladta a versstrófát. De vannak még más helytelenségek is a versszedésnél. Például van egy vers, ahol a *cim* tele sort ad, de a végén *pontok* vannak, mint azt az alábbi minta mutatja:

AZÉRT MERT ÉN SZÉKELY VAGYOK . . .

Azért mert én székelly vagyok,
Minden embert nem uralok,
Atilla volt az én apám,
Szép örökség maradt reám.

Itt a szedő vagy tördelő, elég helytelenül, a cimmél előforduló pontokat is számításba vette, holott ezt semmi körülmények közt nem lett volna szabad tennie és ezáltal előállt az a helytelenség, hogy a stórfák jóval többel lettek behuzva, mint az megengedhető lett volna.

Áttérve már most egy harmadik helytelenségre, amelyet alig van szedő, aki azt figyelembe venné. Azt az esetet gondolom, amikor *egymás mellé* lesznek a stórfák szedve. Ilyen eseteknél is majdnem minden esetben helytelenül járnak el a verset szedő szaktársak Nézzük csak az alábbi mintákat:

ÉBRESZTŐ.

Ébredj nagy álmaidból,
Ébredj Árpád fia!
Fölkelt a nap, hazádnak
Föl kell virulnia.

Mi a rónák felett él,
Hegyaknában terem,
Mindaz nemes fajodnak
Erőt adó elem.

Ellenséges hadakkal
Vittál ezer csatát,
Szívvéreden ezerszer
Váltád meg a hazát.

S függjön rajtad daróc bár,
S szembántó színzavart,
Kecsse, mikor hazáért
Égő szivet takar.

Szinte bántja a szakember szemét, ha e vers beosztására néz. A szedő vagy tördelő azért, mert *egyellenegy* sor valamivel hosszabb a többinél, egészen kieresztette a sorokat, ahelyett, hogy azt az *egy* sort összehuzta volna és a stórfákat elválasztó középhézagot összébb eresztette volna és ezáltal megkapta volna a helyes mértani beosztást vers és cim között.

Az alábbi két példa ismét inkább a tördelőnek helytelen, illetve rossz izlésére vall, hogy ezeket a strófákat így osztotta be:

MÁTYÁS ANYJA.

Szilágyi	Fiának
Órzsébet	A levél,
Levelét megirta;	Prága városába
Szerelmes	Örömhirt
Könnyével	Viszen a
Azt is telesírta.	Szomorú fogságba.

Az utóbbi valóságos csodabogár, amit bizony észre kellett volna venni a tördelőnek, vagy pedig az illető nyomda revizorának, ahol e verskötet készült.

Ismert dolog, hogy a verset szedő kollégák, különösen ha számolják, nem igen törődnek a helyes vagy helytelen beosztással, tisztelet a kivételnek, mert vannak olyanok is, akik törődnek vele, aminthogy fehér holló is van a világon, de nagyon kevés. De nincs is minden esetben erre nagy szükség, mert a versszedésnek megvan az a különös sajátossága, hogy a tördelő adja meg annak a helyes beosztását. Vajjon hány tördelő van, aki tudatában van annak, hogy egy verskötetnek *minden egyes oldalát külön-külön kell kezelnie*? Ha ezt nem teszi, illetőleg nem úgy kezeli, helytelenül jár el és arról tesz tanuságot, hogy nem tanult a mértanból semmit, vagy legalább is nagyon keveset és nincs kifejlődve benne az, amire szakmánknál nagyon is nagy szükség van, a — *szépérvék!*

De az a tördelő, aki egy verskötetet szépen és helyesen akar megtördelni, nemcsak arra kell ügyelnie, hogy a versek a kellő mértani szabály szerint állíttassanak be, hanem arra is, amire bizony nagyon keveset adnak a legtöbb nyomdában, tudniillik arra, hogy a verssorok mindig találkozzanak. Nagyon kell ügyelni például a tördelőnek a tördelésnél arra, hogy a *kereszttrim, ölelkező rim, visszatérő rim, ráütő rim és félrim* sohase tördeltesék úgy, hogy a sorok ne *vágjanak*, pedig ez a hiba majdnem minden verseskönyvben felfalálható, — iskolakönyvekben, ahol a szöveg közt versek vannak — mert ha ezt nem veszi figyelembe, akkor nem ér a munkája egy fabatkát sem, mert ezáltal elrontotta a versnek egész értékét. Persze, sokan azt mondják erre, hogy szép-szép ez így elmondva, de mit csináljon a tördelő, ha nem mén ki másként? Erre én csak azt felelem, hogy annak *muszáj* jól kimenni, mert csak egy kis *türelem* és *jóakarát* kell hozzá, no meg egy kis *leleményesség* és meg van oldva a gordiusi csomó. Segíteni pedig úgy lehet ezen a *nem mén ki* dolgon, hogy vagy *felcseréljük* a verseket, ez egyike a legjobb megoldásoknak, ha pedig ez ki volna zárva, akkor ritkítással, vagy pedig a strófák közti beosztást változtatjuk meg. Szóval, ha a tördelőnek idő adatik és van hozzá kellő tudása, keze alól olyan szép verskötetet adhat ki, mely a szemet gyönyörködteti és egy pillanatra se zavarja meg az összhangot a versek szép ritmikus tartalmával. Ezáltal a verskötet nemcsak az illető ironak válik diszére, hanem a nyomdásznak is, aki végre maga is alkothat szakmájának e terén — *remeket!* És amely tördelő ezt a feladatát jól megoldja, van olyan legény — a nyomdában, mint akármelyik — *műszedő!*

Sok, nagyon sok helytelenségre tudnék még rámutatni a versek szedésénél, illetve tördelésénél, de ezt, sajna, a tér szűk volta nem engedi meg nekem, hisz erre különben nincs is szükség. Vegyék csak elő t. érdeklődő szaktársaim a tulajdonukban levő vagy pedig a könyvtárban található oly műveket, amelyekben versek vannak és tegyék tanulmány tárgyává azok szedését, illetve tördelését, akkor majd rájönnek, hogy mindazok a hibák, amelyekre csekélységem rámutatott, megérték a — *nyomdafestéket.*

Cikkem befejező részéül pedig a versek *korrigálásáról* teszek egy kis említést. Ez nem sokból áll, de a korrektornak feltétlenül zsinórmértékül kell hogy szolgáljon.

A vers az egyetlen nyomtatvány, amely nem tűr meg semmiféle el- vagy el nem fogadott nyelvtani szabályt. A versek korrigálása-

tatványok voltak csupán láthatók részben hetilapokban, részben reklámanyomtatványokon. Nem tudjuk okát, mely ezen feltevést igazolta volna, valamint azt sem tudjuk, hogy miért nem terjedt el eddig nagyobb mértékben e nyomtatási eljárás. Ujabbban egyik hamburgi napilap naponta közöl Mertens-féle mélynyomtatás segélyével készített képeket és pedig részben 1, részben 2-4 oldalon. Amint a hajtogatásból megállapítható, a lap 16 oldalának magas- és mélynyomtatása egy munkamenetben készült. E lap mélynyomtatású képeinek technikai kiállítása ma sokkal nyilvánosabb, mint másfél évvel ezelőtt. A képek tónusának finomsága, a konturok élessége stb. szinte tökéletesnek mondható módon reprodukáltak. A képek előállítására használt klisék ma már nem fotográvüreggép, hanem egy javított, részben szabaddalmazott, részben litkolt módon készülő pigment-eljárással állítottak elő. E lapból állítólag óránként — normális gyorsaság mellett — száraz rotációs papírból 10–12.000 példányt nyomtatnak. Bizonyos, ha e hamburgi lapnak sikerült e mélynyomtatási eljárást annyira tökéletesíteni, hogy azzal *naponta* élnékitheti hasábjait, más lapok is kísérletezhetnek ezzel, melynek igénybevételével a lapok illusztrálása lehetőségeinek perspektívái nagy mértékben bővülnek.

Uj *képnymatógép.* Képek nyomtatására alkalmas rotációs mélynyomató gyorsajtó került alkalmazásba — mint ezet külföldi lapokban olvassuk — az Illustrated London News hetilapnál, mely pártalan a maga nemében. E gép egymásután nyomtatja a külső és belső nyomást (Schön- und Wiederdruck) 4 oldal foliónyomással. A szöveg és képek együtt szaladnak, aminek keresztülvihetése céljából a betűk a képekkel együtt maradtak. Óránként 2700 kétoldalon nyomtatott iv készül. Az alkalmazásra kerülő festék természetesen nagyon hig s erős petroleum szaga van. A száradás gyorsítása végett a külső nyomással ellátott iv egy forró szárítócilinderen szalad végig, míg a belső nyomás felülől vezetett forró léggel szárítatik. A gép ára körülbelül 16.000 korona s annak egyedűrságát Anglia részére az Illustrated London News szerezte meg.

„Rowotype” — uj soröntőgép. A technika legújabb csodája a „Rowotype” nevű, a chicágói Ogden Rowotype Company által készített soröntőgép, mely az ábrák szerint nagyon hasonlít a Typograph-hoz. Külsőleg a gép csak annyiban tér el, hogy ennél a kósár két részből áll s a matricák nem lógnak, hanem égnek merednek. A billentyűzet teljesen az írógépéhez hasonló. Azok véleménye szerint, akik a gépet látták, kevés a remény, hogy a gép a szedés-technika terén nagy változásokat hozzon létre, avagy hogy az eddig

bevált gépekkel sikeresen vegye fel a versenyt. A matricák és kizáróékek ugyanis elektromágnesség utján emelgetnek ki helyükből; bizonyos, hogy gyakori lesz ennél az újításnál a zavar. Az osztókészülék is könnyen romlandónak látszik. Ezek ugyanis automatikusan térnek vissza helyükre, ami pedig csak ugy lehetséges, ha mindegyik matrica húzórugóval láttatik el a nem is szükséges valami nagy fantázia annak elképzelésére, hogy ha naponta csak tíz rugó lazulna meg, ennek megszorítása mennyi idővesztéssel járna. A gépet előállító gyár — nagyon tapintatos — a gép előnyeiről mitsem szól, csupán ennyire szorítkozik: „A gépnek alig kell 6 négyzetlábnyi felület, 4 láb magas s üzemeztető állapotban súlya 225 kg. Erős az építése és egyszerű a kiszolgálása; a gép kiszolgálásához technikai ismeretek nem szükségesek, betű- és egyéb változás nagyobb idővesztés nélkül történik.” — Még meg sem száradt a tinta tollunkon, melylyel a fent leírt gépről adunk tudósítást a máris újabb típusu szedőgépről kapunk hírt. Egyelőre ugyan csak rajzban van meg a gép, de bizonyára nem várat magára soká a modell. Ezúttal azonban nem soröntőgépről van szó, hanem egy a Monotype-rendszerhez hasonló alkotásról, mely egyes betűket önt, csakhogy a gépnél a kopogtatás és öntés egy menetben, egy gépen történik s a betűk a kézi szedéshez hasonló sorrendben önthetők, nem úgy, mint az eddig ismert egyes betűt öntő szedőgépeknél, ahol az öntés hátulról kezdődik. Az alapeszme — úgy látszik — a Monotype-fől van véve, azzal az eltéréssel, hogy a gépen állítólag nyolcféle betűt lehet majd szedni. Dacára ennek — úgy mondja a gép feltalálója: Meier Miklós luzerni lakos — a gép nem lesz nagyon komplikált, sőt nem is éppen túl nagy. Bővebb leírását a gépnek legközelebb adjuk. Minthogy bizonyára az egyes betűt öntő gép a jövő gépe, várakozással tekintünk az e gépről érkező további hírekre. G.

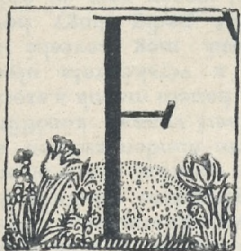
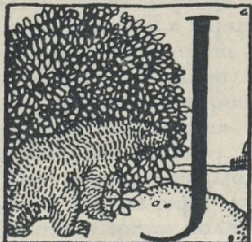
Technikai újdonságok. Alumíniumból készült szedőhajókat becsátott a piacra egy svájci cég, melyekről ama nézet nyilvánult meg, hogy az alumínium a célra alkalmatlan és főleg gyengésege ellen emeltek kifogást. A cég ennek következtében hajóit gyakorlatilag kipróbáltatta, melynek eredményeként most igen előnyösen nyilatkoznak az új hajókról s ezeknek a nehéz cinkhajókkal szembeni előnyeiről. Mindenesetre ezek használatánál a dobálás káros szokásáról le kell mondani s az eddigi szokástól eltérően e hajókkal gondosabban kell bántani. — Sok mindent használnak a gyorsajtóknál, hogy az ivkarakók által a nyomatok piszkítása elkerültesse. E célból ezekre igen gyakran üvegpapírost szoktak ragasztani. Ezt a hosszadalmas és

nál ki van zárva minden néven nevezendő nyelvtani utasítás, hogy az *iskolai*, vagy pedig *akadémiai*, *miniszteri*, házi, vagy tudja a fránya miféle ortográfia szerint olvasandó. A verset a korrektornak pontról pontra úgy kell korigálni, mint azt az író írta. Ez annyira fontos, hogy egyik szerző meg is említi művében, hogy a korrektornak a verset mindenkor úgy kell korigálni, mint az le van írva, még akkor is, ha például az egyik sorban mondjuk egy szó *hosszu* betűvel és *ugyanaz* a szó a *másik sorban röviden* van írva, mert ezt a méret, vagyis, amint ő nevezi, a ritmikus beosztás úgy kívánja. Ezt a legtöbb korrektor, nagyon csekély a kivétel, nem veszi figyelembe (ha jól emlékszem, valamelyik szakköri felolvasáson dr. N. N. is elítélte a korrektorok közt divó e helytelen eljárást), hanem egyszerűen úgy olvassa a versek korrekturáját, mint az a mű, amelyben a versek előfordulnak, tartva van. Már pedig ez helytelen eljárás, helytelen pedig annál is inkább, mert, ugyebár, a versnek minden egyes ragja, szava, sora zenei ütemre van beosztva, illetve mérve, no már most, ha a szerző az ő versét kifogástalan, lett légyen akármilyen méretben megírta és előáll a korrektor és a mai *zürzavaros ortográfia-lázban szenvedő helyesírás* szerint olvassa az illető verseket, akkor bizony *nyomorékká* silányítja az egész munkát. De nem minden esetben áll ám az, hogy a korrektor rontja el a dolgot, mert vannak közöttünk olyanok is, akik ezeket a szabályokat ismerik, hanem maguk a szerző urak; no, közöttük is van kivétel, akiknek a verskézirata olyan rossz, hogy még a *szavakat* sem lehet elolvasni, még kevésbé az ékezetek rövid vagy hosszú voltát kitalálni, azt pedig, hogy hova jön egy vessző, duplapont, pontosvessző, arról igazán nem is érdemes beszélni, mert a legtöbbször ez ismeretlen fogalom, úgy gondolván, hogy a korrektor ezt ugysis tudja. Az igazság kedvéért meg kell említenem, hogy azért van még szerző, aki a *verskéziratát*, de csak *ezt*, a legpontosabban leadja, de jaj annak a korrektornak, aki aztán csak egy pillanatra is megfeledkezik és nem úgy korigálja az ő *politikai* versét, amint ő azt leírta. Ismertem egy szerzőt, Gyulai Pál volt, aki annyira pontos volt az ő verseinek a korigálásánál, hogy a hibát olyan pontosan és tisztán javította ki, igaz, hogy úgy is volt írva, hogy még a *vak is látta*, sajna azonban, ez az *egy szerző már meghalt!*

Werth László.

Egyes betűk emelkedése a tömöntvényben.

Ha valamely tömöntvényben egyes betűk magasabban állanak, akkor az a gépmesternek az egyenetlenségénél sok dolgot ad. Ezt a kellemetlen jelenséget tisztátalan formadeszkák szokták okozni; a deszkára lerakódott piszok a betű talpához tapad és ilyenformán a lemezen észlelhető magasabb betűeknek a talaj kitűnően van előkészítve, ha az öntő a forma zárásánál és igazításánál ezt idejekorán még észre nem venné. De mivel az öntődében — tapasztalat szerint — rendszeren nagyon sürgős a munka, különösen lapzártakor, ha az utolsó formák jönnek, tehát nagyon könnyen eshetik meg ilyesmi, azért már a szedő osztályban kell azon lenni, hogy kifogástalanul tiszta oldalak szállíttassanak. Továbbá oka nagyon gyakran a betűk emelkedésének a sorok *rossz, azaz gyenge kizárása*. Itt nem használ az, ha a szedés akármilyen gondosan és tisztán van az öntésre előkészítve, azért mégis a matricán, illetve az öntvényen magasabban álló betűk találhatók és pedig azért, mert azok a száradási folyamat alatt a sajtóban emelkedtek. Ezt kizárólag a gyengén kizárt sorok idézik elő. Nagyon célszerű és egyszerű *ellenőrző eszköz*, hogy a matricált szedésben valamely betű emelkedett-e, az, ha akkor, amidőn a matricát a szedésről levesszük, azonnal egy sima faléctet a szedésen végighúzzunk, amidőn is esetleg magasabban álló, azaz emelkedett betűkre bukkanhatunk. Ha mármost a matricát a szedésre visszahelyezzük és lapos kalapáccsal néhány gyenge ütással ezt a magasabb helyet körülkalapáljuk, akkor a matricán ez a magassági különbség meglehetősen kiegyenlítődik, úgy hogy az öntvényen semmit vagy nagyon keveset vehetünk észre. Ezen ellenőrzés, mivel gyorsan eszközölhető, minden formánál nagyon ajánlatos.

A GALAMB PAPNÉ MÓRICZSZIGMOND

Regénye

FRANKLIN TÁRSULAT
BUDAPEST
1912

GELLÉRT OSZKÁR RUBENS ASSZONYA

ÚJ HIMNUSZOK A SZERELEMHEZ
NYUGAT KIADÁSA

KÓBOR TAMÁS ARANYHAJU RÓZSIKA

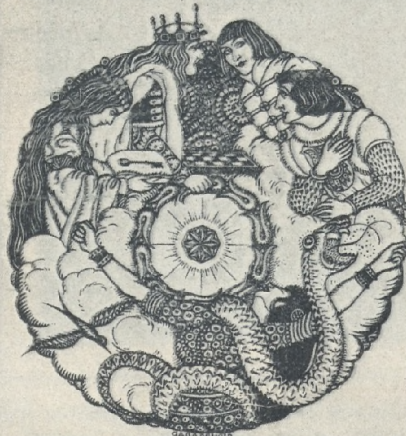
BABA-
REGÉNY

NYUGAT
KIADÁSA

A LEGSZEBB MÉSÉK

AVILÁG MINDEN NÉPÉNEK
MESEKINCSEBŐL
ÖSSZEGYŰJTÖTTÉ

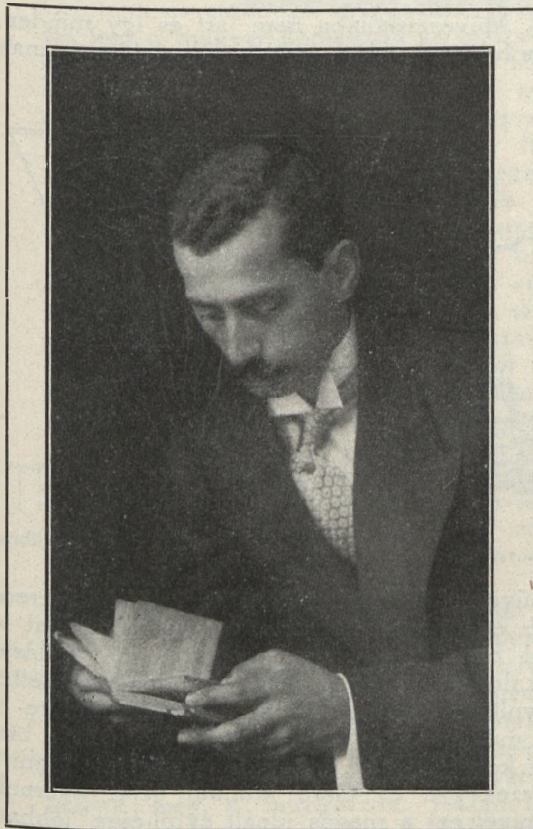
SEBŐK ZSIGMOND

Gara Arnold.

A XIX. század utolsó évtizedeinek képzőművészeti forradalmi két kontinentális városból indultak hódító utjaikra. A festőművészet forradalmi Párisban kezdődtek és a mai napig is ebben a városban ujulnak meg évről-évre. Az iparművészeti forradalmak városa München volt és a modern iparművészet fejlődése sokat köszönhet e város nemes hagyományainak.

Mindakét várost hagyományai jelölték ki erre a vezető szerepre. A párisiaknak nagy eszmékért könnyen lángalobbanó lelke és érzéseik

őszintesége olyan hálás talajt biztosítottak a festőművészeknek, hogy ebből a talajból sok olyan érték fejlődhetett az utolsó évtizedekben, amely értékek valódi súlyát és jelentőségét csak a legújabb időkben ismertük meg teljesen. Új értékek, új lehetőségek fejlődtek, amelyek mindazt a kincs-halmazt, amelyet röviden kulturának nevezünk, hihetetlen mértékben gazdagítottak.

Azonban nemcsak új értékek támadtak, hanem sok régi érték, amely már-már feledésbe ment, megújodott előttünk. Fáradhatatlan elmék eltávolították róluk azt a sok port, amely századok folyamán rakódott ezekre az értékekre és elsöpörték azt a szellemi szemetet, amelyet időközben a rövidlátó és kisagyú emberek helyeztek következetesen rájuk.

Miként Páris, a párisiak lobogó temperamentuma következtében, a mai festőművészet és szobrászat fényes székvárosa lett, akként lett München a mindennapi élethez tartozó művészeteknek fővárosává. München hagyományai, amelyeknek alapépitményeit a becsületesség, a tiszta és jobb értelemben vett kedélyesség, továbbá a munka bensőséges szeretete alkotják, sok kiváló reformer művészek adták meg a hangulatot az ujnak megteremtésére és a réginek felfrissítésére. Innen indult el utjára az a hatalmas mozgalom, amely a szép és harmónikus élet nagy elve gyakorlati megvalósításának lehetősége után kutatott.

Megállapították, hogy csak az az ember élhet szép életet, aki arra törekszik, hogy minden ami körülötte van és minden tárgy, amelyet használ, művészember agyának és kezének munkájából eredjen. Megállapították, hogy az ilyen ember élete szükségképpen harmónikusvá válik és birtokába veszi a legnagyobb örömet, amelylyel a természet bennünket megáldott: a szépek megérezését és megértését.

De nem feledkeztek meg a kedvezőtlen anyagi viszonyok között élő tömegekről sem, mivel a tömeggyártásra alkalmas típusok megteremtésével a művész munkája a minél szélesebb körökben való terjesztésre vált alkalmassá.

A müncheniek munkája csakhamar mindenütt érezte hatását és nálunk is akadtak lelkes művészek, akik az új törekvések érdekében apostolkodtak.

nem mindig beváló övöszert helyettesítendő, egy lipcsei cég olyan alumínium-lemezeket készített, melyek a kirakópálcikákra minden különösebb mechanizmus nélkül rákapcsolhatók. Az alumínium-lemez recés, úgy, hogy csak annak magasan álló kis részecskéi érintkeznek a papirossal s így a piszkítás elkerülhető. Megvan még az az előnyük is ezen lemezeknek, hogy könnyen moshatók. — Az autotypiai klisékkel szemben az élesség, tartósság és nyomás közbeni ellenállás szempontjából mindinkább nagyobb igényeket támasztanak. De nemcsak az erős nyomás, a nagy példányszám, hanem a különféle összetételű festékek is romboló hatással vannak a klisékre. Egy francia cég újabbban egy szabadalmazott eljárás útján kobaltból készít klisémaratásra alkalmas lemezeket, amelyek az eddig folytatott kísérletek alapján minden tekintetben megfelelőeknek és kiválóan ellenállóknak bizonyultak. A kobalt egyaránt alkalmas a már kész klisé bevonására vagy galván-lemezek készítésére is.

A BETÜÖNTÖDÉK LEGUJABB TERMÉKEI.

A berlini Woellmer-féle betüöntöde újabb termékei. E jóhírű betüöntöde csinos füzetekben mutatja be Walhalla-körzetjét, Mozart-körzetjének két sorozatát, újabb pontvonalait, keskeny és kövér Hermes-betűt és az ezekhez kiegészítőül szánt Hermes-léniákat s újabb füzetben mutatja be az Admiral-betűt. — A *Walhalla-körzet* rendkívül alkalmas a Kolonial-típusu betűkből az eddig nyomtatványok diszítésére. Az egész készlet 54 darabból áll, melyeknek nagyobb része, mint sorkörzet nyerve alkalmazást, míg a többi kifutó, sor-kitöltő szerepére van szánva. — A *Mozart-körzet* a Németországban most felkapott fekete-fehér-szürke folthatásra alapított szedéstechnika (Ennek ismertetésére még visszatérünk. *Szerk.*) kultiválását segíti elő. A körzet részatosan rovátkolt vonalak-, pontok- és sarokdarabokból áll s nyomtatásban szürke képet mutat. Az új *pontvonalak* 2-3-4 pontnyi átmérőjük, egymáshoz közelebb-messzebb álló pontokból állanak. Mint kísérő diszítés teljesen megfelelnek a célnak e pontvonalak, semmiesetre sem ajánlható azonban, hogy a nyomtatványt olyan mértékben diszítsuk ugyan e pontokkal, mint az a mintakönyvben látható, mert — mint tudjuk a jóból is megárt a sok. — A *keskeny és kövér Hermes-betű* elsősorban a reklámokhoz és hirdetésekhez alkalmas írás, amint azt lapunk több mellékletén (szaktanfolyami hallgatók munkái között) is látható. Az ezen betűhöz készült *Hermes-léniák* a szóvelleg egyszerűben való nyomtatás esetén határozottan vibrálólag hatnak; valószínű, hogy e rossz

hatását színes nyomtatással kellőképpen le lehet fokozni. — Az Admiral-betűről már volt alkalmunk véleményét nyilvánítani s ezt a mostan kibocsaított új mintafüzet mindenben megerősíti.

A berlini Berthold-féle betűöntőde izlése és tiszta kivitelű füzetben csoportosítva mutatja be az újságzedéshez alkalmas betű és disztípanyagkészleteinek teljes sorozatát. A füzet csinos kiállítása mindenesetre megérdemli a figyelmet. Külön kis füzetben látjuk alkalmazva a fenti öntőde legújabb termékét: a *Wiener groteszkbetűt*, melyből néhány sort a jelen szám 307. oldalán mutatunk be. A betű — mely Geyer Rudolf művész munkája — egyike a legkülönösebb alkotásu betűknek, melyek napjainkban piacra kerültek. Egyes sorokban — úgy, ahogy lapunkban látható — nem igen tetszetős a betű, melynek artiztikus szépsége csakis a kurrensetűkből szedett sortömböknél érvényesül. Amidőn tehát megállapítjuk, hogy a kurrensetűk valóban művészi hatásuak, meg kell jegyeznünk azt is, hogy a verzálisokból szedett sorok nem a legjobb hatásuak; az egyes betűk (O, G, N, C) aránytalan terjedelmessége határozottan bántó. Hangsúlyozzuk, hogy a Wiener groteszk kurrensetűi rendkívül alkalmassá teszik körlevelek, cégjegyek, eljegyzési lapok, esküvői- és más meghívók szedésére, ezeknek jó hatása — jó sorcsoportosítást feltételezve — csak ritkán maradhat el.

A PAPIRSZAKMÁBÓL.

Papir bambuszból. A papirgyártásnál szükséges fa pótlása már régóta fogas kérdés s erre nemrégiben a bambusz találták alkalmasnak, amire vonatkozó eredményes kísérletek folytán legutóbb skót mérnökök Kagiban (Japán) papirgyártást létesítettek, melyhez a nyersanyagot a bambusz szolgáltatja. A gyár tulajdonképpen csak a papirgyártáshoz szükséges pépet és cellulozet állítja elő s ebből havonta 300 tonnát képes szállítani, mely anyag további feldolgozása a formosai papíralombban történik, aminthogy az európai gyárak is a nyers anyagot többnyire házon kívül szerzik be. Mind a két gyár úgy van berendezve, hogy nagyobb nehézségek nélkül bővíthetők. Angol értesítés szerint a két gyár közös munkájából származó papir állítólag kitűnő s a gyakorlati céloknak mindenben megfelelő. Az előállítási mód a fából készült papíretől sokban eltérő. Ha a bambuszpapir beválna, az erdők irtásából netán származható és fenyegető papirszükségkérdésének megoldása óriási lépéssel haladna előre, mert Amerikában, Ázsiában és a déltengeri szigeteken nagymennyiségű bambusz nő s azonkívül is a bambusz mindenütt könnyen termelhető.

Uj nyersanyag papirgyártáshoz. A papirgyártáshoz szükséges fa-

Ezek az iparművészeti mozgalmak különösen a könyvillusztrálás és díszítés terén okoztak valóságos reneszánszt és a könyvek tömegelőállítására a proletárembert is abba a helyzetbe hozta, hogy jelentős művészek munkáiban találhasson ki nem apadható örömforrásokat. A könyvdíszítés és ezzel kapcsolatban a grafikai művészetek nálunk is kiváló művészgárdát teremtettek, amely különösen a legutolsó években derék művészi munkát végzett.

Gara Arnold festőművész, a „Kéve“ tagja, illusztráló művészeink tekintélyes gárdájának egyik legkiválóbb katonája. Az ő művészetét a Grafikai Szemlének sok olvasója ismeri már, mert munkái több ízben állottak a magyar proletárság szolgálatában.

Gara Arnold autodidakta. Művésziskolába nem járt és így minden, amit művészeti munkássága folyamán elért, saját fáradhatatlanságának

Gara Arnold munkáiból

BRANN MARGIT

Záródísz és exlibris.

eredménye és a képzőművészetek iránt táplált szeretetének eredménye. Sohasem lankadó energiával helyezte egymásra azokat a köveket, amelyeken, mint biztos pillérek, nyugszik mai tudása. Kifejezési eszközeit és alkalmazásuk módját évről-évre tökéletesítette, amiben nagy segítségére volt az a szilárd elméleti alap, amelyre ő helyezkedett és amelyet művész nem nélkülözhet, ha igényt tart arra, hogy munkái értéket képviseljenek. „Kevéssel sokat mondani“, ez a ma művészenek hiszekegye és Gara munkái azért nyernek folyton jelentőségükben, mivel ezt a magas ideált évről-évre jobban közelíti meg.

Művésznünk munkálkodásának legsikeresebb tereuma a könyvdíszítő grafika. Nagy és megbecsülhetetlen érdeme, hogy a hagyományokat megérti és ennek a megértésnek okos következményeit ritka ügyességgel vonja le. Noha az évszázadokon át kialakult betűformákat érintetlenül hagyja, azonban mégis újat ad. Nála a kikristályosodott betűalak szentség, amelyhez nyulni nem szabad. Ő csak a betűforma közvetlen környezetét vonja be művészetének nemes és tiszta fényével. Egy-egy szerény és egyszerű motívumból néhány szerencsésen átértett vonallal gyönyörű hatásokat tud kihozni, amely hatások a könyvforgató ember lelkében mindig őszinte örömrézonanciát keltenek. A „Nyugat“-könyvek címlapjai, exlibrisei, a „Március“, mint a szociáldemokraták alkalmi lapja, Móricz Zsigmond állatmeséinek könyvdíszítései és illusztrációi, a „Kéve“ bécsi Hagenbund plakátja és legfiatalabb munkája: a „Kéve Könyvé“-nek díszítő rajzai egyenként és összesen is azt igazolják, hogy egy olyan művésszel állunk szemközt, akinek további munkásságát meleg érdeklődéssel kell kísérenünk és akinek művészeete minden szeretetünkre érdemes.

Gara Arnold sokoldalúsága, továbbá az az áhitatos szeretet, amelylyel műveit készíti, jövőbeni előbbrejutásának biztosítékai és bátran adhatunk annak a reménységünknek kifejezést, hogy az idők folyamán még sokszor fog munkáival mindazoknak nagy örömeiket szerezni, akik az ő műveit valóban tisztelik és igazán szeretik. Szablya Sándor,

Üzleti grafikai kiállítás.

Amidőn ez év tavaszán az Iparművészeti Társulat ama elhatározásáról értesültünk, hogy egy nagyszabású üzleti grafikai kiállítás rendezését vette tervébe: nagyon sokan őszinte örömünknek adtuk kifejezést afelett, hogy akadt egy félig-meddig állami intézmény, amelynek vezetői végre belátták, hogy a magyar könyvnyomtató iparnak művészi nivóra való emelése s a magyar kereskedők és iparosok izlésének finomítása céljából okvetlenül szükséges egy minden tekintetben impozáns üzleti nyomtatványkiállítást rendezni. Örültünk és elhittettük magunkkal, hogy ez a kiállítás jótékony hatással lesz a magyar kereskedő és iparos nyomtatványfogyasztók izlésének fejlődésére s biztunk abban, hogy a kiállítás után mester-szedőinknek többször lesz alkalmuk szép és a mai kor izlésének megfelelő üzleti nyomtatványokat tervezni és szedni.

Most azonban, hogy a november hó 30-án megnyitott kiállítást megtekintettük: szomoruan kell megállapítanunk, hogy a kiállítás nem olyan, amilyennek gondoltuk és amilyennek lennie kellene s így nem is szolgálhatja azt a célt, amelynek elérését célozták.

Elsősorban megállapíthatjuk, hogy ezen a kiállításon sok mindent láthatunk, de *üzleti nyomtatványokkal* csak itt-ott találkozunk. Másodszor leszögezzük, hogy a kiállításon szedett és szedésről nyomtatott sajtótermékek elenyészően kicsiny számban szerepelnek, ellenben a rajzolt s a rajz után készült klisékről nyomtatott nyomtatványoknak és rajzoknak olyan nagy tömegét szemlélhetjük, hogy akaratlanul is bizonyos tendenciát látunk a kiállítási anyagoknál illetően való összeválogatásában, amely tendencia a rajzoknak a szedett nyomtatványok felett való feltétlen majorizálásában nyilvánul meg. S ez — a mi szemünkben — tökéletesen lerontotta a kiállítás iránt táplált reményeinket és a válogatás munkájában résztvevő művészek embereik igazságosságába és pártatlanságába vetett hitünket is megrendítette.

Magunk is érezzük, hogy a fentebb elmondottak súlyos véleménynyilvánítások, amelyeket megindokolni kell.

A kiállítás tulajdonképpeni célja lett volna a nyomtatványfogyasztókat *szép és művészi hatású üzleti nyomtatványok rendelésére serkenteni*. Üzleti nyomtatványok alatt a következő sajtótermékeket szoktuk érteni: cégjegy, levélfej, levélboríték, levelező-lap, memorandum, számla, szállítójegy, körlevél, árjegyzék, számolócédulák s ide tartoznak még a falragaszok, reklám-lapok, hirdetések, csomagoló-papírok, dobozok, címkék. A kiállítási bizottság legelső ülésének egyikén *megállapították, hogy kiállítási anyagul csak ezek a nyomtatványok vehetők fel*. Ilyen értelemben járt el a főnökegyesület is, amikor a nyomdatulajdonosokhoz intézett felhívásában *üzleti nyomtatványok beküldését kérte* s a fentiekből egynehányat fel is sorolt, de a Társulat igazgatósága is ilyen értelemben járt el, amidőn a külföldi intézményektől és egyes nyomdaktól *üzleti nyomtatványokat kért* és hogy ez utóbbiak sem voltak kétségben aziránt: *melyek azok a nyomtatványok, amelyek az üzleti nyomtatványok fogalma alá vonhatók, azt bizonyítja a beküldött irási, de csak részben kiállított anyag*.

Tehát csak a fent felsorolt nyomtatványokat lett volna szabad kiállítani, amint hogy a névjegyek, eljegyzési lapok, bái és esküvői meghívók, képeslapok, könyv-fedőlapok, oklevelek, látképes lapok, ékitménytervezetek, menükártyák nem sorolhatók az üzleti nyomtatványok közé. Ilyeneket nem lett volna szabad elfogadni a kiállítási válogató bizottság művésztageinak — mert a válogatást tudomásunk szerint csak ők végezték — különösen azért nem, mert tudomásuk volt arról, hogy egyes nyomdák csak azért nem küldtek anyagot, mivel kiállításra érdemes üzleti nyomtatványokkal nem rendelkeztek, de más — nem üzleti — nyomtatványokat igenis adhattak volna s ilyenek tekintetében minden bizonynyal kiállították volna a versenyt azokkal a nyomdákkal, melyek a művész urak jóvoltából olcsó reklámhoz jutottak; mert tudniillik van olyan nyomda is, amely a kiállításon nagyobbrészt nem üzleti nyomtatványokkal vett részt.

anyag ritkulásával az amerikai papírgyárakban lázas kutatás indult meg oly irányban, hogy a faanyag pótlására más növényi anyagot találjanak. Az amerikai őserdők ugyanis az idők folyamán egyrészt az ipari szükségletek, másrészt meg a gyakori erdő-égések által mindjobban pusztulnak, olyannyira, hogy újabban már a kormány is megszorítja a további erdőirtást. Ez a kutatás, amerikai lapok szerint, most ismét olyan növény felfedezésére vezetett, mely a papírgyártásnál faanyag helyett kiváló eredménnyel használható. E növény — Bear-fű a neve — Texas keleti részén körülbelül 4 millió holdnyi lakatlan területen vadon terem és már eddig is nagyobb küldemények érkeztek belőle ottani papírgyárakba feldolgozás végett.

Felbert Gyula, a theresienthali papírgyár magyarországi képviselője, raktárait V. ker., Árpád-utca 10. szám alá helyezte át. A cég a szakemberek figyelmét ez uton is felhívja a segélyző-egyesület most megjelent jubileumi emlékkönyvének papírjára, melyet ő szállított.

FELJEGYZÉSEK.

Lovag Falk ünneplése. A Buda-pesti nyomdafőnökök és rokoniparosok egyesülete a napokban tartott ülésében megállapította lovag Falk Zsigmond udvari tanácsos nyomdászai működése 70 éves fordulójának méltó megünnepelésére tervezett ünnepi sorrendet. A ritka, tán még soha meg nem történt eseményt, hogy hetven éven át munkában folyjon le egy szerencsés emberi élet, a Főnökegyesület emlékeztetéssé öhajtja tenni, amiért is az ünneplést plakettjét készített el és ezzel ajándékoznak meg mindenkiket, aki január 3-ikén a Vigadó termeiben rendezendő ünnepi vacsorán részt vesz. Bankett előtt a Pesti Lloyd-társulat termében diszülést tartanak, amelyen a jubilánst ünnepleni fogják. Ez alkalomra díszes kiállításban kinyomatják a hetvenes munkás élettörténetét és egyébként is mindent elkövetnek az ünneplés méltó és maradandó megünnepelésére.

**Nemzetközi grafikai és könyv-
ipari kiállítás, Leipzig 1914.** A különböző alkalmi kiállítások rendező bizottságai közül elsőnek „A nő a könyvnyomtatóiparban” csoport alakult meg, mely a nők nyomdai és egyéb szaktávágó munkakörét mutatja be 12 csoportban. E csoport rendezését a Deutscher Frauenklub vállalta. A német intézetek és testületek a kiállítás iránt a legnagyobb érdeklődést mutatják. Újabban a birodalmi nyomda és a birodalmi postamuseum jelentette be részvételét, melyek mindegyikének anyaga külön csoportot fog képezni. A kiállítás plakátpályázatára 600 pályamunka érkezett be, melyek közül egy rész csupán az adott szöveg

dekoratív feldolgozásából áll. Nálunk, valamint a legtöbb államban is nagyban folynak az előkészületek, amiből következtethető, hogy mint szakkiállítás terjedelmében és érdekesség dolgában ez a kiállítás az eddig rendezettek között a legimpozánsabb lesz.

Magyar Szakírók Országos Egyesülete november 24-én megünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját, egy az Otthonkör helyiségeiben rendezett diszüléssel, melynek impozáns lefolyása fényes tanúbizonyságot tesz arról az örvendetes tényről, hogy a szaksajtó ma már elismerésre és méltánylásra talál a társadalom minden rétegeiben. Az ünnepi ülést Gelléri Mór elnök nyitotta meg hosszabb, tartalmas, szép beszéddel, amelyben hangsúlyozta, hogy a szaksajtót nem értékelik eléggé. De most kiállanak a fórumra és megmutatják, hogy ők is a világon vannak. A napisajtó magában foglalja már a szépirodalmat is, és szinte mindent abszorbeál, de azt a missziót még nem tudta és nem is fogja tudni betölteni, amit a szaksajtó képvisel. Így tehát csakhamar be kell látni, hogy a szaksajtó nélkülözhetetlen és szükséges minálunk Magyarországon. Biztosította azután a szakirodalom fontosságát és hangsúlyozta, hogy itt még nagy tere van a munkának. A betérjesztelt jelentés elfogadása és Katona Béla ünnepi beszéde után a különböző egyesületek üdvözlései hangzóttak el, melyek délben az osztrák szakírók tiszteletére tartott bankett követelt. A jubileum alkalmából Lánczy Leó 1000 koronát, Malosik Antal 500 koronát és az Osztrák Szakírók Egyesülete ugyancsak 500 koronát ajánlottak fel alapítványokért az egyesületnek.

Papiripari kiállítás, Berlin, 1914. Már régen keltett szakkörökben kiállítás oly érdeklődést, mint az, mely PIA-jelzés alatt a jövő évben május 3-tól 14-ig Berlinben látható lesz. Alig küldettek szét a kiállítás prospektusai, máris több mint száz résztvevő jelentkezett. A papírfeldolgozó szakmák összes ágai képviselve lesznek a kiállításon, valamint hogy a szakmába vágó gépujdonások is bemutatásra kerülnek. Kiállítási ügyekben készséggel nyújt felvilágosítást Georg Krügel, Charlottenburg, IV., Schillerstrasse 29.

Nemzetközi konferencia eszméjét vetette fel Neukomm Frigyes berni szaktanár egy német szakfolyóiratban. A konferencián — melyet 1914-ben Leipzigban tartának meg a grafikus szaktanítók és a szaktanfolyamok vezetői — arról volna szó, milyen egységes szabályok szerint kellene a tanoncoktatást szervezni, mert ebben a tekintetben nagyon eltérők a szakoktatók felfogásai. A konferencia megtartására a legalkalmasabb a fentemlített időpont már azért is, mert a világ minden részéről a könyvipari kiállításra ránduló szak-

Ha azonban a művész urak tendenciózusan nem respektálták a kiállítási bizottság ama határozatát, hogy csak üzleti nyomtatványok állíthatók ki, vagy pedig ha ezt azért tették, mert a határozat szigorú betartásával a kiállítás magyar része nagyon szegényes lett volna (mint „üzleti grafikai kiállítás“, valóban nagyon szegényes), úgy az *Iparművészeti Társulatnak a kiállítást el kellett volna halasztania*, mert ez a kiállítás nem válik dicsőségére, nem felel meg a céljának s nagyon is alkalmas arra, hogy a nyomdatulajdonosokat egymás ellen és a Társulat ellen is felbőszítse, mert — mint említettük — ez alkalommal egyik-másik nyomda ingyen reklámhoz jutott másoknak a rovására.

Sokkal siralmasabb azonban az, hogy a kiállítás anyagának tulnyomó része rajzokból és ezek után készített klisékről nyomtatott nyomtatványokból áll. Azt a művész urak is tudhatják, hogy a nyomtatványok óriási többsége szedésről lesz nyomtatva, úgy nálunk mint a külföldön. S azt is tudhatják, hogy ma már nálunk is tudnak úgy szedni és nyomtatni, hogy az ilyen nyomtatványok bátran állíthatók oda például azok elé a nyomtatványfogyasztók elé, akik még mindig a 70–80-as évek stílusában csináltatják üzleti nyomtatványukat.

Miért kellett tehát a szedett és a mai iparművészeti irányelveknek is megfelelő nyomtatványokat száműzni a kiállítás anyagából?

Erre a kérdésre legokosabb őszintén felelni és pedig ilyenképpen: Azért kellett majorizálni a rajzot, mert

először: a grafikus művészeket közelebb akarták hozni a megrendelőkhöz s közöttük összekötését óhajtottak létesíteni;

másodszor: mert az Iparművészeti Iskola grafikai szakosztályának munkáit is ki kellett állítani.

Tehát konkurenciát akartak csinálni a mesterszedők, mesterszedések és grafikus művészek és grafikus munkák között.

Nekünk semmi kifogásunk az ellen, hogy a mesterszedőknek a grafikus művészek legyenek a konkurrencsei s hogy közöttük egészséges konkurrencia fejlődjön ki; de ezt nem illő olyan módon intézni, amint azt a művész urak most megtették, mert ez a mód szemérmellen és ellenszenves.

Szemérmellen, mert a mi grafikus művészeinknek nagyobb része még messze van attól, hogy üzleti nyomtatványokat céljuknak megfelelően tudja megtervezni s így a magyar nyomdászat művészi nivójának emelése érdekében sokkal kívánatosabb, hogy az üzleti nyomtatványok iparművészeti elveknek megfelelő modern irányban szedessenek. Tehát a rossz és izléstelen nyomtatványoknak modernizálását bízzák a mesterszedőkre s ne az iparművészeti iskolában most még tanuló vagy azokra a mondvacsinált grafikus művészekre, akik ugyan tudnak rajzolni látképes lapokat és ékítményeket, de hogy nyomtatványtervezéshez is értenének: azt nem látjuk az iskola növendékeinek munkáiról.

Az iskola munkáinak favorizálása már csak azért sem helyénvaló, mert ezzel indokolatlan konkurenciát támasztanak annak a néhány, valóban képzett grafikus művésznek, akik kenyerüket keresik meg a nyomdákban készített rajzokkal. Miért kell ezeknek az egzisztenciáját veszélyeztetni néhány alapos tanulmányokra szoruló fiatal érdekében: azt nem értjük, de sejtjük; valószínűleg azért, mert amazok nem az iparművészeti iskolában nőttek ki magukat grafikus művészekké.

Hogy miért kellett a grafikai szakosztály munkáit a kiállításon bemutatni, arra sem tudunk magyarázatot kapni. Mint iskolai munkákat célszerűbb lett volna a tanév végén a többi szakosztály munkáival együtt kiállítani, mert az üzleti grafikai kiállításon ezeknek a munkáknak semmi keresni valójuk nincs, sőt éppen ezek a munkák az okai annak, hogy a kiállítást tulajdonképpeni céljától elvonták és jellegétől megfosztották.

S a növendék-munkáknak ily módon való feltolása nekünk nagyon is ellenszenves.

Most, hogy láttuk a kiállítást s elméldtünk a látottak felett, mind világosabbá válik előttünk a rendező bizottság művésztágjainak ravasz tendenciája: a grafikai szakosztály ifjúságának bevezetése az

aktiv grafikus művészek körébe.* Ez a szándékuk azonban aligha válik valósággá, mert a magyar kereskedőket és iparosokat nem ismerjük olyan áldozatkészeknek, hogy a jelenlegi nyomtatványáraknak három-négyszeresét volnának hajlandók fizetni.

No meg azután olyan világot élünk, amelyben az üzletemberek főelve: az idő pénz s szeretik, ha a kezükbe kerülő nyomtatványokat gyorsan lehet átfutni s többre becsülik az olvasható betűkből szedett nyomtatványokat, mint az olyan művészi alkotásokat, melyek inkább vakoknak vagy analfabétáknak készültek, mert azok amúgy sem tudják elolvasni.

Röviden összefoglalva megállapítható, hogy a kiállítás nem adja hű képét a magyar könyvnyomtatóipar fejlettségének, ami eredetileg szintén egyik célja volt a Társulatnak; hogy a kiállítás nem felel meg a céljainak s így nem hisszük, hogy üdvös eredményre vezessen s végül e kiállítás fényes bizonyága annak, hogy egy grafikai kiállítás rendezését nem szabad elhamarkodni, különösen nem akkor, ha egy ország nyomdaiparának fejlettségét akarjuk kimutatni. Mert 15 fővárosi nyomda nem nyújthatja hű képét a könyvnyomtatás mai nivójának.

Igaz ugyan, hogy e nyehány nyomda újabb munkái is méltóan feltűntették volna a magyar mesterszedés tagadhatatlan magas nivóját, ha a művész urak pártatlanul válogattak volna, mert a szedett nyomtatványok legtöbbje *évekkel ezelőtt* készült és ezeknél még *művésziesebbeket* is állítottak elő *ugyanazok* a nyomdák. Ez a körülmény a szaktársi körökben óriási felháborodást keltett s általános a vélemény, hogy a művész urak vagy *készakarva* dobták ki azokat a nyomtatványokat, melyek a mai értelemben vett modern magyar sajtótermékek legjobbjai, vagy pedig nem értettek a dolgozhoz. Azért írom; modern magyar nyomtatványok, mert ezek ötletes és logikus sorcsoportosításuk, egyszerűségük és praktikus voltak révén *előnyösen* éltek a külföldi nyomtatványoktól, amit különben a *külföldi szaksajtó is elismer és méltányol* s amit a művész uraknak elismerni és méltányolni legszentebb kötelességük lett volna, annál inkább, mivel a speciális magyar szedésirányzat *éppen az Iparművészeti Iskola falai között látott világot s onnan indult hódító útjára.*

A kiállítással kapcsolatban szakelőadások rendezését is tervbe vették. E szakelőadások célja lett volna a rendelőközöniséget a nyomtatványrendeléssel és a technikai kivitel módozataival megismertetni. Az előkészítő bizottság körülbelül 8 hozzáértő előadót vett előjegyzésbe s ezek között 4 szaktársunkat is. Most, hogy az előadások rendjét velünk közölték, látjuk, miszerint előadás lesz a határos reklámról, a reklám művészetéről és az üzlet és iparművészetéről; előadók: dr. Radványi László, dr. Tonelli Sándor és dr. Nádai Pál. Így tehát dr. Radványi előadásán kívül csak művészetről lesz szó.

A szakemberek előadásaira tehát nem került sor.

*

Van egy közmondás, mely úgy szól: „Nem jó a nagy urakkal egy tálból cseresznyézni!” Ennek a közmondásnak az igazsága ugyancsak beteljesült mirajtunk. A művész urak alaposan a falhoz állítottak bennünket, mert — *szerények voltunk.* Ebből az esetből azonban tanultunk s bizonyos, hogy többször nem adunk nekik erre alkalmat, mivel oktalanság volna még egyszer résztvenni egy olyan előkészítő munkában, amelynek során hozott s ismételt megerősített megállapodásokat egy-két ur, rejtett célok érdekében, egyszerűen felrugja.

Wanko Vilmos.

* Hogy mennyire helyes volt a sejtelmünk, azt bizonyítja a „Magyar Iparművészet” folyó évi 9–10. száma, mely közvetlenül e sorok nyomtatása előtt jelent meg s amelyben a következő közleményt olvashatjuk: „Az Iparművészeti Iskola munkaközvetítője. Iparművészetünk oktató intézete mind több és több kapcsolatot kíván keresni a gyakorlati élettel. Ujabbán tervbe vette, hogy nemcsak növendékei oldanak meg részben önállóan, részben tanárik ellenőrzésével és irányításával készen felhasználható feladatokat, hanem kiterjeszti figyelmét volt növendékeire is, nyilvántartván kinek-kinek elfoglaltságát és képességét, *munkák közvetítését* is elvállalja számukra.” — Tehát ezért kellett az *üzleti grafikai* kiállítás!

tanítók és szaktanfolyami vezetők könnyen találkozhatnak egy később meghatározandó időpontban, pl. augusztus elején, a vakációban. Erre a célra a 3. csoportban nagy terem is áll majd rendelkezésre. Részünkről csak helyeselhettük az eszmét, mert valóban híján vagyunk a szakoktatás, a tanonc- és segéd-továbbképzés részére egységes oktatási programmnak. De mi magyar nyomdászok elsősorban híján vagyunk a — nyomdászati szakiskoláknak. h.

Betűk be- és kivitele. A német birodalomba az 1910. évben 25 tonna nyomdai betűt vittek be a külföldről 51.000 márka értékben, 1911-ben 33 tonnát 105.000 márka értékben. A kivitel ezzel szemben 1910-ben 1903 tonna volt 3.892.000 márka értékben, 1911-ben 1341 tonna 4.971.000 márka értékben. E kiviteleből 199 tonna esik Ausztria-Magyarországra 716.000 márka értékben, illetőleg 301 tonna (1911), melynek értéke 1.022.000 márka, Svájcra 1910-ben 148 tonna 562.000 márka értékben, 1911-ben 142 tonna 603.000 márka értékben.

Francia könyvművek kiállítása. A Szépművészeti Múzeum grafikai osztályának váltakozó kiállításai során a maga nemében egy igen értékes gyűjtemény került most bemutatásra: *Meller Simon*, a múzeumnak nagytudású és előkelő ízlésű őre összegyűjtötte a francia művészi litográfia legelőkelőbb mestereinek kiváló alkotásait és azokat fejlődésük sorrendjében állítja most a nagyközönség elé. Elvonul előtűnk az egész XIX. század, melynek legnagyobb mesterei éppen ezek a művészek voltak: a klasszicizmusból átvedlő nyugtalan romantika, a belőle lehiggadt poétikus naturalizmus, a mindent egyszerre meglátó, hétköznapi impresszionizmus és végül a sokat emlegetett szintetikus modernizmus. Mindegyik korszakot legjellemzőbb mestere képvisel és nem egy talán éppen legnagyobb művével. Itt láttuk *Ingres*t, *Prudhont*-t, *Géricault*-t és *Delacroix*-t, az utóbbit vadállatokat ábrázoló nagyszerű lapjaival, a katonákat kedvelő *Raffet*-t és *Charlet*-t. Itt van a finom *Gavarni* és az egyedül álló *Daumier*, kinek egyik legjellemzőbb művével, a „Verte legislatif”-fal is találkozunk. *Corot*, *Manet*, *Degas* egy unikumjával és *Carrière* három csodálatos lapjával, köztük Verlainé arcképével, szintén jelen vannak. Utánuk következnek a szorosabb értelemben vett párisiak, élükön a csillogó *Toulouse-Lautrec*-kel. A rajz eszpritének ezen utólréhetetlen measterét gyönyörű gyűjtemény képviseli. Hozzája csatlakoznak a többiek, mint *Forain*, *Willette*, *Steinlen*, *Renoir* és *Veillard*. *Denis* és *Redch* már a holnap felé mutatnak, még pedig az a holnap felé, melynek őseit, *Gauguin*-t és különösen *Cézanne*-t gyönyörű fürdő ifjaival itt is viszontláthatjuk. — Ajánljuk a kiállítást megtekintésre.

Uj nyomdák. *Temesvári lapkiadó* rt. cég alatt a „Neue Temesvárer Zeitung“ kiadására 40.000 korona alaptőkével (80 darab 500 korona névértékű részvény) lapkiadó- és nyomdávalalakult Temesvárott. — *Róna Dániel*, a mohácsi Rosenthal Márk és fia cég beltagja, Pécssett nyomdát nyitott.

Vállalati hírek. Az *Ungmezei könyvnyomda* rt. Ungvárott felszámolás alatt van. — A *Minerva könyvkereskedő és kiadó* rt. az 1911–12. üzletévben is vesztéssel dolgozott: az előző évről áthozott 26.419 korona veszteség 41.159 koronára növekedett. Az 1903-ban alakult társaságnak 4000 korona tartalékja és 2082 korona értékcsökkenési tartalékja van. — Az *Országos központi községi nyomda* rt. legutóbbi közgyűlésén az alaptőkét 76.950 K-ról 30.780 K-ra szállította le, a részvények névértékének 25 K-ról 10 K-ra való lebélyegzése után. — A nyitrai *Hermes*-nyomda megbukott a december elején árverés alá került, de vevő nem akadt s így újabb árverést tüztek ki. Csodálatos, hogy egy nyomda megvásárlására ez egyszer nem akadt valami vállalkozó szellemű — szatócs vagy illyesféle, mert a mostanában dobrakerülő nyomdák jórészt ilyen szakavatott kezekbe szoktak kerülni.

A **könyvkötőmunkáknál** rendszeren kárbavész néhány nyomtatott iv. Egy leipzig-i könyvkötő-cég perben állt egy kiadóvállalattal, mert utóbbi követelte a hiányzó példányokat. Ebből az ügyből kifolyólag a leipzig-i kereskedelmi törvényszék felszólította az ottani kereskedelmi kamarát, hogy mondjon véleményt az ügyben. A közérdekű ügy természetét a következőkben ismergetjük:

A kiadóvállalat megbízott egy könyvnyomdát két brosurának a nyomtatásáért, az egyik hat, a másik négy iv terjedelmű volt. A nyomda a már nyomtatott iveket a könyvkötő-cégnek adta át fűzés végett. Az elismervény szerint a könyvkötő-cég elismerte, hogy a nyomdától átvett az egyik brosurához 3460, a másikhoz 5080 példányt. A könyvkötő azonban a kiadóvállalatnak csak 3399 és 50² példányt szállított le, ezenkívül visszaszámraztatott a hat éves brosurából 61 példánynak megfelelő hiányos ivet, míg a négy évesből 28 példányhoz valót. A felek most amiatt pereskednek, hogy a hiányzó iveket a nyomda leszállította-e a könyvkötőnek vagy nem; vagy hogy ezek a könyvkötőnél veszték-e kárba. A kiadóvállalat a könyvkötőtől kártérítést követel. A könyvkötő hivatkozva az alábbi kereskedelmi szokásra, vonakodik a követelt kártérítést megfizetni. A hivatkozott kereskedelmi szokás a következőképpen szól:

„ha egy könyvkereskedő egy könyvkötőnek nyomtatott iveket több ezer brosurára fűzéséhez átadna, akkor a könyvkötő vállalt

Írók — korrektorokról.

Igen régi a korrektoroknak az a törekvése, hogy ugy szélesebb értelemben vett szaktársaiknál, mint főnökeiknél kellő megértésre találjanak különleges helyzetüket illetőleg. Előkelő elmék ismételtén dicsérő szavakban adtak kifejezést ama megbecsülésüknek, amelylyel a korrektori hivatással szemben viseltettek.

Történelmi adatok hiányában el kell tekintenem ilyen irányú magyarországi esetek felsorolásától. Igen helyesen cselekednének azok, akik ilyen irányú magyarországi adatokról tudomással bírnak, ha azokat közzétennék.

Német, olasz, angol és más nemzetek írói több ízben hallatták szavukat a korrektorok javára. Így például már 1743-ban *C. F. Gessner* „Der in der Buchdruckerei wohl unterrichtete Lehr-Junge“ című, Leipzigben megjelent könyvében a korrektorok öseiről e szavakkal nyilatkozott: „... Csakugyan, azok között, akik a nyomdáknak kenyerüket korrigálással keresik, sokan vannak olyanok, akik később világhírű és nagyvagyónu emberek lettek.“ Utóbb még hozzáfűzi, hogy „aki kételkedik, az csak olvassa el, amit *Jo. Conrad Zellner*, az egykori tudós prédikátor ír az 1716-ban megjelent „Centuria correctorum in typographicis eruditorum“-ban és csodálkozni fog...”

Igaz ugyan, hogy akkoriban nagy tudású férfiakról volt szó, akik mint *Gutenberg* művészetének gyakorlóit intelligencia dolgában kiváltak a nép közül; manapság, az általános iskolakötelezettség korszakában, nem igen fog sikerülni valamely korrektornak, hogy „chronicus“ avagy „scriptor“ váljon belőle a császári udvaron, avagy fejedelmek kancellárja. Azonban arról, hogy még mostanában is fordul elő imitt-amott némely korrektornak felfelé való emelkedése, *Busnelli* olasz korrektor-szaktársunk ír egy fűzetében. (Német fordításban „Ausgestreute Plaudereien“ a címe.) Többek között felemlít egy lelkeszt, *don Giovanni Banna*-t, aki, minekutána *Gaetan Negri*, *Ruggero Borghi* és több olasz szabadgondolkodó író ateista hasáblevonatait mint korrektor végigböngészte, most valamelyik délamerikai püspökségben vikárius. *Giuseppe Marcora* képviselő, az olasz kamara elnöke, szerinte azzal dicsekszik, hogy pályafutását mint korrektor kezdte.

Ugyancsak ebben a fűzetében *Busnelli* szaktársunk egy levelet közöl, amelyet *Salvatore Farina*, híres olasz író intézett hozzá abból az alkalomból, hogy *Busnelli* szaktárs öt egyik művének többrendbeli kézirat-hibáira figyelmeztette. Erdemesnek tartom ezt a levelet kivonatossan közölni:

Igen tisztelt *Busnelli* ur! Nem tudom eléggé meghálálni Önnek azt, hogy „Il Signor Io“ című elbeszéléseimben előforduló kézirat-hibákra figyelmeztetett. Önnek tökéletesen igaza van abban, hogy a valóban képzett korrektorok sok baklövéstől óvja meg az írókat. Nagyon is igaz az, hogy az írók futó ötleteik vagy a legillóbb szavak után sietve, megbotlanak akkor, amikor legkevésbé sem gondolnak az otromba tévedésre. Ha nem támogatja őket a szerény, türelmes korrektor, aki a tollejtette szót felemeli, a zuhantában szerencsétlenül járt számot helyreigazítja, akkor egész életükön át, de még azon túl is saját tévedésük áldozata gyanánt érzik magukat; boldogok, ha soha sem tudnak meg róla semmit, nagyon boldogok, ha remélniök szabad, hogy az irgalmas olvasó a hibát az ismeretlen nyomdásznak tudja be, amely irgalmasság nagy igazságtalanság egy ismeretlen munkással szemben, aki ilyen módon hivatva van a többé-kevésbé tisztelt íróknak jó hírnevét megmenteni. Egészen helyes az a törekvésük, hogy a szedőkkel és az írőkkel meg akarják magukat kedveltetni. Az utóbbiak közül sok olyan van, akik az ábécé betűit sem tudják írni, van olyan feledékeny és gondolkodásra renyhe, aki tisztá lelkiismerettel bizza botlását a nyomdára, hogy ez terjessze azt. Amikor ez már sok példányban megtörtént, akkor a toll hóse valami ürügyet keres, hogy saját bűnéért elnézést nyerjen; ha sikerül neki, akkor a szedőre, a tördelőre, a faktorra, a gépre, a gépmesterre tolja a hibáját, mindre, csak önmagára nem. Kézszorítással *Salvatore Farina*.

Azonkívül *Busnelli* szaktárs említést tesz fűzetében egy hírneves *Atta Vannucci* nevű tudósról, aki hajlott koránál fogva vak és ágy-

banfekvő, de rendkívül éles elméjű lévén, sajátkezűleg irt dicső leveleket könyvnyomtatójának, aki „Proverbi latini illustrati“ című művének ujranyomtatásakor segédkezett neki és — mint ő maga írta — „megtisztította az új kiadást a tipográfiai, irodalmi, sőt időrendi (kronológiai) hibáktól, amelyekben a régi kiadás bővelkedett és amelyek a korrektor buzgó munkája nélkül ismét csak ott maradtak volna“. Felemlíti még Cavalotti költőt is, aki elismerte, hogy műve a főkorrektor értelmes közreműködése és értékes segítsége nélkül eltorzítva és tökéletlenül jelent volna meg nyomtatásban.

Az újabb idők írói közül különösen *Charles Dickens* világhírű angol regényíró volt az, aki bensőséges viszonyban állt a korrektorokkal és aki írói pályája kezdetén maga is korrektor volt. Erre vonatkozólag a „L'Imprimerie“ című szaklapnak 1867. évi szeptember-októberi havi füzetében a következő feljegyzéseket lehet olvasni:

„Az újsággorrektorok londoni egyesületének 1867. évi szeptember hó 17-én Londonban, Hotel Salisbury-ben megtartott meetingje napirendjén többek között arról a sivár helyzetről volt szó, amelyben a modern könyvnyomdák korrektorai leledzenek, különösen bér- és munkaviszonyaikról illetőleg. A meetingen — amelyre a főnökök is hivatalosak voltak — *Charles Dickens* elnökölt; oly megtiszteltetés volt ez, amely joggal illette meg az angol írók legnépszerűbbjét, aki maga is azon a kapun — a hivatásos korrekúra-olvasás kapuján — lépett be az írók sorába, amely kapu ismételten megnyílt férfiak előtt, kik az irodalom legmagasabb polcaira kerültek. *Dickens* jelenléte — írja a gyűlés tudósítója — semmiképpen sem tekinthető pusztá udvariassági ténynek, hanem *Charles Dickens*nek a korrektorokról táplált abbéli nézete folyamán, amely szerint úgy az íróknak, mint a tudósoknak joguk van arra, hogy a korrektort arra a helyre emeljék, amely őt mint szerény szövetségést és természetes, valamint nélkülözhetetlen munkatársat megilleti.“

Érdekes az elnöki megnyitója ennek gyűlésnek, amelynek lefolyásáról annak idején a „Standard“, a „Daily News“, a „Daily Telegraph“ és a „Printer's Journal“ is hirt adtak. Érdekességénél fogva nem tartom felesleges dolognak, ha azt szószerint leközlöm:

Mr. Dickens: Két okból fogadtam el e gyűlésnek elnöki tisztségét. Először is azért, mert az ilyenmű ügyek nyilvánosságának horderejét egészséges példaként ismerem fel a jelenlegi viszonyok között; olyan példaként, amely teljesen méltó ahhoz a testülethez, amely az emberi gondolkodás nagy órével, a sajtóval, a legbensőbb érintkezésben van. Másodszor pedig azért, mert személyes tapasztalataim alapján tudom, mi a korrektorok teendője a könyvnyomdában. Tanuságot tehetek arról, miként gyakorolják rendszeresen hivatásukat; mondhatom, hogy nemcsak gyakorlott szemet, hanem nagymérvű természetes intelligenciát, sok elsajátított ismeretet, eleven elmét, amely hivatva van a dolgok összefüggését felfogni, igényel ez a hivatás, amelyet a külön emlékezőtehetség és az egészséges bírálóképesség csak támogathat. Az igazi hála érzetével vallom be, hogy még sohasem került ki munkáimnak egy kötete a sajtó alól, anélkül, hogy a korrektorok valamely fedelékenységére, következetlenségre, botlásra ne figyelmeztettek volna; anélkül, hogy szinte kézzelfoghatóan ne bizonyították volna be nekem valamely adat szolgáltatásával azt, hogy mennyire türelmes, gyakorlott szem szenteli buvárkodó tevékenységét az én munkámnak. Meg vagyok győződve arról, hogy az írók egyeteme ezen nyilatkozattal egyetért és ezzel csak az igazság kívánalmainak tesz eleget.“

Ezekből az elismerő nyilatkozatokból kitűnik, hogy a korrektorok, ha törekvéseik eddigelé nem is találtak teljes megértésre, mégsem állanak egészen magukra hagyatva.

Nehogy azonban szedő- és gépmesterszaktársaim azzal vádoljanak, hogy a „minden cigány a maga lovát dicséri“ elv alapján csak a korrektorokra kedvező nyilatkozatokat böngésztem ki, ime leközlök egy a korrektort alaposan lepecskondiázó levelet is, amelyre a „Buch für Alle“ 1912. évi 7. számában bukkantam. A levelet a XVIII. század német költői között előkelő helyet elfoglaló *Bürger G. A.* költő írta kiadójának, *Dietrich*nak. Ennek a levélnek eredeti je az említett lap közleménye szerint még reágván. Szól pedig így:

munkaszerződésének teljesen eleget tett, ha a munka leszállításánál nem mutatkozik 2°/₁₀₀-nál több hiány. Ez szól arra az esetre is, ha a könyvkötő a munka átvételénél el is ismerte az iverk hiánytalan átvételét.“

A kereskedelmi kamara beható vizsgálat után a következő véleményt nyilvánította:

„Ha egy könyvkötő nyomtatott iverket több ezer broszura fűzéséhez kap, úgy a kereskedelmi jogszokás szerint teljesen eleget tett vállalt munkaszerződésének, ha a megrendelt példányszámmal valamivel csekélyebb példányszámmal szállít le, mint amennyit kapott; még akkor is, ha megállapított, hogy a könyvkötő a megrendelt példányszámmal hiánytalanul is vette volna át. Többszörösen megállapított, hogy az átdadott példányszámok 2°/₁₀₀-a kárbavész, mindamellett előfordulnak esetek, mikor a 2°/₁₀₀ — különösen kényes természetű munkáknál — kevés és ezért más mértéket kell alapul venni. Ebben az esetben pedig a szakemberek véleményének meghallgatása után nem mondhatjuk a kárbavesztett példányokat a rendesnél magasabbnak.“ *Gv.*

Roman Scherer A.-G. luzerni fabetűgyár legújabb mintakönyve kitűnő bizonyossága annak, hogy nemcsak a betűöntődei betűkben lehet a szípet és modernet feltalálni, hanem a fabetűkben is. A mintakönyv minden lapja pompás s a hatásos, jól olvasható plakáthoz alkalmas fabetűket mutat be. Kívánatos, hogy nyomdatulajdonosaink fabetűkészletükre is gondot fordítsanak, mert ha végignéznünk egy hirdetésoszlopon, úgy láthatjuk, hogy mennyire hiányos egyes nyomdák plakátbetű-felszerelése s hogy a meglévő plakátbetűk sem illők a mai kor nyomdászához. Olvasóink figyelmét a fent említett luzerni cégre hívjuk fel, mint olyanra, amely nagy választékban, jó és olcsó kivitelben tart modern fabetűket és plakátdíszítményeket.

Két millió példány. Október utolsó vasárnapján 1,935.850 példányban nyomtatták Páris legolvasottabb lapját, a *Petit Parisien*-t. Ebbe természetesen bele vannak számítva a vidékre küldött példányok is, a legnagyobb része az óriási kiadásnak azonban Párisra esik. A *Petit Parisien* az utolsó években rendkívüli lendületet vett, úgy hogy jogos a kiadónak az a reménye, hogy lapját a jövő évben már két millió példányban kell nyomtatnia.

Hans Wunder berlini nyomdai festékgyára lapunk jelen számához csatolt mintalapján mutatja be egy gyakorlatban kitűnően bevált illusztrációs festékét. A műlapot olvasóink szives figyelmébe ajánljuk.

A védjegyeknek üzleti nyomtatványokon történő használatát a védjegyoltalom keretén kívül esik és legfeljebb mint ipari ujdonság részesíthető ipari minta-oltalomban

Védjegy törvényeinknek ez az intézkedése, hogy t. i. a védjegy kizárólag magán az árun, illetve annak csomagolásán élvezi a törvényes védjegy oltalmát, arra indította a kereskedő- és iparosköröket, hogy védjegyeiknek más üzletember által üzleti papírokon, reklámláblákon, plakátokon, árjegyzékekben stb. való alkalmazásának megakadályozása végett azokat a védjegyes árjegyzékekben mint árukat sorolták fel. Ez a körülmény természetesen a törvény világos rendelkezéseinek fogva ere ményre nem vezethetett. A budapesti kereskedelmi és iparkamara a védjegy törvény 1. §-ára való hivatkozással a vállalat saját plakátjainak, nyomtatványainak, üzleti papirainak, reklámfüzeteinek, falragaszainak, hirdetési mintáinak a védjegyes árjegyzékekben való kiterjesztését kénytelen megadni. Tagadhatatlan, hogy az idegen védjegyeknek a fent elősorolt nyomtatványokon való alkalmazása a védjegy tulajdonos érdekeit súlyosan érintik. A védjegy törvénynek tehát oly értelmű megkerülése, hogy az üzleti nyomtatványok védjegytartalma a védjegyes árjegyzékekben történő felsorolásával biztosíttassék, élenken tanuskodik amellet, hogy a védjegyek a védjegyes áruk értékesítését célzó bárminemű eszközökön való alkalmazása a kereskedő- és iparoskörök mily kiváló érdekében fesszik, hogy továbbá a visszaéléseknek a védjegy törvény keretén belül történni szánálása a kereskedő- és iparos-érdekeltség egyértelmű felfogása szerinti egyszerű és praktikus megoldás volna.

A hirdetés államosítása. A német újságkiadók szövetségének hivatalos lapja a hirdetési ügy államosításáról ír cikket egyik legutóbbi számában. Az alkalmas formát persze nehéz megtalálni, de a nagy hirdetési irodák, amelyek a maguk módja szerint hasonlóképpen monopóliumra törekszenek, hasznos utasítással szolgálnak. Állami hirdetésfelvétel irodákat létesítenének arra alkalmas helyeken; sok esetben a már meglévő irodákat egyszerűen át kell csak venni. A közönség ide hozná a hirdetést és megállapítaná, hogy melyik lapban kívánja közölni. Ha nem tudja a megfelelőt kiválasztani, akkor szakértő felvilágosítással szolgálna neki. Mennyi pénz költséget el ma a szegény ember éppen azzal, mert vakon, vagy a hirdetési ügynök sokszor a megtévesztésig részrehajló tanácsát követve, rossz helyen hirdet. Csak a pártönkivüli, érdektelen szakemberek óvhatják meg a kevésbé jómódu hirdetőt a kétszeresen sújtó veszteségtől. Azonkívül a monopolizálás és a vele járó megtakarítás által, amely a kezelésben érhető el, a kishirdetéseket, amelyek éppen a középosztályt szípolozzák, úszoránagságu díja nem jelentéktelenül csökkenne. A hirdető cégek megszerzésénél nem kellene többé fantasztikus, csalogató ajánlatokat tenni. Az ajánlat min-

„Jaj, jaj, jaj! Végre, végre, kedves Dietrich, türelmemnek vége szakadt. Ugy éljek, pofon tudnám ütni a korrektor urat és szemtől-szembe marhának nevezni, még ha On is, akit pedig egyébként igen szeretek, volna az a korrektor! Nagy isten! Van-e még széles e világon olyan marhád, olyan generális marhád (Generalrindsvieh), mint aminő ez a korrektor? — Hiszen lehet hibát behagyni. A leggyakorlottabb emberrel is megtörténhetik az ilyesmi. Amióta ennek könnyen lehetőségéről meggyőződést szereztem, magam is jóval enyhébben bírálok el az ilyesmit. De melyik korrektor, aki nem olyan marha, hogy bent olyan sajtóhibát, mint aminő a 74. oldalon van? „Das Wasser rinnt immer bergan!” (A víz mindig hegynek folyik.) Ó te ökrök ökre! Valóban mindig hegynek folyik a víz? *Nimmer, nimmer, nimmer* (sohasem) folyik hegynek. Feltéve, hogy az egyszer tévedtem az írásban, neked, tisztelt korrektor, kellett volna annyi eszednek lenni, hogy „nimmer”-nek kell lenni. — Rövidesen végzek. Példát kell statuálnom és Onnek, valamint embereinek az átkozott sajtóhiba miatt emlékeztető leckét kell szolgáltatnom. Ha ezt az ívet nem dobhatja makulaturába és újat nem nyomtat helyébe, egy sornyi kéziratot sem adok többet, csináljon, amit akar. Vollmarshausen, 1778 augusztus 22-én későn este 11 órakor, jogos felháborodásomban. *Bürger.*”

„Feltéve, hogy tévedtem írásomban . . .”: neki tehát szabad tévedni, a korrektornak, aki napról-napra számtalan szerző szellemi szülöttjét, olykor-olykor szörnyszülöttjét is kénytelen bevenni, annak de hogy szabadna. De jól tette ez a költő, hogy 1778-ban írta ezt a levelet, mert a költői lendületnek ilyenén való megnyilatkozása a költő urnak manapság bizony elég kellemetlenséget okozott volna. *Rasofszky Andor*

Ha pecsétjegyeket

egy munkamenetben kell nyomtatni, prägelni és kivágni, akkor a következő eljárást ajánljuk: A gravírozott pecsétjegymatricák írásmagasság halenyvvel vasalátétre ragaszlandók. Az alátét és a matrica közé, a jobb tartás végett, gyenge, érdes papirlemezt ragasztunk. A nyomtatótégelyre a pecsétjegymatricával szemben kis darab rézlemezt halenyvvel megerősítünk és erre viszont egy egészen gyenge, vékony bőrkérget ragasztunk ugyancsak halenyvvel. Ha ez aztán a célnak megfelelően megszáradt, amit, ha a gépbe egy írásmagasságu deszkát zárunk és a gépet nyomásra megindítjuk, még gyorsítunk és ugyancsak ezzel az eljárással a szükséges gyenge patrica is kialakul. Amint a gép a nyomást adja, a matrica kése a rézlemezt érinti, ami által a pecsétjegy átvágódik és igen könnyen levehető a tégelyről. A matrica, illetve ennek kése körül lévő bőrkéreg eltávolítandó, mert fölösleges erőt elpazarol. A hengerek ugy állítandók be, hogy ezek a pecsétjegy matricáját csak gyengén érintsék. Ezen eljárás figyelembe vétele mellett a gyors munka biztosítva van. *Go*

Autotípiák tömöntése.

Általában nem ajánlható minden esetben, mert noha az újabb időkben bizonyos paszták segítségével, amelyeket a matricára vagy a klisére kennek, szép eredményeket értek el, mégsem szabad szem elől téveszteni, hogy ilyen módon az autotípiákat ugyan lehet szépen és erősen stereotípiálni, ámde a finom raszterű képek a gépnomás befolyása alatt könnyen elmosódnak és lecsiszolódnak. Az ellentállást bizonyos határig lehet ugyan az ilyen stereotípiált autotípiáknál fokozni, ha lehetőleg kemény és a jó folyás elérése céljából lehetőleg dus cinktartalmu fémeket használunk, ámde az ellentállás határai nagyon korlátozottak. Annyi bizonyos, hogy az eredeti cinklemez keménységét ezen eljárások egyikével sem lehet elérni. Autotípiák tömöntésénél — ha már erről szó lehet s ez lapoknál ma elkerülhetetlen — elsősorban az a feltétel, hogy a tömöntendő autotípiák durva raszterűek legyenek, hogy a nyomásnál az elgyömöszölődés elkerülhetővé váljon. Az angol és amerikai lapok autotípiák tömöntésekor ezt a szabályt elismerésre méltó módon betartják. *P. R.*

Klisétalpak.

Azok közé a kicsiségek közé, amelyek ugyan pénzbe kerülnek, de amelyeknek szakszerű módosítása és javítása kellőképpen meghozná a rájuk költött kiadások kamatját, tartoznak többek között a *kliséetalpak* is. A *fa*, amely ezidőszerint erre a célra szolgál, eredetileg csupán szükségből dolgoztatott fel kliséetalpaknak, de a mai tökéletes autotipia-nyomás magas követelményeinek többé nem felel meg, annál kevésbé, mivel hátrányos sajátságai erre alkalmatlaná teszik. A súly, keménység, sűrűség, hővezetés, szilárdság, hajlékonyság, rugalmasság és hasadosság közül különösen a *mozgása* bir nagyfontosságú befolyással a kliséetalp tartósságára. Tudniillik a fa nyers állapotban 40—60% vizet tartalmaz cseppfolyós állapotban, a sejtek üregeiben vagy felszívott állapotban. A fából, ledöntése után, a víztartalom egy része elpárolog s bizonyos idő múlva mint *légszáraz*, csupán a környezet levegővel azonosan 10—15% vizet tartalmaz. A víz elvesztésével a sejtek összehúzognak, kisebbek lesznek, tehát a fa térfogata is csökken, viszont ha a szár az a nedvességet kap, az eredeti állapotba tér vissza. A nedvtartalom változásával mutatózó térfogatváltozás okozza azt a *mozgást*, ami a *fa dolgozását* jelenti és ami által a fa kliséetalpak gyanánt való felhasználására tulajdonképpen alkalmatlan. A fa meggömbül, hajlik, vetemedik, repedezik és nevezetesen ha autotipia-nyomást használnak, alkalmatlaná teszi a *dagadás*. És mindeme káros tulajdonságai dacára sem olyan olcsó, hogy elnézéssel legyenek vele, más jobb, alkalmasabb és tartósabb anyaggal szemben. Manapság, amikor már a fejlett műszaki eljárások révén *műköveket* és *műfát* készítenek, nem csodálkozhatunk afölött, ha odatörekedtek, hogy a kliséetalpak gyanánt szolgáló fa helyett megfelelőbb segédanyagot teremtsenek. Igaz, hogy az eddigi készítmények a fa helyett nem pótolják teljesen mindazokat az előbb említett hátrányos tulajdonságokat, amelyeknek kiküszöbölése végett forgalomba hoztattak és bár a mai fejlett nyomtatástechnikai eljárások folytán túlszigorú követelmények állíttatnak fel a kliséetalpak tökéletes készítésére nézve, mégis feltehető, hogy olyan szilárd, tömör és áthatlan anyagból előállított kliséetalpakot hoznak forgalomba, amelyek minden tekintetben megfelelnek majd a hozzájuk fűzött követelményeknek. Az eddigi kísérletek közül egyes nyomdákban fa helyett szivesen helyet szoritottak az olyan alapanyagú kliséetalpaknak (papír, dekli), amelyekre a lemezt rányvezik és ily módon a szegélyest is nélkülözik. Csakhogy az enyv nem helyettesíti oly megbízhatóan a kötést, mint a szeg, noha számos esetben a hengerek még a szegelt kliséket is letépték a kliséetalpakról. Egy nürnbergi cég által forgalomba hozott kliséetalpanyag sem felel meg teljesen a célnak, mert először is az előállításához szükséges olvasztókészülék aránylag igen drága — ami az ilyenmű kliséetalpak általános használatbavételét illuzóriussá teszi —, másrészt a cementszerű massa nem oly ellentállóképes a szeggel szemben, mint a fa, különösen, hogy szegek helyett faékeket kell a kötéshez használni, ami meg lehetőségen körülményes eljárás; pláne pedig a kész öntvényen még rendszerint utólagos javítások és lakkozás szükségesek.

Ily módon egyáltalán nem pótolhatók a kliséetalpak, mert azokat leghelyesebben már készen kellene a gyárból szállítani; kezelésük pedig legalább is oly egyszerűséggel járjon, mint az eddigi fatalpak. Azért is tehát, míg a kivánt minőségű és olcsóságú kliséetalpakot a fa helyett nyerhetjük, a legajánlatosabb, hogy különösen finomabb autotipia-klisékéhez az igen jól bevált *fabetétes vasürpótlókat*, ugynevezett *autotipia-fazettákat* használjuk. (Nem újdonságok ma már, de a gyakorlati használatban kitűnően bevált segédanyagot képeznek.) Ezek a vasürpótlók teljesen azokra a méretekre készülnek, mint az ismeretes ólomürpótlók, azzal az eltéréssel, hogy a 3×4, 3×6, 3×8, 3×12, 3×16, 3×20, 3×24, valamint az ugyanilyen hosszú 4 cicero széles daraboknál a hátsó fenéken alakú *fabetét* beékelésére alkalmas sinfurat van kiképezve, abból a célból, hogy kisebb alakú klisékéhez való felhasználáskor a lemezt az ezekben a sinfuratokba beékelte fa-

den szavának bebizonyítható igazságnak kellene lenni, az árnak pedig kizárólag az áruhoz és előnyeihez kellene igazodnia, vagyis a hirdetés számára ajánlott lap tekintélyéhez és elterjedtségéhez mérten. Egy csapással el lehetne tűntetni a népeket megméltelőző szemérmellen hirdetéseket is. Az újságokkal való leszámolásánál, amelynek talán havonként kellene megtörténnie, elsősorban a nyomtatás, papíros és más előállításai költségeket kellene megtéríteni, jutalékokat, hivatalnokok fizetését és mindennemű kezelési költséget levonni. A megmaradó tiszta nyereség fele a kiadónak, fele pedig az államnak jutna. Minden kiadónak természetesen az őt megillető rész jutna, amivel a lapjának példányszámával és jó hírével továbbra is érdekelve maradna.

Palackok papirból. Folyadéknak papirban való kiszolgálása már régi törekvés, aminek célzerűségét higiénikus szempontból hangsúlyozzák. Most több nagy philadelphiai tejkereskedés azzal az eszmével foglalkozik, hogy vevőit papirból készült palackokban szolgálja ki, amire az készítette, hogy az egészségügyi hivatal rendelkezése szerint a tej csakis erre a célra szolgáló üvegekben adható legyen a polgáregylet panasza, mely szerint a tej gyakran piszkos edényben kerül kiszolgálásra. E célból egy papirzacskókat készítő gyárat akartak a tejkereskedők megvenni, az eszmétől azonban gyakorlati ismeretek hiányában elállottak, de meg azért is, mert e palackok gyakorlati értékéről még nem győződtek meg. Washingtonban létezik egy gyár, amely ilyen palackokat készít, amelyek azonban csak képletesen nevezhetők palackoknak, amennyiben tulajdonképpen papírcsövek ezek 9 cm. átmérővel 6, 9 és 19 cm. magasságban, melyek körülbelül $\frac{1}{2}$, 1 és $\frac{1}{3}$ liter befogadására alkalmasak. A falak kívül és belül parafinozott nemezpapirból készülnek, melyek alul-felül ugyancsak parafinozott, légmentesen záró fedővel bírnak, úgy hogy azokból a folyadék ki nem folyik. E „palackok”-ból a legnagyobbaknak ezre körülbelül 60, a középső 50 s a legkisebb 45 koronába kerül, ugy hogy egyegy darab csak 5—6 fillérre rug. Higiénikus szempontból főelőnye e palackoknak, hogy használat után el lehet azokat dobni, biztos tehát a vevő, hogy az élelmiszert, melyet vásárol, tiszta edényben szolgálják ki, amit előmozdít az is, hogy a gyár a palackokat alul-felül zárva szállítja, úgy hogy abba még por se szállhat. Mint említettük, a palack fedője oly szorosan zár, hogy még annak felfordítása esetén sem folyik ki abból a folyadék. E palackokat halkereskedők osztrigák, rákok, sózott halak stb.; élelmiszerekedők savanyított káposzta, uborka, sör, tej, lekvár, tejszín, konzervek, szirupok, dió,

tea, kávé, rizs, liszt, szalonna, vaj stb.; hentesek zsir, disznólábak kiszolgálására használják, míg éttermek meleg kávé, tea, tej, tejszín, forró viretli stb. utcán át való szervirozására használják. Tea, kávé-, vegyiszir- stb. kereskedők ugyancsak gyakran alkalmazzák áruik csomagolásánál e célszerű papírcsöveket.

A vakok nyomdája Franciaországban. Párisban olyan nyomdai társulat van, mely kizárólag vakok használatára való irodalom előállításával foglalkozik. Mostanában olyan szótáron dolgoznak, mely 12 négyrétű kötetben 30.000 szót tartalmaz. Ezt a munkát egy Lavanchy-Clarke nevű igazgató vezetése alatt levő vakok nyomdájában készítik, ahol a vakok részére folyóiratot is adnak ki. Egy második ilyen nyomda most van alakulóban Villepreux-ben (Seine-et-Oise-megye) és a szükséghez képest több olyan nyomda felállítását tervezik, melyek a kormány által elrendelt és a vakok részére felállítandó könyvtárak szükségletét fogják fedezni.

A legrégebb magyaryelvű nyomtatott könyv. Egészen a legutóbbi időkig a legrégebb nyomtatott magyaryelvű könyv a Heydin-Erdősi „Gyermek-beszélgései”-nek 1531. évi kiadása volt. Szerencsés véletlen következtében — mint a Budapesti Szemle írja — egyszerre két régebb magyaryelvű nyomtatvány is előkerült, mindkettő 1527-ben Krakkóban jelent meg a Victor Jeromos sajtójának terméke. Az egyik Heydin-Erdősi „Gyermek-beszélgései”-nek első kiadása, a másik Hegendorphinus-Erdősi: Rudimenta grammaticae. A könyvészeti érteken kívül, mely szerint most már majdnem a mohácsi vész esztendejéből vannak nyomtatott magyaryelvű könyveink, rendkívül becses e két mű pedagógiai, irodalomtörténeti, nyelvészeti tekintetben is. Pedagógiai értékük szerint ezek a legrégebb magyar tankönyvek; irodalomtörténeti szempontból pedig azért elsőrendű emlékeink, mert az erasmista mozgalmak szellemi termékei lévén, bepillantást engednek a hazai hasonló törekvések történetébe. Az pedig, hogy a két mű magyaryelvű anyaga Erdősi Sylvester Jánostól való, nyelvészeti tekintetben azért fontos, mert az erasmista Sylvester magyaryelvű törekvéseire tanulságos adatokat nyújt. A két nyomtatvány eme fontosságától áthatva, Semsey Andor felhívta a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, hogy az ő költségén hasonmásban adja ki őket. A Társaság örömmel vállalkozott a kiadásra s megbízta tagját, Melich János urat a kiadás gondozásával. A munkálatok annyira előhaladtak, hogy a kiadvány már a napokban megjelenik.

Rege a papir feltalálásáról. A breszlai városi irattárban őriznek egy kéziratot 1680-ból, mely sze-

betétekre szegelik. Ilyenkor természetesen a vasürpótlókból szedett klisétalpknál a fabetétes darabokat pontosan a klisé körületénél kell elhelyezni, hogy a szegelés éppen a lemez szélén (szegelésre hagyott szabad részen) történhessék; ha azonban a klisének nincs a szélein szegelésre való szabad „husa”, akkor a klisétalpat úgy kell szedni, hogy a fabetétes darabok a klisé alatt oda essenek, ahol szegelésre való üres mező van a lemezen. Az ismeretes fazetta-sarkokat csak abban az esetben használjuk a klisé szilárdabb rögzítésére, ha a lemez alakja megengedi vagy ha azon az oldalon a kliséen kívül szedés nincsen.

Amikor nagy alaku klisé alá kell talpat szedni, akkor szükségtelen fabetétes darabokat használni, hanem csupán nagy: 4×32 vagy 36, 6×32 vagy 36, esetleg 8×28 vagy 32 vagy 36 cicerós vasürpótlókat alkalmazzunk, a fabetétes darabok helyett pedig ilyenkor hosszú, 2 cicerós faléceket (betétpótlókat) szedünk az ürpótlók közé; még pedig rendszerint oly módon, hogy a klisé hosszának megfelelő nagyságra szedett minden egyes sor vasürpótló után egy-egy ilyen 2 cicerós faléceket szedünk, vagyis egy sor vasürpótló és egy sor faléc váltakozva kövessék egymást. A klisé után ezekre a vasürpótlók között levő falécekre szegeljük. Ha nagy kliséről van szó, például 40×60 vagy 50×70 cicerós nagyságu kliséket kell felszegelni, akkor tanácsos 8–10 cicerós közőkben egy-egy szeget beverni. (10 mm-es drótszeg, de lehet acélszeg is.) Ezeknél a sarokfazetta teljesen szükségtelen, mert a megfelelő számban alkalmazott szeg kellőképpen biztosítja a kötést.

Ezek a vasürpótló-klisétalpakon még a legfinomabb hálózatu autotipiát is művészi árnyalattal lehet egyengetni és ami a fő, tartósság, szilárdság, keménység és sűrűség tekintetében messze felülmúlják a fatalpakat.

Általános használatukat különösen az olyan nyomdákra nézve lehet előszeretettel ajánlani, amelyekben gyakran nyomnak autotipiákkal szedett *árjegyzékeket*, *brosúrákat*, *prospektusokat*, *albumokat*, *diszjunkciókat* stb. Ilyeneknél legcélszerűbb a kliséket talpak nélkül rendelni és a szedő a nyomdában megfelelő mennyiségben rendelkezésre álló vasürpótlókból szedi a talpakat még az olyan oldalakhoz is, amelyeknél a kliséken kívül szedéseket is kell elhelyezni. Ha árjegyzékekről van szó, akkor természetesen a fabetétes vasürpótlókat kell használni, mert a kisebb alaku kliséknél nem lehet a hosszú betétleceket alkalmazni. Epp azért tanácsos a vasürpótlókat mindig a munkanemhez mérten rendelni, még pedig a kisebb alaku klisék feldolgozásához leginkább 4×2, 4×4, 4×8, 4×12, 4×16 és 4×20 cicerós darabokat, valamint ugyanezeket a méreteket 3 és 2 ciceró szélességben, mert a szedésnél arra kell számítani, hogy egészen apró kliséket is kell felszegelni, illetve egészen kicsiny alaku klisék közé is kell szedést elhelyezni.

Célszerűség szempontjából leghelyesebb az olyan munkáknál, amelyeknél (mint árjegyzékeknél) egy-egy oldalon számos klisé közé szedést is kell elhelyezni és amelyeknél nyomás előtt a rendelőnek kefelelyomatot (korrekturát) kell bemutatni, a kliséket csak *szabadon* rátenni a számukra megfelelő nagyságra szedett fabetétes vasürpótlókra és csupán a *végleges jóváhagyás* után rászegelni a talpakra, tehát a formának a gépbe való közvetlen beemelése előtt, nehogy esetleges változtatások miatt a már előre felszegelt lemezt le kelljen venni a fabetétről és újból máshová kelljen felszegelni.

A lemezeknek a talpakra való rászegelését a legcélszerűbben a gépteremben levő vasasztalon végezhetjük, mikor a formát zárták. Természetesen szükséges, hogy a szedő (vagy gépmester, aki a szegelést végzi) rendelkezzen mindazokkal a szerszámokkal, amelyek a szegeléshez okvetlenül szükségesek. Így elsősorban nélkülözhetetlen egy megfelelő méretű pörgő furó, amelylyel a lemezeken a szegeknek akadály nélkül való áthatolására szükséges lyukat furják, továbbá egy könnyű kézi kalapács, kis harapófógo és egy lapos, éles véső, a rosszul felszegelt lemezeknek a talpról való gyors levételére.

Ha a kilőtt ivben sok kliséket kell felszegelni, úgy az illető szakmunkás, aki a szegelést teljesíti, vegye maga elé a szerzői reviziókat

és mielőtt a lemezt rászegeli a talpra, nézze meg jól a revíziót, vajjon időközben nem cserélődött-e el valamely klisé, vagy nincs-e megfordítva egyik-másik klisé? A rászegelést különben is nagy körültekintéssel és figyelemmel kell végezni, nehogy a hebehurgyán rászegelt klisé ismét le kelljen venni a talpról, mert ferdén áll.

Megbízhatóság tekintetében tehát a klisétalpfák helyett ezidőszerint jobb és alkalmasabb segédanyagot a *vasalátét-daraboknál* nem adhatunk; noha számos esetben a kisebbszerű réz- vagy galvanó-lemezeket betűmagasságra felöntik *ólomlábkra* és így ugyyszólván saját törzsén nyomják a klisé, ez azonban még nem bizonyos arra nézve, hogy a vasalátét-darabok helyett való alkalmasabb használhatóságuk általánosan beigazolódott volna.

Mindenesetre kívánatos, hogy a mai fejlett nyomtatástechnikai munkamódszereknek megfelelően a tökéletlen *klisétalpfák* helyett jobb, olcsóbb és megbízhatóbb alátétanyagról történjék gondoskodás. *Schwartz Árnin-*

Cinkklisének időelőtti rongálódása oxidálódás folytán.

Hogy a cinkkliséket az időelőtti oxidálódástól megvédjük, felületüket igen finom csiszolóvászonnal erőteljesen utánacsiszoljuk mindaddig, míg nagyon fényessé válnak. Tudott dolog, hogy a maratás előtt a lemezeknek magas fénypolituráját el kell távolítani, viszont a már kikészített, teljesen maratott kliséken az utólagos fényesítés azért előnyös, mert ennek fennállása esetén az oxidálódás nem áll be oly könnyen, mint a fénytelen felületeken. Egyébként is a nyomdáknak mindenkor nagyobb nyomatelt kellene fordítani különösen a cinkklisékre. Gondunk kellene hogy legyen, hogy a cinkklisék nyomás után luggal ne érintkezzenek, mert éppen a luggnak savain által áll be az időelőtti oxidálódás. Ilyen megromlott kliséken az elpusztult felületet körömmel lehet levakarni. A cinkkliséket a pusztulástól való megóvás végett ajánlatos mosás után azonnal vízzel kellően leöblíteni, gyorsan megszáritani és nehezen száradó zsiradékkal bekenni, mely célra különösen a vazelin alkalmas, amely egyrészt olcsó, másrészt pedig megfelelően zsirtartalmu. Léteznek különben klisékonzerváló kenőcsök, melyek azonban legtöbbször a jóhiszemű nyomdatulajdonosok zsebeire utaznak, bár el kell ismerni, hogy célszerűen alkalmazhatók. Kedvező körülmények között elegendő, ha petróleummal vagy zsiros olajjal dörzsöljük be a kliséket az oxidálás ellen, de bevált az, hogy a kliséket elraktározás előtt festékhengettel jól befestékezzük. Első és legfontosabb kellék azonban a kliséknek száraz helyiségben való tartása. *R-r.*

Fémlapok papirlemezre való ragasztása.

B. A. S. . . .ban működő szaktársunk a szerkesztőségünkhöz kérdést intézett aziránt, hogy van-e oly ragasztószer, amelylyel fémlapokat, vagy celluloidra préselt alumíniumot rá lehetne ragasztani papirlemezre, ha igen, hol lehet azt beszerezni? Mily módon eszközendő a ragasztás, meleg nyomással-e vagy más módon?

A kérdés nem egészen világos. Valószínűleg azt akarja tudni, hogy a celluloidnyomatok, amelyeknek hátfelülete fémlapokkal van ellátva, miképpen lesznek a papirlemezre ragasztva. Ha ezt gondolja, akkor azt tanácsoljuk, hogy sziksavas üvegenyvet használjon, mely ragasztószer és kérdezett dolgok ragasztására jól beválhatik. Ha azonban még sem válna be jól, úgy a fémlapot egy felvágott vöröshagymával dörzsölje be és ekkor újból kenje be azzal a sziksavas üvegenyvel. Ha mindennek dacára még mindig nem felelne meg a célnak, úgy ajánljuk, hogy az alábbi recept szerint készítsen ragasztószert. Még pedig: 100 gramm jegecs sziksót forraljon fel egy liter vízben, ehhez tegyen még 100 gramm gyantát, a forralás által elpárolgó vizet azonban pótolni kell. Az így nyert tejszerű oldathoz még 1000 gramm ordanyt (kasein) teszünk, melyet azonban előbb 3 liter forró vízben áztatunk. A vizet, melyben az ordany ázott, szintén hozzáöntjük. Ha a nyert pép nagyon vastag, úgy forralt vízzel hígítjuk. *Gv.*

rint a papír feltalását egy pásztor-nak köszönhetjük. Ez a naphosszat tartó esőtől bőrig ázva, vésoningét levetve, egy sziklára verítette azt, hogy éjjelen át megszáradjon. Minthogy azonban a zápor egész éjjelen át szakadt, az ing reggelre sem száradt meg. Ezen felbőszülve a pásztor egy követ ragadott és azzal az inget teljesen összeverte. Az eső multával a nap felszártotta a sziklán heverő masszát, amit a pásztor a faluba hozott, hol szénnel irtak rá. Ez a rege adta volna az impulzust a papír feltalálásához. *St-rz.*

Névjegy gránitból. Az arany, aluminium stb. mellé ujabban a gránit is odakerült, mint névjegy-készítéshez alkalmas anyag. Vékonyra csiszolt lapok ezek, a név pedig belevésve és aranyozva lesz. Leleményes fejek csak megtalálják mindig az utat a parvenük zsebéhez, akik között bizonyára akad majd akárhány, kinek keblét dagaasztja, hogy nevét már életében köbe vésvé láthatja; a így e kis sírkövek egyuttal az izlések elfajulásának is emlékei lesznek. *St-rz.*

A világ legnagyobb könyve kétségtelen az, amely a bécsi Domonkos-rend tulajdonában van s ezen könyvóriás amily nagy, épp oly érdekes és eredeti is. E könyv minden egyes „lapja” vékony tölgyfadeszka, amely pergamennel van áthuzva. A lapok nagysága 2'10" 1'46" méter s ha egy ily „lapot” a könyv szemlélője vagy olvasója átfordítani akar, úgy ugyanazon eljárást kell követnie, mintha egy rendes ajtót felnyitna. E könyvóriásban vannak feljegyezve mindazok nevei, akik a bécsi Domonkos-rendhez tartoztak és tartoznak; születésük ideje, helye, családi körülményeik, életük, a rendbe lépésük, működésük, betegségeik és azok lefolyása, haláluk éve, hónapja, napja és órája, temetési szertartása és végrendekezése. A könyv első bejegyzése 1410-ben keltezett s mottó gyanánt egy az első oldalon feljegyzett igen okos, a klerikális gondolkodást meghazudtoló következő mondas áll: „Meny-béli boldogságot jelent a halál mindazok számára, akik életüket dicseretre méltó módon az emberiség javára hasznosították.” Ebben a könyvben nagyon sok, a történelemben is szereplő nevet lehet feltalálni. Ezek között Redza Franciskus rendfőnökről szóló feljegyzés a legérdekesebb. Redza Bécs város akkori tanácsától a „magister” címet kapta a tanácsnak adott tanácsokért. Ez akkoriban rendkívüli megtiszteltetés volt. Kivüle a rend egyetlen tagja sem kapta meg e megtisztelő címet, bár Bécs történelmében a rend tagjai sokat szerepelnek. E névsorban található még Riedel Jochanes nevét is, aki a középkor irodalmi tevékenységének egyik kimagasló alakja volt. Nevezettekén kívül úgy a szép-művészet és tudomány, mint az

irodalomtörténet számos kimagasló alakjának nevét találhatjuk eme könyvkolosszus lapjain.

Háromszinnyomatok a Rigler-nyomdából. A Rigler-nyomda nagy-érdemű igazgatójának, *Tranger* urnak jövőtől lapunk jelen számához három darab háromszinnyomatot mellékelhetünk, melyeket *Nikola Mavrodinoff* tutrakani (Bulgária) nyomdász rendelkezésre készített a Rigler-nyomda. A kitűnően sikerült háromszinnyomatok egy iskolai tankönyv mellékleteiül szolgálnak s a cséplést, szántást és a favágást ábrázolják. Mind a hármat *Lackenbach Artur* szaktársunk nyomtatta a tőle már megszokott gondnal és pontossággal.

A műnyomó-papír tartóssága. A műnyomó-papír használata ellen gyakran kifogást emelnek a cimen, mintha az idők mindent megőrlő fogának nem bírna annyira ellentállani, mint más papírok. Ezzel szemben megállapíthatjuk, hogy a jó minőségű műnyomó-papírnál e félelemre nincsen ok. Sőt a műnyomó-papír gyártásához használt blanc fixe és porcellánföld a fény és levegő behatásai ellen még védik is a papírt. A kötőanyagok, mint állati enyv és kazein, a nyomtatvány száraz helyen való elraktározása esetén szintén nem adnak aggodalomra okot, mert állati enyvvvel bevont, kézzel merített papírok évszázadokon át megmaradtak lényeges elváltozás nélkül, a kazein pedig formaldehyddel preparálva, szintén szilárdnak bizonyult. Egyebekben pedig a kréta-réteg műnyomó-papírokon (szemben a kromó-papírokkal) nagyon vékony, tehát letöredezése kizártnak tekinthető. *St—rz.*

Gleitsmann E. T. drezdai festékgyár egy kitűnő háromszinnyomatát mellékeljük lapunk jelen számához. A szinnyomat igen jól sikerült munka, ami kétségtelenül nemcsak a nyomtatást végző gépmester érdeme, hanem a festéket szállító gyáré is.

Berger és Wirth budapesti festékgyára is egy pompás háromszinnyomatu melléklettel igazolja az e célra gyártott festékeinek kiválóságát. A gyönyörű szinnyomat lapunk jelen számának egyik díszét képezi.

A munkás heti keresetéből mennyi tiltható le? Közérdeket szolgálunk akkor, ha a következőkről tájékoztatjuk olvasóinkat: Az 1908. évi XVI. t.-c., a végrehajtási törvény rendelkezése értelmében napi 5 korona kereset a végrehajtást szenvedőnek megahagyandó, az ezen felüli keresete letiltható. A nyomdák gyakran jutnak abba a helyzetbe, hogy 35 korona heti keresettel bíró munkásainak béreire tiltó rendelkezés érkezik; a felperesek között — de még jogászörökben — is az a felfogás uralkodik, hogy a heti kereset hat napra osztandó, úgy hogy a 30 koronán felüli kereset véleményük szerint letilt-

Hengerekről.*

Közismert dolog, hogy a nyomdaiparban használatos segédeszközök egyikével sem követnek el annyi visszaélést, mint a hengeranyaggal. S e visszaélések következtében minden gépmesternek sok kellemetlenséget kell leküzdenie, mert a nyomtatáshoz mindig jó felvívó és leadó képességű hengerekre van szükség, máskülönben pontos és szakszerű munka el nem érhető.

A követelményeknek teljesen megfelelő hengeranyagkompozíció alig van s kivált némely gyár olcsó pénzen kínált anyagának a legtöbb nyervejő; de éppen ez az anyag és a minden áron való takarékoskodás az okozója a sok kellemetlenségnek. És ha tekintetbe vesszük, hogy a hengeranyag egyik fő alkotórésze a glicerín, melynek nyers állapotban igen magas ára van, teljesen bizonyos, hogy az olcsó hengeranyaghoz csak igen kis mennyiségben vegyitenek glicerint s legtöbnyire ennek köszönhető, hogy a hengeranyag nem felel meg céljának.

A hengeranyag főfontosságú tulajdonságát képezik az anyag tartóssága, terjedelmi állandósága, rugganyos és jó tapadó képessége. Ezen tulajdonságoknak pedig vonatkozásban kell lenniök a gépterem átlagos hő- és nedvesség tartalmával, valamint a gép menetének gyorsaságával és a feldolgozandó festék tömörségével. A hengeranyag jósága természetesen mindenkor a felhasznált nyersanyag minőségétől függ s ezen körülményekből kifolyólag különféle minőségű a henger rugganyossága, ellentálló képessége, valamint keménységi foka is.

A különféle hengeranyagok összetételében mindazonáltal egy és ugyanazon három alapanyag van együtt, ugymint *zselatin*, *glicerín* és a *nyers (vörös) cukor*, melyekhez még különböző vegyi pótanyagokat kevernek. A pótanyagok mennyiségétől és minőségétől, valamint azok elkészítési módjától függ a hengeranyag minősége. Ezen vegyi összetétel rendszerint a gyárak féltett titkát képezi. Innen van az, hogy minden gyártmány más és más színű s áttetszősége és ruganyosságra nézve is különböznek anélkül, hogy a tulajdonképpeni lényeg szempontjából eltérések volnának közöttük. A teljesen megfelelő és ideális hengeranyag készítése még mindig a jövő titka.

A fent elmondottak után rátérhetünk magára a hengeröntésre is, mert ez is sok kellemetlenséget okoz a gépmestereknek. A hengerek öntését legtöbb helyen még házilag végzik, rábizva ezen műveletet valamelyik segédmunkásra, mert hát ebben a tekintetben az az általános felfogás, hogy a hengeröntést annak egyszerűsége folytán bárki is elvégezheti. Ez a nézet azonban sem a hengerek jósága, sem pedig az azokra fordított költség tekintetében nem állja meg a helyét. Ez bizonyos és ma már a nyomdák nagy része az erre berendezkedett vállalkozókkal öntetik a hengereiket, közölvén velük kívánalmaikat, melyeket a hengerek jósága iránt támasztanak.

De ha mégis házilag kell a gépmesternek a hengereket előállítani, a leghelyesebben cselekszik, ha maga végzi olyképp, hogy a rendelkezésre álló hengeranyagot kipróbálja, csak annyi megfelelő pótanyagot (krémet) ad hozzá, amennyit az anyag keménysége, a gép menetének gyorsasága, valamint a gépterem átlagos hőmérséklete megkíván.

A tégyes sajtók részére töbnyire sárgarézből készült öntőpalackba szokás a hengert önteni. Ezen öntőpalackból a hengereket rendszerint nehezen, sőt néha lehetetlen sértetlen állapotban kiszabadítani.

Ilyen sárgarézt-öntőpalackoknál úgy járunk el helyesen, ha az öntés előtt nem melegítjük fel, mert az ilyen sárgarézt-matricának a melegítésére a nyomdabeli hőmérséklet (feltéve, hogy öntés előtt jó ideig tartjuk a matricákat a nyomdahelyiségben) egymagában is elegendő munkánk sikerének biztosításához.

A nagyobb, vagyis a gyorsajtókhöz való hengerek öntéséhez használatos, rendszerint öntöttvasból készített matricáknál lehet csak szó arról, hogy azokat meg kell melegíteni s ennél a műveletnél

* Lapunk szacikk-pályázatán „Fényes” jelige alatt részt vett és II. díjjal díjazott szacikk.

ügyelnünk kell arra, hogy a matrica végig egyenletesen meleg legyen.

Az öntés előtt az orsót vékony zsinórral spirális alakban körülcsavarjuk s fő figyelmünket a legnagyobb tisztaságra fordítjuk; az öntőpalackot csak kevéssé, de annál egyenletesebben kenjük be zsiradékkal, illetve olajjal. Az öntésnek magának lassan kell történnie s a hengeranyagnak ugyszólván a felmelegített orsón kell az öntőpalackba befolyania.

Az ugynevezett *lékgigyók* tulajdonképpen nem annyira a levegő benoszorulásának, mint inkább az olajos rendetlen elvégzésének a következményei.

Figyelemmel kell lenni végül arra is, hogy a hengeröntés mindig megfelelő és ne huzatos helyen történjen, mivel a nedvesség ártalmas úgy az öntőpalack belső üregére, valamint a hengeranyagra is, no meg azután a huzatos helyen a kiöntött henger lehűtését is mintegy siettetjük, ami szintén hátránnyal van munkánkra.

Számtalan esetben bosszulta meg magát a gyakorlatban a gépmesternek a hengeröntéssel való nemtörődömsége, pedig ha szépen és tisztán akarjuk munkánkat elvégezni, úgy kimondhatjuk, hogy ennek elérésére feltétlenül jó hengerekre van szükségünk.

Fröhlich Samu.

A körforgógépekhez való lemezek öntéséről.

Számtalan esetben előfordul, hogy a körforgógép mestere amiatt panaszkodik, hogy a gömbölyű lemezek nem egyenlő vastagságúak és papiralátéttel kell neki a gyengébb helyeket kihoznia, ami különösen a hirlapok nyomásánál — mert ott minden perc majdnem behozhatatlan késedelmet okoz — nagyon kellemetlen. Ezt a kellemetlenséget megelőzni a tömöntő feladata. Mindenekelőtt arról kell gondoskodnia, hogy az öntendő fém jó összetételű legyen. Gyakori tisztogatás által kiküszöböljük az öntvényben jelentkező hólyagocskákat, úgy hogy a fém a törésben az acél alkatát mutatja és valamennyi lukacsos helyek eltűnnek. Ha a törvégek finom, szemcsés képet mutatnak és a fém nehezen törik, akkor dárdányt (antimont) kell hozzáadni. Mennél dusabb dárdánytartalmu a fém, annál kevésbé huzódik össze az öntvény a kihülésnél és az üreges vagy gyenge helyek nem észlelhetők annyira a lemezen.

Ezek után az öntőkészülék gondosan megvizsgálandó aziránt, hogy az öntőpalack félgömbölyű fala, amelyikre a matrica ráfekszik, tiszta legyen mindenféle piszokmaradványtól.

Továbbá, hogy egyenletes lemezt kapjunk, annak főkelléke egy egyenletesen leütött vagy lehengerezett matrica. Ha az öntött lemezen egyes betűk magasabbak, mint a többiek, ezek élesebben vagy mélyebben nyomódnak a matricába, miáltal a bordákról kelleténél több levétetik, aminek következménye viszont az egyenlőtlen erősségű lemez.

Ha a lemezek kivésésénél azt észleljük, hogy a bordák hólyagosak és likacsosak, sőt helyenként egész darabok leválnak, akkor ennek oka az, hogy a fém a csupasz vason rosszul öntődik. Habár a készülék kellőleg van is felmelegítve, azért a hőmérsékkülömbözet a készülék vasrészei és a beömlő fém között mégis oly nagy, hogy az, amint az öntőpalack vasrészeivel érintkezik, azonnal megdermed. A lapos öntésnél ezen oknál fogva az öntőszög és a készülék fedele közé papir, az ugynevezett öntőiv (Deckbogen) lesz fektetve. A gömbölyű lemezeknél ezt nem tehetjük, de más módon segíthetünk a bajon és pedig úgy, hogy a veres pecsétet hideg vízzel vékony péppé összekavarjuk és ezzel az öntőkészülék bordarészét beecseteljük. A csupasz vasrészek ezzel be lesznek fedve és a fém majdnem likacsoktól mentesen folyik a bordákon át.

Végül még arra kell ügyelni, hogy a lemezeket meleg állapotban nem szabad kivésni, mert ha a lemez meleg, akkor erősebb, miáltal a bordákból kelleténél több jön le és a lemez a kihülés után gyengének bizonyul. A hirlapoknál az utolsó lemezek rendszerint gyengék; ezt elkerülendő kivésés előtt hideg vízzel kell azokat lehűtni. S—s.

ható. A VIII—X. kerületi járásbíróóság 1911. évi 1973/2. szám alatti ítéletével kimondotta, hogy a heti kereset hét napra osztandó, így tehát csak a heti 35 koronán felüli kereset tiltható le.

Matador sorfesztítő cimirások fiókjaihoz. Mindnyájan ismerjük azokat a kellemetlenségeket, melyek a cimirásoknak a fiók lécei között történő eldüléséből származnak. A betűk eldülése nagyon lassítja a szedést és osztást egyaránt. E bajon óhajt segíteni *Krausz Soma* új szabadalma: a „Matador” sorfesztítő, melynek prospektusa lapunk mellékletei között található. Az új sorfesztítőt Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlete hozza forgalomba.

Los Angeles városa nemrégben egy 16 oldalas nagyalakú napilapot indított meg — a város költségén s azt minden adófizető ingyen kapja, az adót nem fizetők egy példányért 5 centet fizetnek. A lap nem áll semmiféle párt szolgálatában, minek bizonyosságául minden Los Angelesban létező pártnak naponként egy-egy hasábot bocsátanak rendelkezésre tetszés szerinti közlemények elhelyezésére. E különös lap, mint hirdetési orgánus is kívüláon bevált.

Kallós Ödön grafikai szaküzletének telefonszáma: 130—17.

HIVATALOS RÉSZ.

Választmányi ülés 1912 augusztus hó 28-án. Jelen vannak: elnök, II. alelnök, I. és II. titkár, pénztáros. I. és II. gazda és 12 választmányi tag. Távolmaradásukat igazolták: Busay, Aigner, Fekete Béla, Boros, Schornstein, Sarlós és Schwartz. Elnök megnyitván az ülést, felolvastatja a múlt ülés jegyzőkönyvét, melyet a választmány hitelesíti s a mai jegyzőkönyv hitelesítésére Brezniczky és Koch szaktársakat kéri fel. — Elnök jelenti, hogy a fuzióra vonatkozólag a titkár egy elaborátumot dolgozott ki, melyet a szakegyesület és a szervezet vezetőségeivel kell megismertetni. A választmány ezt tudomásul veszi és a tárgyalásokra II. alelnököt, I. és II. titkárt és Herzog Salamont küldi ki. Jelenti továbbá, hogy a kongresszus ideje alatt kiállítás tervezése vétetett tervbe, amit a választmány tudomásul vesz s az intézkedéssel pénztárost és a titkárt bizza meg. Celleri Mihály és Fiedler Károly könyvajándékai köszönettel fogadtatnak. — A szaktanfolyami jelentések a miniszteriumnak, Vig Albert iparoktatási főigazgatónak, valamint a főnökegyesületnek megküldettek; köszönőiratokat a főváros tanácsának és az iskolaigazgatónak küldtünk; tudomásul szolgál. — Titkár jelenti, hogy a temesvári szaktársak a körnek a felsőbb hatóságoknál való közbelépését kérik továbbképző szaktanfolyamok rendezhetése érdekében. E kérdés nem teljesíthető, de úgy határoz a választmány, hogy ez ügyben a temesvári

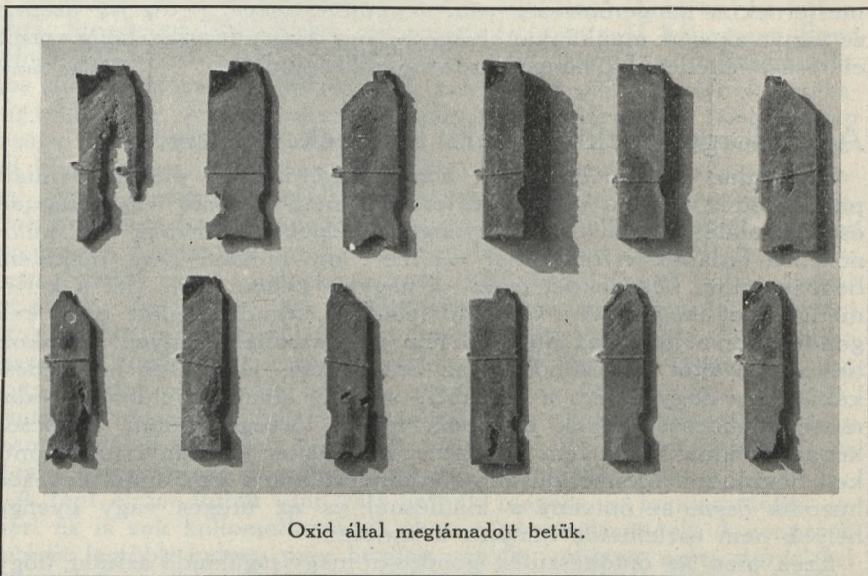
iskolához átiratot intéz. A temesvári körtagok ama kérése, hogy karácsony egyik napján Temesvárott, a másik napon pedig Lugoson kiállításokat rendezzünk, olyan módosítással teljesíthető, hogy e kiállítások 1913 január hó 5–6-án rendeztessenek, de egymástól függetlenül. — Titkár bemutatja és részletesen ismerteti a tanfolyam tantervezetét, melyet a választmány némi módosítással elfogad a tanfolyamvezetőkül Wanko és Gondos szaktársakat választja meg, akiknek kötelességévé tétetett, hogy a meg hátralevő előkészítő munkálatokkal kiismeretesen végrehajtsák. Az előadók a vasárnapi előadásokért 5–5 korona, a köznap elméleti előadásokért pedig 3–3 korona tiszteletdíjban részesülnek; az erre vonatkozó költségvetést a választmány elfogadja a hozzájárul a titkár ama előterjesztéséhez is, hogy szükség esetén egy-egy előadáson két előadó oktasson. — A Grafikai Szemle terjedelmének bővítésére vonatkozólag költségelőirányzat állítandó össze. — A kongresszusi számra vonatkozó előterjesztések tudomásul szolgálnak. Szerkesztő kéri a választmány tagjait, hogy a karácsonyi szám nivelésének emelése céljából mellékletek szerzésében segédkezzenek neki: tudomásul szolgál. — Bekötési tábla rajzának előállítása a szakbizottságra bízatik, a könyvkötői munkára pedig árajánlatok szerzetnek be. — Titkár előterjesztésére a választmány megbizta a szakbizottságot egy országos szedés-nyomtatási pályázat kiírásával. — Pénztáros jelentései a pénztár állapotáról és a tagsági forgalomról tudomásul vétetnek. — Egy tag kérelme tagdíjhátralék-elengetés iránt — miután az indokolt — teljesítetik. — Kolozsvári tagok kérése, hogy az általuk rendezett mulatság deficitjét a központ fizesse ki, nem teljesíthető, mert a mulatság rendezéséhez a választmány nem járult hozzá. A kolozsvári tanfolyamtervezet a szakbizottságnak kiadatik. Ülés vége.

Választmányi ülés 1912. évi november hó 7-én. Jelen vannak: Elnök, I. és II. alelnök, I. és II. titkár, pénztáros, ellenőr, I. gazda, egy számvizsgáló bizottsági tag és 20 választmányi tag. Igazolva távol: ifj. Aigner Antal, Török Gábor, Sarlós Lajos és Schornstein Jakab. Elnök megnyitván az ülést, felolvastatja a mult ülés jegyzőkönyvét, melyet a választmány észrevétel nélkül hitelesít. A mai jegyzőkönyv hitelesítésére felkértenek Stefáni József és Steinherz Miklós. — Elnök ismerteti a szakegyesülethez intézett beadvány tartalmát a jelentő, hogy elegendő érdemben a most megválasztott központi vezetőség fog határozni. — A részvénytörvény módosítására adott válasz, illetve halasztást kérő átirat tartalma tudomásul szolgál. — Elnök jelenti, hogy Falk Zeigmond lovag a közel jövőben éri meg nyomdászágának

„Onpestis“ és a betüoxid.

A betüfém oxidjának pusztításait eléggé ismerjük, mindazonáltal létrejöttének okát a mai napig sem tudták megállapítani, csak az az egy bizonyos, hogy gyakran az óriási pusztítással szemben tanács-talanul állunk. Az egyedüli szer, melylyel defekt betüanyagunkat és kliséinket az oxid ellen megvédhetjük, hogy zsirtartalmu anyagokkal vonjuk be, mely célra eddig a vazelin bizonyult a legalkalmasabbnak, mint olcsó s legkevésbé illanó szer. Ha azonban a betüanyagot már megtámadta az oxidálás, nincs más megoldás, mint a betük beolvasztása.

A betüfém oxidálódásának okát illetőleg már évtizedek óta foly-nak kutatások. A betüöntődék ez irányban nem vádolhatók mulasz-tással, amennyiben az ötvözet egybeállításakor a fémek tisztaságára mindinkább nagyobb gondot fordítottak. S bár sikerült az oxid pusztításait csökkenteni, a pusztítás okának megállapítása még mindig

Oxid által megtámadott betük.

a jövő feladata. Kétségtelenül megállapított, hogy 1. az oxid úgy az uj, mint keveset használt betüanyagot megtámadhatja, 2. a betü-anyag éveken át egészséges, míg azután az oxid hirtelen fellép, 3. egészséges betüanyag oxidált által fertőződhetik, 4. nedvesség, rossz levegő, a betüszekrényekre hosszú időn át ható légáramlat az oxidáló-dás okai s végül 5. a betük hanyag mosása, felületes öblítése az oxidálódást siettetik.

E kérdésről egyébként már több tudományos munka jelent meg, melyek arra utalnak, hogy az „onpestis“-t — amelyről ez esetekben szó van — először Erdmann német kémikus a zeitzi vártemplom orgonáján figyelte meg, mely megfigyeléséről leírást is küldött s e változást a hanghullámok által okozott rázkódtatásnak tulajdonította. Később Fritzsche szentpétervári kémikus foglalkozott ilyennemű megfigyelésekkel. Az ő kutatásainak eredménye szerint az ónnak különös elváltozásai a hőmérséklettel hozandók összefüggésbe. 1868-ban, amikor még oroszországi fogalmak szerint is kemény tél volt, amennyiben a hőfok — 68° C-ra süllyedt, egy ottani nagykereskedő raktárában öntömbök szétmállottak. Megemlékezik e szerző arról is, hogy az orosz hadsereg egy raktárában egy nagy tömeg önből készült egyenruhagomb eltűnt, nem mintha azokat elmanipuláltak volna, hanem a gombok helyén egy fakószürke, fénytelen portömeg maradt.

Az éremgyűjteményekben és iparművészeti műtárgyakban az onpestis óriási károkat okoz. Ez indította Cohen Ernő utrechti egyetemi tanárt arra, hogy az ön betegségeinek okaival foglalkozzék. Cohen kutatásai szerint az onpestis lényege a következő: az onpestis

fertőző betegség s egyik tárgyról a másikra átvihető. Egészséges ön a betegség által megtámadottal érintkezésbe hozva, megfertőződik s azon a bomlás jelei mutatkoznak. Cohen szerint az önpestis csak bizonyos hőfok mellett fejlődhet ki. Ha az ön hosszabb időn át lehül, a betegség fejlődésére alkalmas körülményekre talál. A hőmérsékváltozás pontja $+18^{\circ}$ C-nál állapítható meg. E hőfok alatt beáll a bomlás. Ha e hőfok feletti melegben tartjuk az önt, a már megtámadott ön betegsége is visszafejlődhetik, amint azt ábránk mutatja, mely önlemez hosszabb időn át -5° C. hideg levegőbe helyeztetett. Midőn később, nyolc éven át fűtött szobában helyezték el, az önlemez normális külsejét visszanyerte.

Egy a gyakorlati életben, nagyobb nyomdaüzemben tapasztalt betűoxidálódási eset lényegében igazolja a tudósok észleleteit az önpestisről, úgy hogy nem utasíthatjuk vissza azt a feltevést, hogy a betűoxidnál az önpestishez hasonló jelenségről van szó. Egy szekrény betűin oxidálódást észleltünk, amiért is azt a használatból kivontuk s megsemmisítettük. Miután raktárbetűről volt szó, melyet csak ritkán rendeltek a betűinket szállító betűöntödétől, megrendeltük azt s különös, hogy a kicsomagolásnál a betűkön oxidnyomokat észleltünk. Felszólamlásunkra öntödénk a betűket újból szállította, melyeket új szekrénybe raktunk s ezek ma is oxidmentesek.

Önből készült érem, melyet az önpestis megtámadott.

Röviddel ezelőtt arra a sajnálatos tapasztalatra jutottunk, hogy az összes regálisok fiókjában a középtől a fiók végéig a betűk többékevésbé oxidáltak, míg az elől levő betűk oxidmentesek voltak. Leginkább oly betűfajok ezek, melyek ma már ritkán kerülnek alkalmazásra s több mint 30 éve állhatnak helyükön.

A regális egy nagy terem közepén áll, mely munkaidőben kellően van temperálva, csak este éri a nyitott ablakok mellett az utcai levegő. A szomszédos regálisokban a betegség nyomai nem észlelhetők, míg a fertőzött regálisokhoz háttal állók betűin oxidnyomok láthatók és ismét a szekrények hátsó részében, tehát a fertőzöttek két deszka által elválasztott szomszédságában.

Az oxidfellépés jelenségei a legkülönbözőbb módon jelentkeztek. A betűk egy részénél a betegség látszólag a betű közepéről indult ki, a felület hólyagos, melynek felpukkanása után a betű belsejének bomlott volta látható. Egyeseknél a betű külsején lerakódott oxidban nyilvánult a betegség, másoknál pedig a betű képét rombolta szét az oxid. Megjegyzendő, hogy a különböző betűöntödékből származó betűknél e jelenségek különféleképpen voltak észlelhetők. Míg egyes betűknél csupán a betű képe volt megtámadva, másoknál annak lába volt szétrombolva, vagy a betegség annak közepéről indult ki, amint ez ábránk látható. Az így megtámadott betűknek a szekrényből való eltávolítása után Fritzsche által észlelt fakószürke portömeg maradt vissza.

E jelenség okának kutatásánál feltehetjük a valószínűséget, hogy a betegség kialakulására az alkalmat a hideg éjszakákon való szellőztetés adta, amikor a szedőterem hőfoka a megkívántnál alacsonyabbra süllyedt. E feltevés megerősítésére szolgál az is, hogy ese-

70-ik évfordulóját s javasolja, hogy — miután a jubiláns elévülhetlen érdemeit szerzett a kör ügyeinek előmozdítása körül — a jubileum rendezésében a Szakkör is vegyen részt, amennyiben erre felszólítást kap. Elfogadjatik. — Elnök vázolja a kör mostani vezetősége előtt álló nagy feladatok fontosságát s ezzel kapcsolatban konstatálja, hogy a választmány egyes tagjai erkölcsi kötelességeik teljesítését teljesen elhanyagolják. Ezután titkár adja elő ama tarthatatlan állapotot, melybe a szakbizottság egyes tagjainak indolenciája folytán mint szerkesztő kerül; konstatálja, hogy egyes bizottsági tagok az ő működése felett mindenkor gyakorolják a bírálat jogát, míg ellenben a munkájában való segédkezéstől, tanácsadástól mindenkor elvonják magukat. Ezt a kárhóztatandó magaviseletet annak tulajdonítja, hogy egyesek vélt sérelmeiknek a választmánytól való orvosoltatása helyett egyszerűen kivonják magukat kötelességeik teljesítése alól. Szabó István felszólalása kapcsán több esetet említ fel, mint olyanokat, melyek részben önmagára, részben másokra sérelmesek. Ilyeneknek elkerülésére kéri a titkár-szerkesztőt, aki viszonylásokban megindokolja a felhozott esetekben való eljárását. Többek hozzászólása után elnök ismételtlen kéri a bizottsági tagokat, hogy munkásságukat ne tagadják meg a körtől s amennyiben sérelmeket szenvednének, úgy forduljanak őszintén és bizalommal a választmányhoz. — Prünner Arnoldnak a választmányi tagságról való lemondása tudomásul szolgál. — A szaktanfolyamról titkár tesz jelentést, melyet a választmány örvendetes tudomásul vesz. — A soproni új tagok kiküldöttét kérik. A választmány a kérest nem teljesítheti, mivel Sopronban csak most léptek be a körbe, kiállításba helyezi azonban, hogy amennyiben az új tagok a kör eszméi mellett kitartanak s céljait előmozdítják, úgy a jövő nyár folyamán kiállításal kapcsolatos szakelődést hajlandó rendezni. — Pénztári jelentés tudomásul szolgál. Pénztáros jelentése 190 új tag belépéséről és Ács Mihály sirjának megkoszoruzásáról tudomásul szolgál. A házi-estélyek céljaira lefoglaltatott a Katholikus Kör díszterme s a házi-estély előkészítése is rendben folyik; tudomásul vétetik. — Titkárnak a fedőlapok terveinek díjazására és melléklet-vázlatok vásárlására vonatkozó indítványaihoz a választmány elvben hozzájárul s azokat a szakbizottsághoz utalja át. — A vidéki tagoknak a központhoz való viszonyának rendezése tanulmány tárgyává teendő s ez ügyben a helyi csoportok is meghallgatandók. — Temesvárra és Lugosra titkár küldetik ki. — Több tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Pénztári kimutatás 1912. évi október haváról. Bevitel: Át-hozat a mult óról 1292/31 K,

10 darab hitelszövetkezeti részjegy (a 10 K) 100—K, Gutenberg szobor-alap 1201'47 K, Ács Mihály-alap 522'89 K, Tanoncpéldányokért 5'20 K, Tagdíjakból 1103'60 K, összesen 4225'47 K. Tagsági járulékokban befolyt: Apostol 3—, Államnyomda 6'80, A Nap 11'80, Attila-nyomda 3'20, Athenaeum 60—, Auer 1'80, Bagó-nyomda 3'40, Breier-nyomda 1'60, Baptis-ták 3'20, Budapesti lapvállalat 1'60, Barcza-ny. 1'60, Bíró és Schwarcz 4'60, Berkovits-nyomda (Róvó) 4—, Bróza Ottó 1'60, Budapesti Hírlap 12'80, Buschmann Ferenc 9'20, Elek 4—, Egyetemi nyomda 7'20, Európa 4'80, Egyleti tisztvialők 14—, Az Élet 15'60, Engel S. Zs. 2—, Fővárosi nyomda 2'40, Franklin 66'80, Danubia 1'40, Franklin-fiók 8—, Fried és Krakauer 1—, Fráter és Társa 2'40, Galitzenstein 12—, Garai 3'20, Globus és Magyarország 7'80, Grafikai intézet 4'80, Goldberger és Tsa 1'60, Grünhut és Steiner 1—, Hungária 7—, Hamburger és Birkholz 7'80, Heisler és Közöl 1—, Hedvig Sándor 2'20, Hedvig Imre 1'60, Hornyánszky 15'80, Jókai-nyomda 2'20, Jakab-nyomda —'60, Kellner Albert 2'60, Kertész Ernő 1'60, Krausz és Társa 1—, Károlyi György 3'80, Kánitz 1'80, Kellner Ernő 10'40, Központi 1'60, Kurcz és Fejér 2'20, Korvin Testvérek 13'60, Községi-nyomda 4—, Légrády 20'60, Löbl D. és Fia 8'60, Löbl Mór-nyomda 4'40, Muskát Béla 1'60, Muskát Miksa 3'20, Magyar fénynyomda 2'40, Magyar Hírlap 4—, Markovits és Garai 2'40, Márkus Samu 7—, Műhely 1'60, May 3'40, Mezei 2'60, Minerva 4'40, Nyugat 8'80, Neuwald utódai 7'20, Otthonnyomda 1'60, Pallas 38—, Pannónia 1'60, Pápai Ernő 10'40, Pátia-nyomda 14—, Pollák és Leopold —'80, Pester Lloyd 6'20, Pesti könyvnyomda részv.-társaság 26'20 Poener K. L. és fia 13—, Poldini 1'20, Phöbus 2—, Radó Izor 5'20, Rigler J. Ede 5'60, Roth József 2'60, Rusznák és Türk 1'40, Schulhof-nyomda 7'20, Rózsa K. és neje 3'60, Schmidl Sándor 2—, Stephaneum 23'40, Székesfővárosi házinyomda 35'60, Schmelz és Zoltán —'80, Schmidl és Manheim 1'60, Springer 2'20, Szűsz 1'20, Singer és Breitner —'80, Studio-nyomda 4'60, Thália 4'80, Várnai-nyomda 4'80, Világosság-nyomda 50'40, Tolnai nyomda 12—, Unio 1'40, Uránia 4'80, Weisz Márton 2'60, Wodianer Fülöp és Fiai 24'20, Weisz Adolf 1'60 korona. Vidékről: Nyíregyháza 11—, Szekszárd 10—, Mezőtúr 3'80, Szentes 6'60, Nyitra 7—, Szombathely 5'60, Nagybecskerek 6'60, Turócszentmárton 10'20, Székesfehérvár 10'40, Kassa 12'40, Temešvár 17'80, Liptószentmiklós 5'40, Szeged 13'80, Ungvár 6'20, Kezthely 4'80, Lugos 14'40, Rózahegy 3'20, Dics 7'80, Győr 19'20, Kolozsavár 24'60, Debrecen 67'20, Kaposvár 8'80,

tünkben oly betűkről van szó, melyek csak keveset vagy egyáltalán nem használtattak.

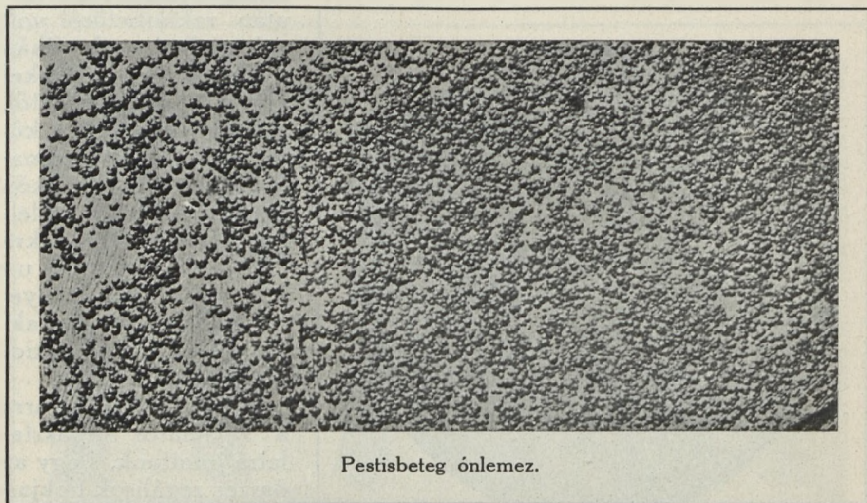
Van-e mód e jelenség leküzdésére? Szakértőktől vett értesülés szerint ezideig még nincs, de miután most már némi bizonyossággal felismertett az oxidálódás mibenléte, a vegyészetnek sikerülni fog talán valami védelmet találni ennek pusztításai ellen.

Az elmondottakat szaktársaimnak utmutatásul kívántam elmondani, hogy oxidmegbetegedések jelentkezése esetén kellő éberséggel járjanak el s nagyobb károk megelőzése végett a beteg anyag elkülöníttessék vagy megsemmisíttessék.

Weber Albin, Berlin.

*

A szerző által elmondottakkal szemben szakértői részről kétségbevonják az elmondottak helyességét. Eszerint ismeretlen és kétségesnek tartják, hogy beteg ön bármilyen módon normális önná átváltoztatható legyen. Az önpestis az olvasztott önt önporrá változtatja s

Pestisbeteg önémez.

határozottsággal megállapított, hogy mindkettőnek vegyi összetétele ugyanaz, tudnillik mindkettő ön. Hogy a hőfokváltozás befolyása +18° C.-nál volna, szintén kétségbe vonnók, a számot ugyan határozottsággal nem ismerjük, úgy gondoljuk azonban, hogy ennek sokkal mélyebben kell állani. Az ugynevezett önpestis megjelenésének oka a mai napig egyáltalán nincs határozottan megállapítva.

Az oxidálódásnak véleményünk szerint az önpestissel nincs éppen-séggel semmi köze, mert az oxidált betűk általában szénsavas ölmot tartalmaznak. A betűknél az oxidálás úgy áll elő, hogy ezek a levegőből szénsavat vesznek fel, míg ez az önnél nem áll elő. Tapasztaltuk ezenkívül, hogy az összes oxidált betűkben nagymennyiségű arzén foglaltatik és úgy gondoljuk, hogy arzéntartalom nélküli betűfém egyáltalán nem oxidálódik. E jelenség nem is feltűnő, ha meggondoljuk, hogy a multban a betűfém arzéntartalmára egyáltalán nem fordítottak gondot. Megállapítható, hogy a közelmultban — talán 8—10 évvel ezelőtt — egyes betűöntődéek oly betűfémeket dolgoztak fel, mely 2%-ig arzént tartalmazott.

Nem állítjuk határozottan, hogy magyarázatunkhoz kétség éppen-séggel nem fér, bizonyos azonban, hogy összes eddigi vizsgálataink — s ilyent számtalant végeztünk — az elmondott eredményt adták. Semmiesetre sem járulhatunk azon feltevéshez, hogy az a 3—7% ön, melyet a különböző betűfémek ötvöze tartalmaz, az önpestis által megtámadható volna.

Szerk.

Chamois alapnyomati színek keverése. Sárgás chamois: $\frac{1}{4}$ rész tűz-vörös, $\frac{1}{4}$ rész krómsárga, 2 rész fehér. Vörös chamois: 2 rész geraniumlakk, $\frac{3}{4}$ rész krómsárga, 2 rész fehér vagy 1 rész krómsárga, $\frac{1}{2}$ rész krapplakk 1 rész mennige, 2 rész fehér.

Sárgult levelekből.

Öreg emberek előszeretettel beszélnek a „régí jó időkről”. Szinte felmelegednek, megifjodnak, ha egy régi kis históriát közreadhatnak és a fiatalok — ha vannak még fiatalok — áhitattal hallgatják az öreget. Mert a tapasztalatokban megöregedettektől sokat tanulhatunk. A tudósok, a mesterek, a tanítók sem pottyantak az Egből, mint tudósok, vagy mesterek és tanítók, hanem szintén tanulniok kellett, míg azzá váltak. Böngészéseim közben talált néhány szakmailag tanulságos apróságot tartok érdemesnek közlésre.

Cár és nyomdász. A könyvnyomtatás feltalálása után 200 évvel Nagy Péter orosz cár vezette be a nyomdászatot az ő nagy birodalmába.

1698 május 24-én kelt rendeletével Tessing Iván Andrejevits nevű nyomdászt bizta meg a nyomda felállításával, azzal a kikötéssel, hogy csak 15 évre adja meg az engedélyt. Különös, hogy a koncesszióban benne volt, mit szabad a nyomdában előállítani, azaz minő munkák készülhetnek ebben a nyomdában.

Igy a fősulyt matematikai munkákra, művészeti kiadványokra, illusztrációkra és kartográfiákra helyezte. Ezenkívül még a naptárak előállítása volt felvéve a megengedett munkák közé.

Dacára, hogy ezekkel a munkákkal bőven el volt látva a nyomda, még sem találta Péter cár az orosz földet, az orosz népet az ő kedvenc eszméjének megvalósítására alkalmasnak és így az udvari nyomdát áthelyezte Amsterdamba (Hollandia), mert ez az ország volt az ő ideálja. A Hollandiában készült orosz nyomdatermeket tengeri uton jutottak Archangielsken át Oroszországba. Péter cár maga gondoskodott ezeknek szakszerű és széleskörű terjesztéséről és — mint a krónikás írja — a nyomdász, valamint a cár is meg voltak elégedve az óriási sikerrel, melyet elértek.

A kottákról. A hangjegyek nyomtatástechnikai előállítása történelméről alig emlékeznek meg a krónikák. Itt-ott akad csak egy-egy nyom s ezek szerint megállapítható, hogy a legrégibb nyomtatott hangjegyek — amennyire e feljegyzések megbízhatók — 1473-ban jelentek meg. E hangjegyek természetesen fatáblákra voltak metszve és így ismerték őket.

Tizenhét évvel később, vagyis 1490-ben Gernsheimban egy Schoiffer Péter pap, akinek neve alighanem a héber sófár szóból ered (ami annyit jelent, mint író, írástudó), a hangjegyek gyakorlatibb írására és sokszorosítására kísérletet tett, de ez sem hódított tért, hanem ezek is a feledékenység homályában maradtak.

Azt a mesterséget, hogy lehessen jól, olvashatóan az egyes hangokat (tónusokat) pontokkal öt vonalban megjelölni, a zenei kulcsot a sor, vagy lineák kezdetén kitenni, szintén pap fundálta ki, kinek neve Arelin Guidó Benedictinus apátur volt, ki Arezzóban született. A feltalálásának évét 1022-re teszi a krónikás, de ezt sem lehet teljes bizonyossággal állítani, mivel ez az állítás is, mint sok más, csak feltevésen alapszik.

Spták.

Rézléniák tisztítása. Gyakran ad bosszankodásra okot a táblázat-szedőnek az a legtöbb nyomdában otthonos szokás, hogy a táblázatok feltisztogatása után azon mód osztják be a léniákat a szekrénybe. A szedésnél azután kitűnik, hogy a léniák egy nyolcadpétitell erősebbek a rajtuk ragadó festék és egyéb piszok miatt. Természetes, hogy a szedésnél kell a szedőnek sok fáradsággal és idővesztéssel a rájuk ragadt és megkeményedett piszokot lekaparni, ha azt akarja, hogy a léniák pontosan álljanak. Pedig mennyivel olcsóbb volna az a nyomdára nézve, ha ezt a feltisztogató az osztani való tabellák szétszedése közben tenné meg! A feltisztogató felfordít egy hajót és annak a hátán törüli le a petroleumos ronggyal a léniákat, mielőtt még rászáradt volna a piszok. Csak egy pillanat és egy kézmozdulat műve az egész. A tiszta léniákkal való munka nemcsak a szedőre nézve könnyebb, hanem a gépmesternek sem kell akkor órákig bajlódnia a „zurichtolással”.

h.

Pozsony 4—, Pápa 4:80, Nagykikinda 3:20 K. Összesen 288 K 80 fill. Egyesektől: Kottesovitz Rezső 1:40, Gesmey Soma 5:20, Bichler Artur 3—, Lengyel Albert 6—, Werth László 9:60, Hortolányi Sándor 2:60, Kleiner György —:80, Skodnitz Jakab —:80, Mandl Emil —:80, Urbányi Gyula —:80, Béni Zsigmond —:80, Farkas Antal —:80, Schvarcz József —:80, Lányi Béla —:80, Weisz Mór —:40, Sichermann Lajos —:60, Csillag Sándor —:60, Bernáth Adolf —:80, Burgheim Károly —:80, Eliás Ferenc —:80, Stalla Márton —:80, Springer Rezső —:80, Fischer Sándor —:80, Majdán György —:60, Friedl Károly —:40, Osváth Lajos —:20, Heksch Ármin —:20 K. Összesen 1103:60 K.

Kiadás: Törlesztés nyomdászám-lára 500— K, Szerkesztő tisztelet-dija és portója október hóra 158:59 K, Műmellékletekre 154:34 K, Szaktanfolyami kiadások 117:36 K, Teremelőleg 100— K, Adminisztráció és portókiadás helyben és vidéken 8:20 K, Október havi Szemle expedíciója 52:11 K, összesen 1090 K 60 fillér. Kézpénz e hó végén 1310 K, 51 fill. Tíz darab hitelszövetkezeti részvény (á 10 K) 100— K, Gutenberg-azobor-alap 1201:47 K, Ács M.-alap 522:89 K, összesen 4225 K, 47 fillér.

Tagsági forgalom 1912 október hó-ban. Beléptek a Körbe: Herakovits Ármin, Szávka János, Torda Molnár Mihály (Allami), Bachausz Oszkár, Bodner Károly, Kukonya Lőrinc, Papi Ferenc, Tatár Flórián (Apostol), Bartos Jakab, Dankovits József, Farkas Jenő, Kurcz Jenő, Weisz Bernát (A Nap), Czeltiácz Ferenc, Enzelmüller Nándor, Haluska István, Krausz Lipót, Kohn Dávid, Marx József, Messinger Aladár, Benkő Dezső, Csató Károly, Retter Lipót, Reicheles Gyula, Timberger S. (Athenaeum), Bánt János, Kotik Imre (Bagó M. utóda), Kovács István, Polach Ferenc (Baptista), Deutch Simon (Bíró és Schwarzcz), Horacek János, Janiga Róbert (Budapesti lapváll.), Tillmann Nándor (Buschmann Ferenc utóda), Bagó Béla, Kias Lajos, Tóth Gusztáv (Engel), Majdán György (Rózsa Jenő), Huszár István, Sövegijártó Károly, Schuller Gusztáv (Elek), Szabó István VII. (Az Élet), Németh István, Mazuch József (Fővárosi), Schwarz Izidor (Fráter és Tsa), Blaho József, Babsz Henrik, Halada Károly, Kmotrik Lajos, Köszegi Ferenc, Löwensohn Árpád, Mihalik Gusztáv, Nagy József, Szpustyak Károly, Téri Benő, Tomacsik Lajos, Weisz Imre (Franklin), Bröker Pál, Spitzer Vilmos (Goldberger és Tsa), Asztalos Mihály, Babocsay Károly, Grabinzky Lipót, Frivaldszky Aladár, Kálmán Rudolf, Pollák Izidor, Szauner János, Winternitz Manó, Weisz Béla III. (Galitzenstein), Löcsey Lajos, Preisz Rajmund, Polednyák Lajos és Steiner József

A festék kezeléséről.

Ha azt akarjuk, hogy a nyomófesték megfeleljen céljának, mindekelőtt jól eldörzsölnék kell lenni, mert csakis ilyen állapotban levő festékekkel lehet valóban jó nyomást elérni. A festékeknek jól eldörzsölt voltát már a szelencében vagy a hordóban levő festéken meg lehet állapítani.

A figyelmes gépmester már nagyobb példányszámok nyomtatása alkalmával is észlelhette, hogy a festék a festéktartóban rövid idő múlva nagyon megváltozik. A nyomás megkezdésekor a festék teljesen sima, később egyes pontocskában, néhány órával később már nagyobb szemcsékben tömörül, úgy hogy a festéktartóban levő festék inkább hasonlít régi festékmaradékokból meg miegyéből összekevert festékekhez. Leginkább a festékgyárakra kenik ennek a hibának a származását. Ezeknek a szemcséknek és alkotórészeknek a képződését következőképpen lehet magyarázni: A festék nyomás közben a papírból mind több rostot és papirport vesz át a jó vonóképeségű feladóhengerek útján, ezek pedig a hengerek továbbadása folytán bekerülnek a festéktartóba és ott idezik elő a festék szemcsészettségét. Erős és jó festék használata, valamint simitatlan és gyengén nyvezett papír alkalmazása esetén ez a jelenség sokkal korábban válik észrevehetővé, mint jó festék használata és kemény, meg jól simított papír alkalmazásakor. Jó papirhoz jó festék kell.

Amde a festékek nagyobb példányszám nyomtatásakor is tisztának kell lenni és az egész festékező-szerkezetnek gyakran igen körülményes mosását lehetőleg mellőzni kell. Sokszor a formának a felületes egyengetése befolyásolja a festékek sima külsejét, minthogy a felületes egyengetésnek szinte velejárója a tulsok festékekkel való nyomtatás. Jó egyengetéssel könnyen lehet a festékeknek, valamint az egész festékező-szerkezetnek tisztántartását elérni, mert nem kell olyan sok festék; tagadhatatlan, hogy jobb hatást lehet így elérni, mint fogyatékos egyengetéssel és sok festékekkel. Ilyen esetben igazán célszerűbb, ha a festékező-szerkezet tisztogatására elpocsékolt időt inkább a minél jobb egyengetésre használjuk fel.

Az utóbbi időben különböző nyomótinkturát is hozott forgalomba több festékgyár s ezzel akarják elhárítani a festék avasodását és tépőtulajdonságát. E szerekek a festékhez való keverése kellő gyakorlattal és óvatossággal igen ajánlható, persze mérsékelten, mert tulságba vitt használata ennek a folyadéknak csökkenti a festék fedőképességét. Olajat, vajat, avagy egyéb zsirtartalmu dolgoknak a festékhez való keverése a festék simulékonynyá tétele végett szigorúan kerülendő.

Sch R.

A bronznak vakká és barnává válása és annak eltörölhetése. Sok akszidencnyomtatványon, amelyeken bronznyomtatást alkalmaztak, rövid idő múlva észlelhető a bronznak alig láthatóvá vagy vakká válása. A hiba leginkább onnan ered, hogy ilyen alkalommal nem használták e célra alkalmas alapnyomatfestéket, amilyent kiváló összetételben a nyomda-festékgyárak készítenek. Semmi esetre sem szabad valamely sötét, éppen akkor a hengereken levő festéket aranynyomtatás alapjául használni, mert ezáltal a bronz vakká avagy alig észrevehetővé válik. Krómsárga festék használata esetén a bronznak teljesen barnává válása is beállhat, mert nem minden krómsárga festék savmentes. Akszidenc-munkákhoz nem tanácsos egyszerű és olcsó bronzot használni, hanem a finom fénybronzot, amely kiadósabb és tüzes a fénye, no meg tartósabb is; ilyen bronz igen szép fényt hoz létre, ha a lenyomatokat a beporozás után nemsokára puha ronggyal dörzsöljük. Ennek persze az előfeltétele az, hogy a bronzhoz hasonló színű és jól tapadó alapnyomatfestéket használnak, amely a megfelelő kötőszerekkel (kevés nyomósikkativ, kopallak és velencei terpentín-mézga) van keverve, mivel éppen ezek a kötőszerek okvetlenül szükségesek, hogy a bronznak a papíron való kellő tapadását eredményezzék.

J. R.

(Garai), Jecsný Károly, Ullmann Sándor (Hamburger és Birkholz), Halász Sándor, Lachmann Henrik, Rajner János (Hornýánszky), Burek Antal (Hungária), Glück László, Heimlich Ignác (Kánitz), Goldberger Zoltán, Mohácsi Lajos, Puzsér Lajos, Wesselényi Károly (Károlyi), Bernwallner István, Pittmann Gyula (Kellner), Ambrus Odón (Kurz és Fejér), Karácsonyi Imre (Kellner Albert), Klein Simon, Preller János (Központi), Dinka Péter (Légrády), Horeczki Izidor (Löbl D.), Friedmann Jenő (Löbl M.), Zsoldos Ignác (Márkus), Groszmann Alajos, Kardos Lipót, Klein Lajos (Magyar fényny.), Király István, Zsompák István (Minerva), Antal Miklós, Barnász József, Gyuricza József, Hahn János (Mezei), Buza János, Cserr Ferenc (May), Csikós Sándor, Kusner Kálmán, Tóth József, Wagner Ferenc, Weisz Simon, Wiberál István (Pallas), András Lajos, Markó Mihály, Pénteky Elemér (Pátia), Faith János, Lichtmann B. (P. Lloyd), Brünner Adolf, Gelbermann Herman, Rechnitz Jenő (Pesti részv.-ny.), Meckl Ottó, Singer Nándor, Vadász Károly (Nyugat), Baranyi József, Feldmann Rafael, Jumanecz József, Komlós János (Radó), Manswirth Odón (Süsz), Sonnenfeld Jenő, Zsoldos Péter (Schmidl), Tolnai Lajos (Tolnai), Petrucz János, Simonits Sámuel, Weisz Mór I. (Thália), Rubiczky József (Unió), Zsolner Gyula (Weisz Márton), Böhm Sándor, Gáspár Vilmos, Kluger Jenő, Kovács Benő, Roder Pál, Szabó Kálmán (Világosság), Kovács János, Polgár Izidor, Battyala Ferenc, Braun Andor, Ruzsbaczky László (Wodianer), Grósz Sándor, Tar István (Kassa), Csala Lajos (Kozlozvár), Csipcsity Száva, Gulácsy György, Juhasz Géza, Pajtin Sztéva (Nagykikinda), Ferenczfy Antal, Fiedler Ottó, Kisfaludy László, Kocsis István, Tóth Antal (Pécs), Barthalos István, Beke Gyula, Béli Zoltán, Dömötör János, Inzsel Károly, Sággy Sámuel (Pápa), Sipos Ferenc (Szeged), Weisz Andor (Szekszárd), Niederkorn V. (Temesvár), Földváry István, Székely József (Ungvár), Braun Jakab, Dobis József, Gábor Lajos, Holló János, Huber Károly, Kandler Károly, Mandl Miksa, Mergl Sebestyén, Neumeyer Imre, Szébo Albert, Tölgyesi Ferenc (Veszprém). Hátralek miatt törölve 54 tag. A hó végén 12 tiszteletbeli, 1480 rendes, összesen 1492 tag.

Leipzig. November 9—30-ig befolyt: Wanko Vilmos 20—, Biró Miklós 8—, Mészáros Gyula 8—, Geistlinger Ferenc 8—, Mittelmann Izidor 8—, Rames Jaroszlav 8—, Szelezky Vilmos 8—, Schöck Károly 8—, Feleki Géza 7—, Stefáni József 6—, Herzog Salamon 6—, Rozsondai Béla 6—, Fucker József 6—, Richter Márton 6—, Riczkó Sándor 6—, Drab Sándor 6—, Szilágyi József 4—, Tólas József 4—, Dorosel Dezső

A könyvnyomtató munkaköréből.

A kefelevonatok készítése, melyeket a megrendelőknek megtekintésre küldenek, nagyon hálátlan munka. Némely laikus megrendelő azt hiszi, hogy megrendelt munkája is olyan primitív lesz, mint a levonat, mert nem tudja, mi a különbség „kefelevonat“ és tiszta nyomás között. Ezért némely nyomda külön figyelmezteti a megrendelőt erre a különbségre. Sokszor a megrendelő gondosan ideigazitott levonatot kér, amit természetesen gyorsajlón készítenek és így sokkal költségesebb. Ahol gyakori az ilyen jobb levonatok előállításának szükségése, ott ajánlatos erre a célra külön lehuzó-cilindergyorsajlót készletben tartani, nehogy a nyomtatógépeket munkájukban megakasszák. Ehhez azonban szakképzett gépmesterekre van szükség. A nagyobb előállítási költségeket részben a megrendelő téríti meg, részben pedig a levonatok gyors és pontos előállíthatása, papírmegtakarítás és betükimélés által térülnek meg.

h.

Az osztani való szedés csoportosítása írásfajok szerint. Manapság, amikor a legkisebb nyomtatvány is egyféle írásfajú betűvel készül, ajánlatos,

Eredeti Wiener-groteszk

Eredeti WIENER GROTESK Védve

TRAGÉDIA AZ ERDŐBEN

BUDAPEST Részvett kiállításokon kitüntetve CSERVENKA

NEMZETI SPORT CLUB

SZÉPIRODALMI ÉS TUDOMÁNYOS

Jegyek kaphatók a lapok bizalmiférftainál

Berthold H. Részv.-társ. Berlin SW és Wien V

hogy a leggyakrabban használt írásfajokat nyomás után külön deszkákra tegyük. Egyes kifogyott betűk keresésénél, sőt magánál az osztásnál sem kell sok időt vesztegetnünk, mert a deszkára ragasztott cédula csakhamar megmutatja, milyen írás van a deszkán. Míg ha különféle fajú osztanivalót összekeverve löjjük a deszkákra, akkor pl. egy darab 2 cicerós elzevir B-t csak vagy 8–10 deszka kihuzgálása után találunk meg.

h.

Uj léniatisztító-szer. Lencse Antal szaktársunk (Nyitra, Huszárnyomda) egy újfajta léniatisztító-szerrel szaporította a már meglévő légióját. Az új tisztítószer teljesen ártalmatlan a rézanyagra, tehát nem maró folyadék. Használati módja hasonló más tisztítószerkéhez, így például a Cleaneréhez is. A piszkos léniákat egy zománcos edénybe töltött tisztító folyadékba rakjuk be s öt perc múlva kiszedjük és ronggyal letörölgetjük. Ez tehát a legegyszerűbb eljárás. A tisztítószer a rézrozsdát (Grünspan) is eltávolítja a léniákról; ez esetben azonban hosszabb ideig kell hagyni azokat a folyadékban. A folyadék literje 2 korona s elegendő két szekrénynyi lénianyag megtisztítására.

4—, Tóth Gusztáv 4—, Kún Kornél 4—, Szende Lajos 4—, Fürst Vilmos 4—, Orbán Ferenc 4—, Ujváry János 4—, Szedner József 4—, Balogh József 4—, Varga Imre 4—, Androvicsky Imre 4—, Tóth Sándor 4—, Kun Mihály 4—, Schmuckler Lipót 4—, Gaal Péter 4—, Schuster Agoston 4—, Bálint Ödön 4—, Deák József 4—, Beck Lajos 3—, Hörbe Konrád 3—, Nyul Dezső 3—, Halmi Sándor 3—, Babsz Henrik 3—, Karabás István 2—, Tolnai Lajos 1— korona, összesen 223— korona, mely az Általános Fogyasztási Szövetkezethetnél van gyümölcsözőleg elhelyezve.

MELLÉKLETEINKRŐL

Mellékleteink. Novemberi számunk mellékleteiről szakbizottságunk a következő birálatot adta: *A boríték* a mai irány követelményeinek megfelelő, egyszerű eszközökkel előállított, jól csoportosított s a nagy papírfelületen jól elhelyezett munka, mely hatásában talán éppen ezért nyomdászember szemében kedvesebb, mint agyon-dicsőített, időtrábló, izzadaágszagu kombinációk. Színezése is jó, melyhez a papír is jól van megválasztva. Kár, hogy az egyébként tökéletes munkán a fősor gyenge, aminek oka abban rejlik, hogy e betűfajból nincs félkövér, nagyobb-foku betű pedig nem felelt volna meg. Ezen azonban könnyen lehetett volna segíteni a betűk utánahuzása által, amit aztán klisézetni kellett volna. — *Röpcédula*. Jóhatású szedéskompozíció, amelyben a vörös kéz azonban kissé brutális, ezt ellensúlyozni lehetett volna a szöveg feketében való nyomtatása által, ami az ugyanazon lapon levő másik két példát nem befolyásolta volna hátrányosan. — *Hirdetések*. A Gyáriparosok Szövetségének Zaebnaplára hirdetése különös előnye, hogy a klisé kellő összhangba és összeköttetésbe hozott a szöveggel. A jó hatást még fokozza a kétoldalt levő folt. Neufeld Zsigmond és társai hirdetése szintén jól van megkonstruálva, példájával annak, hogy ilyen széles hirdetésnél nem feltétlenül szükséges az egész szélességet kitölteni s foltkra építve a hatás frappánsabb. E példánál azonban a hatás — egyes vélemények szerint — jobb lett volna, ha a cím három sorát nem huzták volna alá, hanem ezeket sűrítve, az összetartozandóság jobban kitűnik. — *Huszárnyomda számlája*. (Szedte Lencse Antal, nyomta Derka Béla, Nyitra.) E munkán meglátszik, hogy szedője szeretettel forgatja a szaklapokat és törekszik a rendelkezésre álló legegyszerűbb anyagból modern dolgokat előállítani. E számla azonban nem sikerült, amennyiben abban több ellentétes irányt alkalmazott: négyszögesítést, háromszögesítést s ehhez még a nagy négyzög

beljebb helyezett volna járul s az így származott folt nem helyénvaló. Az egész bizonyos kiforratlanság látszatát kelti. A színezés is hatástalan. — *Elismervények.* Ötletes, ügyes, ujszerű szedőmunka, melynél a szövegezés is jó. Az iniciálé kellő helyen alkalmazva, dekoratív hatású. A színezés fordítva jobb lett volna. — *Levélfej.* A művészi nevelés hatása alatt mindinkább tért hódítanak a rajzolt könyvnyomdai munkák. Kétségtelen, hogy van e munkákban valami lendület s nem is vonjuk kétségbe, hogy az áldozatkész nyomtatványfogyasztó ilyen nyomtatványokat készíttethessen. Elvünk azonban, hogy ezeknél is érvényesülni kell a tipográfiai szabályoknak, amiket azonban a rajzolóművészek nagyon sokszor teljesen negligálnak, amiket pedig semmire nemülthetnek stb. kedvéért mint nyomdászok nem tudunk megbocsátani. Nem tudjuk ugyanis elhinni, hogy a hatás kedvéért „nagybani” helyett „nagy” is elég s hogy elválasztásoknál a kötjelek minden indoklás nélkül egyszerűen elhagyatnak s ehhez hasonló egyéb hibákál ilyen nyomtatványokon mindennap találkozunk. E levélfej egyébként jóhatású munka, nyomása tiszta. — *Három cégjegy stb.* Jól csoportosított szedőmunkák, melyek a szokott köznap formáktól eltérve, jó gyakorlati példákat szolgáltatnak. Az Adler-félenél kár, hogy a cég szarmája nincs kellően kiemelve, ami pedig egy cégjegynél elég fontos körülmény. A Tisztelet-jegynél mérészen alkalmazott címet az emblém nem köti össze a szöveggel. Színezése és nyomása jó, rontja azonban a hatást a rosszul megválasztott papír. Míg a Rumberger-féle cégjegynél nem zavar a papír színe, a nagy üres felületek s az alkalmazott betűfaj miatt, a két alsó cégjegynél a markáns viola sorok s az élénk zöld szín a papír színe által hátrányosan befolyásoltatnak. — *Példák a szövegben előforduló két közleményhez.* E fűzet legjobb melléklete, melynek egy a kompozíciója, mint nyomása kifogástalan s a papír is jól van megválasztva. Az előbbi mellékleten a papír helyes megválasztására vonatkozó megjegyzésünknek ez éppen ellenkezője, amennyiben itt a szín kellően érvényesül s azt a papír színe nem befolyásolja hátrányosan. E példák egyébként teljesen fedik a szöveg tendenciáját és gyakorlati értékű a megoldásuk.

Laпuk jelen száma mellékleteinek felsorolásától — technikai okokból — eltekintünk.

A Magyarországi könyvnyomdászok és rokonszakkabeliek szakköre kiadása. Felelős szerkesztő: Wanko Vilmos. — Főmunkatárs: Gondos Ignác. Világosság könyvnyomda rt. nyomása, Budapest VIII, Conti-utca 4

Pontozott léniós formulárékbán gyakran látni a pontozott léniák előtti és utáni közők helytelen alkalmazását. Ha a pontozott léniára irandó szöveg csak szórésze az előtte vagy utána nyomtatottnak, akkor a nyomtatott szöveg előtt vagy után nem kell közt tenni, mert hiszen ha a pontozott léniára irandó szórész nyomtatva volna, akkor sem tennénk oda közt. Viszont minden olyan pontozott lénia előtt vagy után, amelyre teljes szavakat irnak, szóközt kell tenni. Vagyis így helyes:

Budapest, 191..... évi..... hó..... n.

A gyakorlati életben azonban erre nem igen ügyelnek a szedőszakértársak s a leggyakrabban így szedik e sorokat, ami nagyon is helytelen:

Budapest, 191..... évi..... hó..... n.

Friss nyomásnak talkummal való ledörzsölése. A gyorsan nyomtatandó és elszállítandó munkáknak talkummal (sikpor-zsirkő) való ledörzsölését nem mindig végzik helyes módon. A talkumot nagyobb, erős papírlemez- avagy erősen összeragasztott fadobozban kell tartani, a doboznak jól záró fedele legyen, hogy a talkum biztosítva legyen a tisztatlanná válás ellen. A gyorsan elszállítandó iveket egyenként kell a dobozba tenni, puha ecsettel avagy tiszta vattával átsonni rajta és mihelyt a festék felszivta a talkumot, kivesszük az ivet, a talkumfelesleget leseperjük és enyhe nyomással ledörzsöljük a nyomtatás helyét, amikor is a festék elveszti pizkolódóképességét és gyenge fényt nyer. Ha a festékhez kevés méhviaszot, de szárítóanyagot nem kevertünk, ha a festéket szigorubbán kezeltük és a festéket tömören tartottuk, a talkummal való ledörzsöléssel eléggé erőteljesen ható fényt érünk el; ezzel szemben a papír megtartja egyéb tulajdonságait. Talkummal való ledörzsölésre nem alkalmas mindenfajta papír, minthogy némely papírfajta a dörzsölés folytán kékeszürke sávok színt nyer, ezért gyorsan nyomtatandó munkák számára olyan papírt kell választani, amely többszörös erős dörzsölés mellett megtartja tiszta fehér színét.

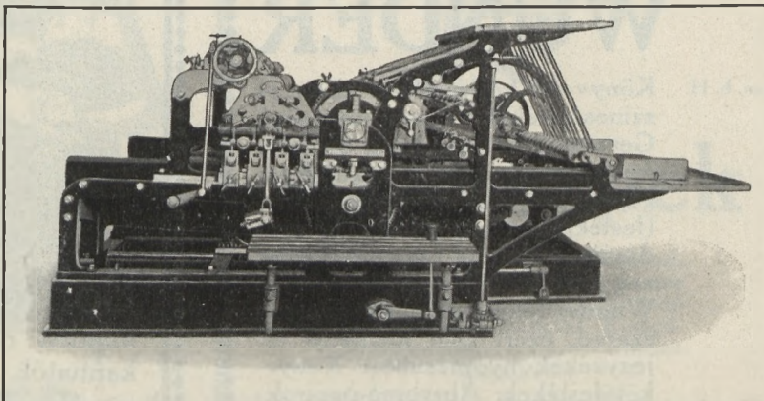
R. M—i.

Autotipiák tisztításáról. Számos esetben megtörténik, hogy az autotipiákat a forma kinyomtatása után nem mossák meg a festéktől azzal a szakszerű eljárással, mint ahogy azt ennek a klisének finom hálózata és a későbbi ujranyomásnak tisztasága megköveteli. Legtöbbszörre a felületes mosás és hebe-hurgyán való megszáritással elintézettnek tartják az autotipiák tisztítását. Pedig a finom raszterű lemez mélyeiből el nem távolított festékmaradványok idővel egész keménynyé elasztáradnak, sőt csunya foltok képződnek rajta és a huzamosabb elraktározás alatt beállható oxidálás következtében az egész klisé hasznavehetetlenné válhat. Ha egy ilyen nem kellően megmosott autotipiáról levonatot készítünk, még a leggondosabb egyenetléssel, s fáradsággal sem tudunk tiszta képet nyújtani, ami természetes is. Pizkos autotipiákat ennél fogva az újbóli igénybevételkor nyomás előtt egészen különleges kezelésben kell részesíteni, amely célszerűen a következőképpen történhetik: mindenekelőtt a lemezt a fáról le kell venni és a kissé meglegitve benzinfürdőbe kell tenni, amelyben a pizkok mérvéhez képest több órán át marad. A benzín hatása alatt a lemezen tapadó foltok és festékmaradványok feloldódnak, úgy hogy azután egy puha kefével való ledörzsöléssel, valamint egy teljesen higitott sósavba mártott szivacsossal történő utánamosással a klisék a tisztatlanságoktól megszabadíthatók. A sósavmosás után természetesen tiszta vízzel leöblítendők. A cinkautotipiáknál, amelyek a legkönyebben veszik magukba a pizkot, más tisztítási eljárást alkalmazhatunk. Higitott lugban megfelelő mennyiségű iszapolt krétát oldunk fel és ezzel a folyadékkal mossuk meg a kissé felmelegített kliséjét. Ezen eljárással bármely rátapadt pizkot, foltot, festéket vagy hasonló tisztatlanságot, feltéve, hogy az még magát a kliséjét nem támadta meg, teljesen eltávolíthatunk, mely azután szakszerű egyenetléssel az újbóli nyomtatásnál szép, tiszta képet ad. S-n

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

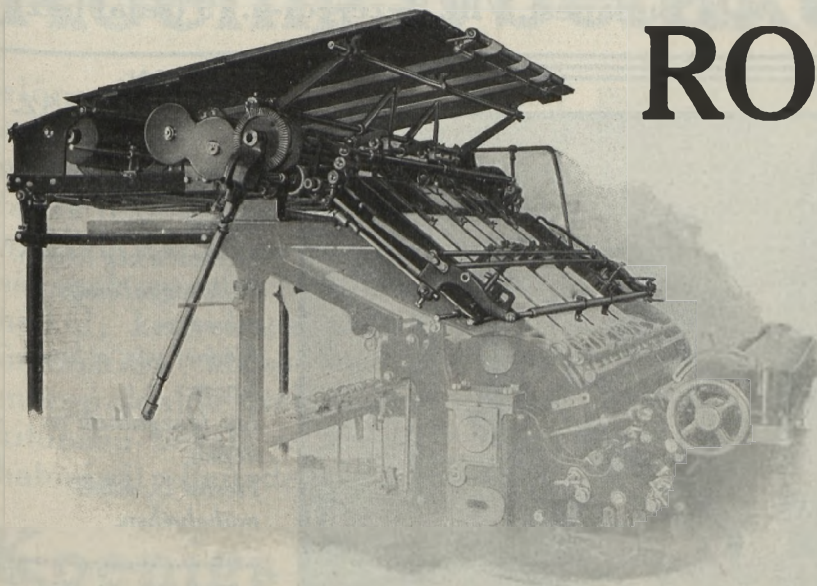
GÉPGYÁRA / BUDAPESTEN

Könyvnyomdai gyors-sajtók vasuti rendszerü menettel. Könyvnyomó gyorsajtók két- és négy-pályás görgő-járáttal. Kromótipiai gyorsajtók rövidített ívkivezetőkkel és gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatu gyorsajtók előlkirakóval. Könyvnyomdai gyorsajtók görgő-pályával. Könyvnyomdai kézisajtók és könyvkötészeti gépek

Körforgó nyomógépek ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ív nagyságok számára készülnek.

Az éjjeli női munka megszüntetése alkalmából fontos!

ROTARY

ÍVBERAKÓ-KÉSZÜLÉKET

a bel- és külföldi nagyobb nyomdák üzemében eredményesen alkalmazzák az egy- és kétoldali berakáshoz, mivel ezek a gyorsajtók teljes kihasználását lehetővé teszik, miután a papír a gép működése közben is felrakható. Minden gyorsajtóhoz hozzászerezhető. Teljesítő képessége 4000 ívig óránként.

SCHROEDER, SPIESS & CO G. M. B. H. LEIPZIG

KÉPVISELŐ: TANZER MIKSA, BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 50. TELEFON 13-70

BERLINI KŐ- ÉS KÖNYV-
NYOMDAI FESTÉKGYÁR

HANS WUNDER

G. m. b. H. Könyv- és könyomdai, fekete és színes festékek. Legjobb minőségű **Germania**-hengeranyag bármely rendszerű gép számára (körforgógéphez is). Különlegesség: **Gloria**, (festékpótanyag), a festék lehuzódását meggátolja. Fénykék **Perga**, nagyon elterjedt s szívesen veszik. **Wunder**-fekete, fénylik és gyorsan szárad, ezért igen ajánlatos árjegyzékek nyomásához. Könyvkötőfestékek. Atnyomó-papírok: **Rekord**, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTÁR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST

Borítékok

minden nagyságban és minőségben kaphatók. Külön készítésű borítékok gyorsan és jutányos áron készíttetnek. Ablakboríték-különlegességek. Gyászkeretű borítékok készítése. A különféle borítékok gyártására a legmodernebb gépek állnak rendelkezésünkre

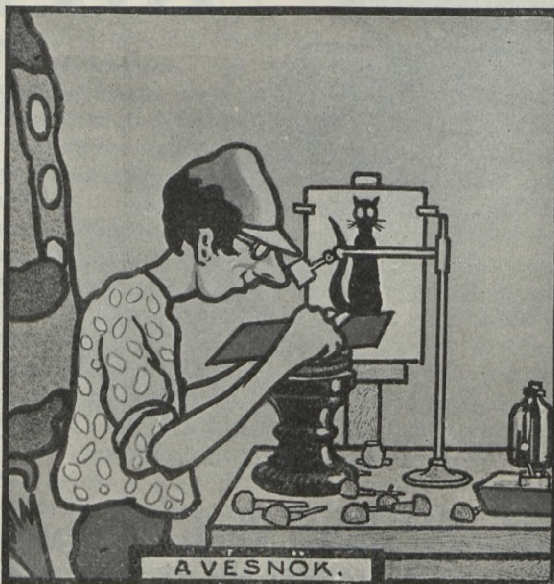
HERBST S. FOTOKEMIGRAFIAI MŰINTÉZET

Budapest, VIII, Bezerédi-u. 19 (saját ház)

TELEFON:
JÓZSEF 4-24. SZ.

A legtökéletesebb és legjobb gépekkel felszerelt műintézet elfogad minden a reprodukáló szakba vágó munkák kifogástalan kivitelét. Különösen ajánlja rézbe maratott címke-készítményeit mindennemű ipari célokra.

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron

TELEFON:
JÓZSEF 4-24. SZ.

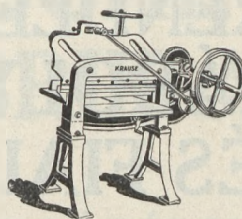
*A vésnök is komoly legény,
Javitgat a kép tetején.
Valósággal nagy szerencse:
Kéznel van a lupalencse.
Igy igazgatnak a képen,
Herbst S. klisé-műhelyben.*

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre

**MŰVÉSZI KIVITELŰ
RAJZOK ÉS
KILSEK**

KÖNIG és BAYER-nél
BUDAPEST, VII. KAZINCZY-U. 32.
4-83: TELEFON: 4-83.
MINTÁK, AJÁNLATOK ÉS VÁZLATOK DIJ-
MENTESEK. FELVÉTEL HAZON KIVÜL IS

KRAUSE

Vágógépek

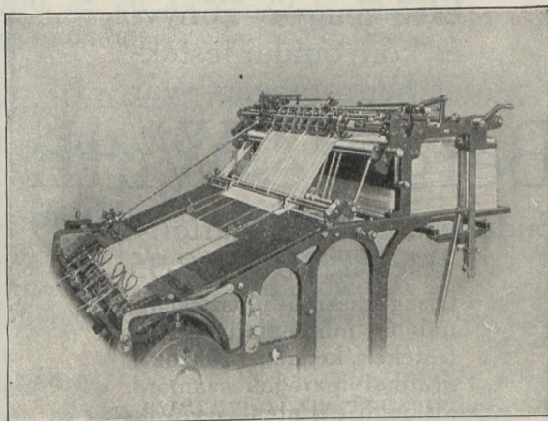
Legújabb és javított szerkezettel, teljesen vasból és acélból. Pontos késvezetéssel, könnyen igazítható késtartóval és asztallal. E vágógépet kétfős kerékszerkezet hozza működésbe.

Karl Krause gépgyár Leipzig 13

Képviselet: KAUFMANN GYULA grafikai szaküzlete, Budapest, VII., Kertész-utca 48. szám. Telefon 75-48

Koenig ívberakójának

előnyei: könnyű kezelés; csekély erőszükséglet, miután légszivattyu nélkül működik; az összes papírfajták feldolgozásához alkalmas; önműködő asztalemelés a papírvastagságának megfelelő külön beállítás nélkül; kényelmes alakváltoztatás; önműködő kikapcsoló szerkezet; mozgó oldalilleszték. A gyakorlatban kitűnően bevált és kiváló használhatóságát elterjedettsége bizonyítja.

**Koenigs Bogenanleger
Maschinen-
fabrik Leipzig**

**Fabrik in
Guben**

CS. ÉS KIR. UDVARI BETÜÖNTÖDE,
RÉZLÉNIAGYÁR ÉS VÉSŐINTÉZET

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI

WIEN, VI. BEZ., MILLERGASSE 23.

Szállít teljes nyomda- és tömöntöde-berendezéseket a legmodernebb anyaggal a legolcsóbb és legkényelmesebb fizetési feltételek mellett

Magyarország és az összes Balkán államok
vezérképviselője:

Kubinyi János, Budapest, V. ker., Erzsébet-
tér 15. szám, I. emelet. (Marokkói ház.)

Költségleírásokat és mintalapokat kész-
séggel díjmentesen rendelkezésre bocsájtunk

GRAFIKAI SZAKÜZLET KAUFMANN GYULA

BUDAPEST, VII
KERTÉSZ-UTCA 48.SZ.
TELEFON-SZÁM 7548.

KARL KRAUSE
gépgyár, Leipzig

POPPELBAUM

cs. és kir. udv. betüöntöde

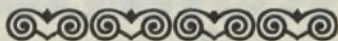
R. GERHOLD

rézmetsző műintézetének

KIZÁRÓLAGOS KÉP-
VISELETE

KÖLTSÉGVETÉSSEL, ÁRAJÁNLA-
TOKKAL DIJTALANUL SZOLGÁL

HENGERÖNTŐ-MŰHELY LAPOS ÉS KÖR-
FORGÓ-GÉPEKHEZ. OLCSÓBB ÉS JOBB
AZ OTTHONI ÖNTÉSSEL

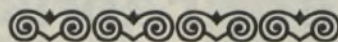
Első magyar könyv-
és nyomdai festék-
és hengeranyag-gyár

Berger és Wirth

Budapest, IX. ker., Márton-utca 19

Telefon: József 6-35

Ujság-, diszmű-, illusztráció-,
mű- és mindenfajta színes
festékek, kencék, bronzok a
grafikai iparágak számára.
"Bianka", "Patent" és "Vik-
toria" hengeranyagok koc-
kázott és sima táblákban.

TÖRZSGYÁR: LIPCSE. FIÓKGYÁRAK:
BARMEN, BERLIN, SZENTPÉTERVÁR,
FLORENZ, PÁRIS, LONDON, NEWYORK

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, V,
FALK MIKSA-U.13

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

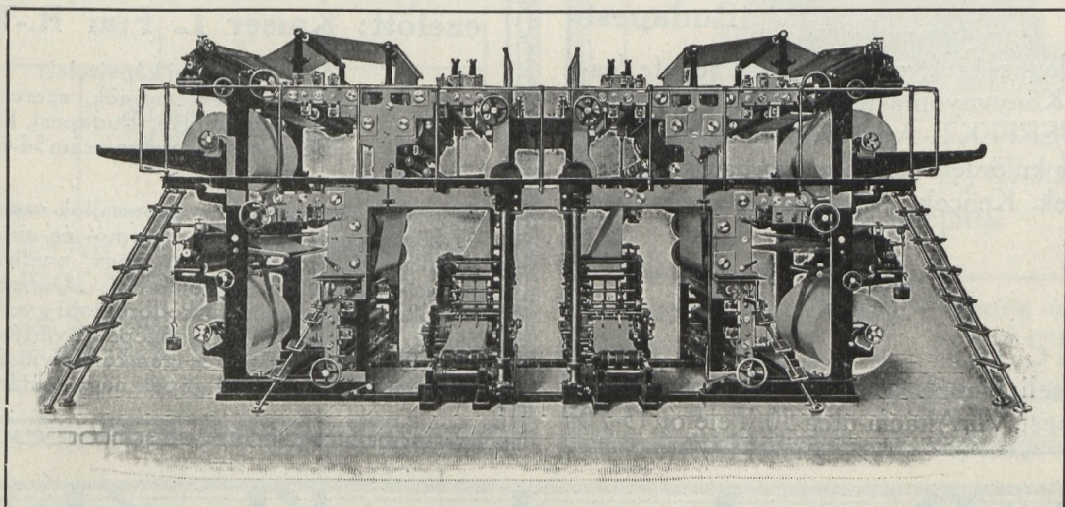
CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96-19 ÉS 142-51

Allandó nagy raktár a nyomdászati
szakmában előforduló papirban. Több
előkelő papirgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapir,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokbán. Kivánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

VOGTLÄNDISCHE MASCHINENFABRIK A-G

PLAUEN I. V.

EURÓPA LEGNAGYOBB KÖRFORGÓGÉPGYÁRA

Legnagyobb munkaképességű 64 oldalas négy-
tekerces, teljesen szalagnélküli körforgógép

64, 60, 56, 52, 48, 44, 40, 36, 32, 30, 28, 26, 24, 22, 20, 18, 16, 14,
12, 10, 8, 6, 4 és 2 oldalas hirlapok nyomtatására és hajtogatására.

*Ezen körforgógép-típusból eddig 30 darab részint szállítottott,
részint megrendelés folytán építés alatt áll.*

Az utolsó öt év alatt 85 darab

négy- és kétkerces körforgógép, 64 illetve 32 oldalas
lapok nyomtatására szállítottott, illetve megrendelés foly-
tán épülőfélben van. Felülmulhatatlan teljesítőképesség!

*Mindenféle körforgógépek gyártása újság-, illusztráció-, mű-, jegy- és
hasonló nyomtatványok nyomtatására. A legmodernebb öntödei beren-
dezések. Komplet gyorsöntőgép Rotoplate. Hajlító- és adjusztálógépek*

Számítások és árvetések készséggel adatnak. Képvisező Magyarország és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII., WÄHRINGERSTRASSE 135

Gleitsmann

Brüsszeli világiállítás-
son 1910: Grand Prix.
Turini világiállítás-
on 1911: versenyen kívüli
jurytag.

E. T.

könyv- és
könyomdai festékgyárak
Budapest

Különlegesség: gyorsan száradó fekete fes-
tékek. Könyvnyomáshoz: CITO. Könyvomás-
hoz: PERFEKT. A festékek több minőség-
ben és különféle árakban kaphatók. Színes
festékek. Kencék. „Saxonia” hengeranyag.

Képviselet: Tanzer Miksa, grafikai szaküzlet
Budapest, VII, Akácfa-utca 50. Telefon 13-70

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ
EGÉSZ BIRODALOMBAN. ALAPITVA
1848. GYÁR: MÖDLING. WIENI FIÓK-
TELEP: III, WEISSGÄRBERSTR. 22-24.

Mödlingi Gyorssajtógyár

ezelőtt: Kaiser L. Fiai R.-T.

Magyarországi képviselő:
Róna József mérnök, szerelő-
és gépműhelye, Budapest, III.,
Bécsi-ut 42. Telefon-szám 54-48.

Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtók vasuti
és körmozgású menettel. Kromó- és auto-
tipia-gépek frontkirakóval vagy anélkül.
Rapid-gyorsajtók görgőjárattal. „Doppel-
rapid” Miehle-rendszerű kétfordulatu gyors-
ajtók. Különleges körforgógépek gyártása.
Tökéletes kivétel, gyors és igen könnyű járás.
Különféle új és javított gépek nagy raktára.

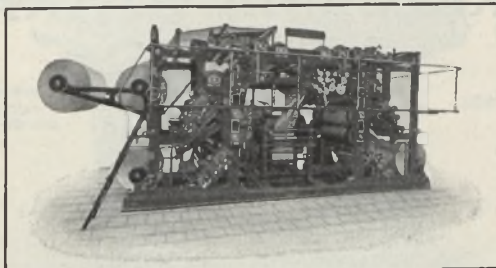
**A Bernhard-antikvából
szedett nyomtatványokból
álló gyűjtemény már megjelent!
Mindegyik nyomtatvány ujszerű
szedésbeli megoldású és színezésű
gyakorlati példa! * Nyomdáknak
kivánatra díjmentesen megküldi:
Flinsch Betüöntőde
Frankfurt a. Main * Szentpétervár**

**HERMANECI
PAPIRGYÁR**
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES
IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ-
ÉS SZINES PAPIROKAT, STB.
ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

**Maschinenfabrik
Augsburg-
Nürnberg A.-G.**

Gyorsajtók és nyomdai
körforgógépek

Képviselő Magyarország és Ausztria részére
POLACSEK JÓZSEF
WIEN, IV. BEZ., BELVEDEREGASSE 3.

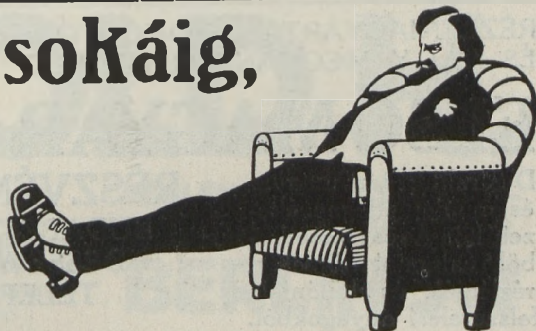
Admiral! Utolsó újdonság!

*A legsikerültebb betűöntődei termék! Előkelő
metszése és formája miatt rendkívül hatásos!*

Wilhelm Woellmer's betűöntődéje
és rézlénia gyára : Berlin SW 48

Ne gondolkodjék sokáig,

hanem forduljon **KALLÓS ÖDÖN**
grafikai szaküzletéhez (Budapest,
VI., Vörösmarty-utca 69-71 szám),
ott a legjobb minőségben biztosan
megtalálja mindazt, amire könyv-
nyomdai üzemében szüksége van.

Képviseletek: Genzsch & Heyse betűöntőde, Hamburg-München; C. Rüger rézlénia gyár
Leipzig; Springer & Möller festékgyár, Leipzig-Leutsch; A. Hogenforst gép- és szerszámgyár, Leipzig.

JULIUS KLINKHARDT BETÜÖNTÖDÉJE ÉS RÉZLÉNYIA-GYARA LEIPZIG

LIEBIGSTRASSE 4-8

Modern és izléses betűk, körzetek stb. elismert elsőrendű kemény anyagokból. Tömöntőde, galvanoplasztika, bélyegmetszés, rézlényia gyár, véanöki intézet, szerszámgyár

Mintakönyveket szívesen küldenek a cég magyarorsz. képviselői

GROSZ ÉS KALLÓS

GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VIII, JÓZSEF-KÖRUT 9

TELEFONSZÁM 130-31

Nyomdaberendezések minden nagyságban a legrövidebb idő alatt eszközöltetnek

FISCHER ÉS MIKA BETÜÖNTÖDÉ R.-T. BUDAPEST

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célszerű és divatos könyv- és cimbetűkből nagy választékot tart. Készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

GRAFIKAI GÉPGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Saját gyártmányú amerikai tégelynyomó-sajtók, papírvágó-, perforáló-, korrekturalehúzó- és lemezollógépek. Szedőhajók, sorzók, stégek, zárókarikák, vas-üstégek és különféle használt és tökéletesen javított nyomdai és könyvkötőgépek raktára. Mindenféle gépek javítása, ugyanis teljes nyomdák áthelyezése elfogadjatik. Teljes nyomdaberendezések jutányos árak mellett szállíttatnak.

BUDAPEST, V, CSANÁDI-UTCA
3. SZÁM. TELEFON-SZÁM 52-71

AUTOTIPIA FOTOTIPIA

TELEFON 679

Készít horgany- és rézmarratású kliséket a legszebb kivitelben. Házonkivüli felvételeket, ugymint építmények, gépek, tájképek, festmények és iparművészeti tárgyakról a legjutányosabb árak mellett.

FOTOLITO- GRAFIA

TELEFON 679

RÉZLÉNYIAGYÁRTÁS, TÖMÖNTÖDE
ÉS NAGY MECHANIKAI MŰHELY

ELSŐ MAGYAR **B**ETÜÖNTÖDÉ

Dus raktárt tart magyar és minden idegen ékezetűkönyv- és cimbetűkből, valamint körzetek, rézlényiak és különféle felszerelési anyagokból.

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VI. KERÜLET,
DESSEWFFY-UTCA 32.
TELEFON 23-70. SZ.

GALVANOPLASZTIKA, ÓLOMZÁR-
GYÁRTÁS ÉS BÉLYEGZÖMETSZÉS

Teljes könyvnyomdai berendezések — gyorsajtókkal egyetemben — a legjutányosabb feltételek mellett, rövid idő alatt foganatosíttatnak.

EGYETEMES TABELLAALAPZAT, CZETTEL ÉS BENDTNER SZABADALMA

KLISÉK: AUTOTIPIA,
KROMÓTIPIA, FOTO-
TIPIA ÉS FOTOLITO

KÖNIG ÉS TÁRSAI

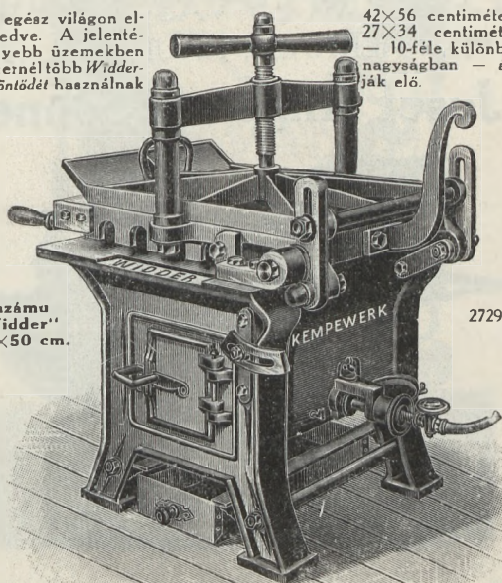
FOTOCINKOGRAFIAI
MŰINTÉZETE, BUDA-
PEST, VII. KERÜLET,
WESSELÉNYI-U.54.SZ.
TELEFON-SZ.: 127-65

MINTÁK ÉS VÁZLATOK DIJTALANUL

„Widder“ tömöntőde

Az egész világon el-
terjedve. A jelenté-
kenyebb üzemekben
2 ezernél több Widder-
tömöntőt használnak

42×56 centimétertel
27×34 centiméterig
— 10-féle különböző
nagyágban — állít-
ják elő.

3. sz. számú
„Widder“
37×50 cm.

27293.

Legújabb típus: C-Widder. 35×45 cm-nyi öntőfelülettel, tüzhely- és öntőszekrényvel, záró- és ciccrós öntőkerettel, öntőkanállal 264 M. Gyalupad fűréssel 80 M. Egyéb szerelvények 84×50 M Nürnbergből

Kempewerk-gépgyár, Nürnberg

Különlegességei: tömöntődei, chemigrafiai és galvanoplasztikai gépek és a nyomtatóiparban használatos mindenemű vasanyagok. Magyarországi képviselő: GOLDSTEIN ADOLF grafikai szaküzlet, Budapest, VII., kerület, Kazinczy-utca 32. szám. Telefon 23-41.

Ne vásároljon semmiféle

Ha bármilyen
gépjavításra
van szüksége
szólítsa fel a
József 11-91
telefonszámot

perforálógépet, perforálóléniát, számláló és számozógépet lábhajtásra, kézi számozókészüléket, jegynyomó-, számozó- és fűzőgépet, sodronyt, vágógépet, karton- és papírlemezvágóollót stb., mielőtt árajánlatot nem kérne a

Herrmann és Karig gépgyártól
Budapest, VIII. kerület, Mária-utca 24–26. szám

BERTHOLD H.

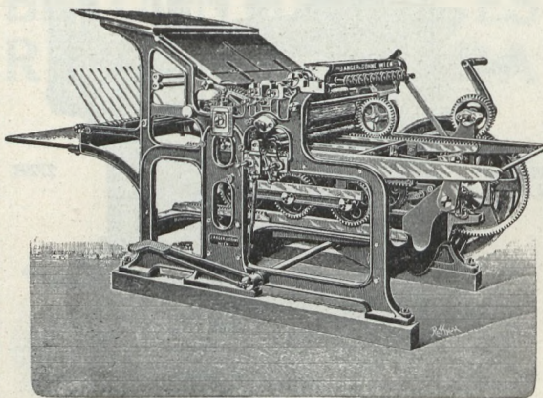
Kizárólagos vezérkép-
viselőség Magyarorszá-
gon és a Dunai tarto-
mányok részére

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰ-
ÖNTŐDE RÉSZVÉNY-TÁRS.
BERLIN SW

PUSZTAFI ZSIGMOND • BUDAPEST V AKADÉMIA-UTCA 20

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
WIEN-HERNALS, HAUPTSTR. 122

Josef Anger & Söhne

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papírgyárak, könyvkötők, üzleti könyveket készítő gyárak, dobozgyártók részére legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel. Magyarországi képviselő

Silberer Adolf, grafikai szaküzlet Budapest, VII, Akácfa-utca 45. Telefon 152-11

CINKOGRAFIAI
MŰINTÉZET

**KOBLINGER
GYULA**

BUDAPEST, VII. KER.,
CSENGERY-UTCA 22.
TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENMŰ KLISÉKET MŰVEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALAMINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉSEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSIT

STEMPEL D.

BETÜÖNTÖDE • R.-T. • FRANKFURT AM MAIN

RÉZLÉNIAGYÁR

Gyártja a Mergenthali szedőgépbetűit kézi szedésre való használatra. Galvanoplasztika. Vésnöki intézet. — Kiválóan szép és praktikus újdonságok a modern nyomdai munkák kiviteléhez, úgymint. könyv-, akcidens-, körlevél- és írott betűkből, iniciálék, körzelek, ornamentek, díszítések, polytypok, vignetták stb. Több ötszáz személynél foglalkozásban. Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez. Költségajánlattal és mintákkal készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő

SILBERER ADOLF, grafikai szaküzlet
BUDAPEST, VII, Akácfa-utca 45. Telefon 152-11

FŐKÉPVISELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
 BUDAPEST, V, SÓLYOM-UTCA 13. SZÁM

WOTTITZ MANFRÉD

Budapest, V, Bálvány-utca 12. Telefon 18-99.
 Dombornyomásokhoz való stanznik, fototípiák,
 kemigrafiák, autotípiák, klisék három- és négy-
 színű nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kívül

Gutenberg-Haus Gebr. Geel, grafikai szaküzlet

Wien VII₂, Lerchenfelderstr. 37

TAVIRATI CIM: GEEL, WIEN. FŐKTELEP:
 PRÁGÁBAN. ALAPITTATOTT 1884. ÉVBEN.

MAGYARORSZÁGON KÉPVISELI: KRAMMER
 LIPÓT, BUDAPEST, VI, BAJNOK-UTCA 26. SZÁM

AZ EREDETI MERGENTHALER

A Mergenthaler Setzmaschinen-Fabrik

L & M kétturás

Gutenberg-gyorssajtói

1700—2400 példány óránkénti
 nyomóképességgel. — Kétturás

Centurette-gyorssajtók

óránkénti 3000 példány nyomó-
 képességgel.

LINOTYPE

SORSZEDŐ- ÉS ÖNTŐGÉPEK

kizárólagos árusítói Magyarországon, Ausztriában és a Balkán-
 államokban. Eddig több mint 25,000 db Linotype van üzemben!

A LINOTYPE kilencféle kivitelben készül:
 Egy- és kétbetűs nagy LINOTYPE sorszedő- és
 öntőgép Egy- és kétbetűs LINOTYPE-IDEAL
 sorszedő- és öntőgép. Hárombetűs LINOTYPE
 sorszedő- és öntőgép. Két- és hárombetűs kettős
 táru LINOTYPE sorszedő- és öntőgép, négy-
 és hatféle betűtípus szedéséhez. Két- és három-
 betűs hármastáru LINOTYPE sorszedő- és öntő-
 gép hat illetve kilencféle betűtípus szedéséhez.

J. G. SCHELTER & GIESECKE LEIPZIG

BETŰÖNTŐDE • • GÉPGYÁR

Phönix tégelynyomó-sajtó

egyszerű és legfinomabb kivitelű nyomtatványok, autotypiai, valamint három- és többszínnyomások, dombornyomások és stancolások részére. Önműködő kézzvédő-készülék.

Windsbraut egy- és kétfordulatú gyorsajtó

ujság- és akcidents-nyomások részére. Önműködő ívberakó-készülék. Kitűnő festekező-szerkezet. Önműködő oldal- és mellső illesztékek és ennek következtében kitűnően pontos soregven (regiszter) és egyéb előnyök. Kényelmesen kezelhető. Rendkívüli gyorsaság. Óránkint 3400 nyomás érhető el.

Önműködő számozó- és számláló-készülékek.

Betűk, mindenféle körzetek és díszítések, akcidents-munkákhoz, ujságokhoz és könyvekhez. Hirdetési betűk. Rézvonalak és rézdíszítések. Arany- és dombornyomású lemezek. Rézbetűk és körzetek könyvkötők részére. — Galvanoplasztika. Maratási műterem. Autotypiai. Teljes tömöntődei berendezések. — Nyomdai kellékek.

Bővebb felvilágosítással szolgál

POLLÁK MÓR

Magyar- és Gácsország vezérképviselője
BUDAPEST, V. ker., Géza-utca 3. I, emelet

DR. WEINWURM-ANTAL

BUDAPEST, IV. KÁROLY-UTCA 3.

ALAPÍTOTT
• 1864 •

TELEFON SZ
• 1700 •

KÉSZIT
CINKOGRAFIAI
CHROMO-
AUTOTIPIAI
KLISÉKET

LEGGONDOSABB
KIVITELBEN

HÁZONRIVÜLI
FÉNYKÉP-
FÖLVÉTELEKET
OLAJFESTMÉNYEK
IPARMŰVÉSZE
TÁRGYAK, ÉPÜLE-
TEN ÉS BELSŐ BE-
RENDEZÉSEKRŐL

ELSŐ
MAGYARORSZÁGI

FÉNYKÉPÉSZETI

CINKOGRAFIAI

SOKSZOROSÍTÓ

MŰINTÉZETE

ŐSZE ELSŐRANGU
MŰINTÉZÉS.

KÁROLY-UTCA 3. szám BUDAPEST KÁROLY-KÖRUT SAROK

MODERN KÖNYVKÖTÉSZET ÉS ARANYOZÓ MŰINTÉZET

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

BUDAPEST, VI, DESSEWFFY-UTCA 43. SZÁM. TELEFON 54-46

LESSING-ANTIQUA

MINT KÖNYV- ÉS CÍMIRÁS ELSŐRANGU!

WILHELM WOELLMER'S

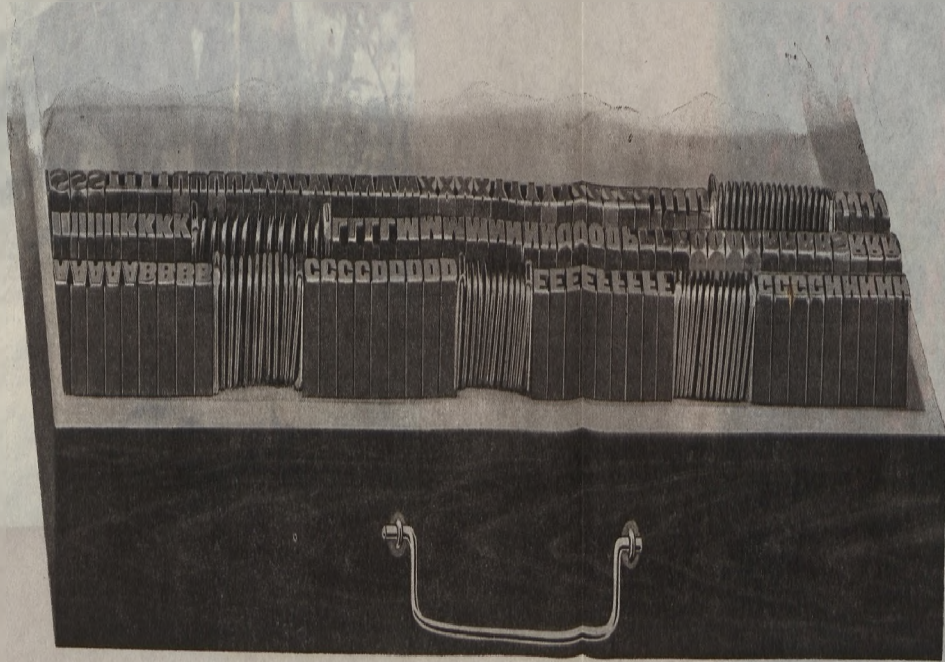
BETŰÖNTŐDÉJE ÉS RÉZLÉNIAGYÁRA / BERLIN SW 48

V., AKADÉMIA-UTCA 20 PUSZTAFI ZSIGMOND, BUDAPEST V., ORSZÁGHÁZ-TÉR 4

KRAUSZ SOMA
SZABADALMA

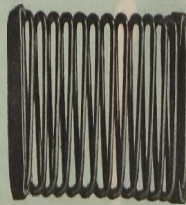
»MATADOR« SORFESZÍTŐ

CIMIRÁSOK
FIÓKJAIHOZ

A fiókban elhelyezett czimirások rendbentartása a szedőterem egyik legrégebb problémáját képezi. A betűfiókban léczek közt sorakozó czimbetűk ugyanis a legnagyobb gondosság daczára is össze-vissza dűledeznek, mihelyt valamely sorból öt-hat betű hiányzik. Ilyenkor hátráltatja a szedő munkáját a szerte heverő betűk felállítása, ami 20—28 pontos betűknél, tehát amikor a léczek közt képződő csatorna szűk, rendszerint ár, csipető stb. segítségével történik s így a betűk képeinek megkarcolásával jár. Keskenyebb írásoknál gyakran tapasztaljuk, hogy a vékonyabb betűk (i, l stb.) a léczek alá csuszának, ahonnan csak fáradságos munka árán idővesztéssel és a legtöbb esetben hasznavehetetlenné csonkítva kerülnek elő.

A betűsorok rendbentartását különböző módon igyekeztek eddig is elérni. Találunk némely nyomdában a betűfiókban összegöngyölt

**A MATADOR SORFESZÍTŐ
minden jobb bel- és
külföldi szaküzlet-
ben kapható!**

**Ára 100
darabonként 12 korona**

papírt, péplemezt, fadarabkát és még számtalan kezdetleges módszerrel, mely a betűsorok épségbenmaradását célozza, de ezeket a megoldásokat mint értéktelenekeket mihamar elvetik, mert az eddig ismert módszerek egyike sem számol a sorok betűinek váltakozó mennyiségével.

A „Matador“ sorfeszítő előnye, sőt nélkülözhetetlensége abban áll, hogy a fiók soraiban a betűk mennyisége szerint automatikusan szabályozódik;

a betűket eldőlés ellen feltétlenül megvédi,

a munkát a betűk könnyű áttekinthetése által gyorsítja és megóvja a betű képét karcolásoktól.

A „Matador“ sorfeszítő egyszerűsége és tartósága által gazdaságos berendezési tárgyat képezi minden rendszerető nyomdának.

Tündöklő ékszereket, ajándéktárgyakat csak

hackenbach

**ékszerésznél lehet látni és olcsón beszerezni!
Budapest, VIII, József-körut 23. sz. félemelet**

„Universal“-alnyomatlemez

M e g h i v ó

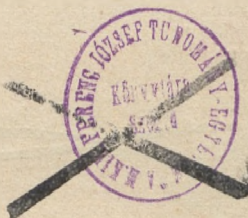
A Magyarországi Könyvnyom-
dászok és Rokonszakmabeliek
Szakköre 1913. évi január hó
5-én, vasárnap este 1/29 órakor
a Katholikus-Kör dísztermében
(IV, Molnár-utca II. I.) Kaba-
réval és táncsal egybekötött

házi estélyt

társaság, melyre a t. szaktársas-
ágat becses családjukkal együtt
meghívja a vígalmi bizottság

A Kör tagjai ingyenes csald-
jegyet kapnak, mely egy ur és
két hölgy részére érvényes és
másra át nem ruházható. Nem
tagok belépődíja személyn-
ként előre váltva 1.40 K és a
pénztárnál 1.60. Jegyek előre
válthatók a nagyobb nyomdák
házipénztárosainál, ugyszintén
Lakatos Péter drogériájában
(VIII, Sándor-ter 4) és Kerschitz
Antonia virágüzletében (VII,
Erzsébet-körút 15). A legköze-
lebbi estély 1913 március 15-én

RÉVAI·NAGY·LEXIKONA
A·NAGY·MAGYAR·ENC
IKLOPÉDIA·VI·IK·KÖTE
TE·HAGYTA·EL·MOST·
A·SAJTÓT·MÉLTÁN·RÉ
SZESÜL·RÉVAI·NAGY·
LEXIKONA·MINDENKI
FIGYELMÉBEN·HISZEN

PRELLER JÁNOS

THAUER N.

A·MINDENSÉG·UR·A·ZEUS
VOLT·A·NAPNAK·ÉS·FÉI
NYNEK·APOLLO·A·MÚZ·
SÁK·KILENCEN·VOLTAK
HEFAISTOS·VAGY·VULK
ÁN·A·TÜZEK·ISTENE·AZ·

MIHALIK GUSZTÁV

FÉLTIK·AZ·URALKODÓT·A
BÖLCSÉSZETTŐL·A·JOGT·
DOMANYI·KÖZLÖNYDEN
OLVASTUK·A·KÖVETKEZŐ
ÉRDEKES·HIRT·A·LEITME
RITZI·KIR·TÖRVÉNYSZÉK
EGY·KORTESET·TÖDD·HÓ
NAPI·FOGHÁZRA·ITÉLT·

A·KELETI·NÉPEK·VALLÁSA
NAGYON·KÜLÖNBÖZŐ·V·
OLT·AKI·PASZTOR·VOLT·I
AZ·A·TERMÉSZETET·IMÁI
DTA·A·ZSIDÓKÉ·A·DICSŐ
SÉG·HOGY·AZ·EGY·IGAZ

MIHALIK GUSZTÁV

MINDEN·BUDAPESTRŐL·
ELUTAZÓ·TAG·KÖTELES
IGAZOLNI·AZT·HOGY·A·
NÁLA·LEVŐ·KÖNYVET·
VISSZASZOLGÁLTATTA·
ELLENKEZŐ·ESETBEN·

JUMANCA J.

A·BETEG·EMBERROL·SZOLO·JOS
LATNAK·EZ·AZ·ELSŐ·TORTENE·LK
MI·VÁLTOZATA·A·MELYET·SZ·AZ·ME
G·SZ·AZ·KÖVETETT·AZ·OTA·A·NELJ
KÜL·HOGY·BETELJES·DETT·VOLN
A·ARGENSON·PROFECZIA·JA·TOR
OKORSZÁGOT·LEGKÖZELEBB·MI

SZLOBODA GYÖRGY

A·NEMZETKÖZI·CZIMIRODA·EZ
ÚTON·FIGYELMEZTET·MINDENKI
KIKNEK·PONTOS·CZIMRE·VOLNI
SZÜKSÉGÜK·BÓSÉGES·ÉS·A·LEG
PONTOSABB·CZIMANYAG·MELY
MINDEN·MÁS·ANYAGOT·FELÜL·
MŰLTÖBB·ÜZLETET·KÖTHET·MIN
MÁS·CZIMIRODA·CZIMEIVEL·15·

SZLOBODA GYÖRGY

ELSŐ
MAGYAR
BETÜNTÖDE
RÉSZÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, VI. KER.,
DESSEWFFY·U.
·32·

ROMBERGER TIVADAR

NŐI ARCKÉP. NYOMATOTT HÁROMSZINNYOMÁSÚ FESTÉKEINKKEL

GARAMBERZENECI
HÖDVÉGHY
PÉTER

Tervezte Schneider Jenő.

A
SZAKTANFOLYAMI
HALLGATÓK
MUNKÁIBÓL

• III •

GÖNC JENŐ
úrósi jegyző

LIBETBÁNYA

Tervezte Berka István

HÁMORI SÁNDOR

a Jász-nagykunszolgok-megyei
Kisbirtokosok Hitelbankjának
jászberényi megbízottja

Tervezte Téry Benő

BIRÓ JENŐ

a fa- és lémpári
felsőbb szakiskola
rendes tanára

NAGYVÁRAD
Rákóczi-utca 23

Tervezte Belányi József

Turóci BÉLÁNÉ

szül. Raubersberger Karolin

Tervezte Bartos Jakab

JUHÁSZ EMIL
BÁNYAMÉRNÖK,
AKADÉMIAI TANÁR

dr. Mátrayné

Tervezte Csuthy György

DR. BEKE MIKLÓS
NAGYBECSKEREKI VÁROSI
SZT. LÁSZLO-KÖZKÖRHÁZ
FŐORVOSA

Tervezte Karácsony Imre

MÉLAI ERVIN

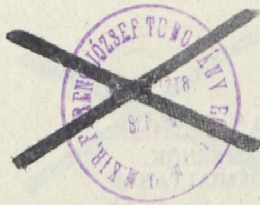
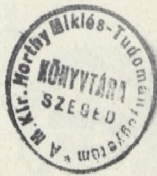
az Országos Kereskedelmi
és Ipari Szövetség főtitkára

Tervezte Papi Ferenc

A névjegy-tervezési
gyakorlatokon készi-
tett vázlatok alapján
szedett névjegyek

Előadó: Jánosi Péter

Tervezte Bartos Jakab

EMLER JÓZSEF
Laurent & Comp. budapesti
és zágrábi képviselője ●

V. Arany János-ulca 2. szám

Tervezte Csuthy György

A
SZAKTANFOLYAMI
HALLGATÓK
MUNKÁIBÓL
•IV•

HERCEG
BOLDIZSÁR
HERCEG ÁRMIN
ÉS FIAI KÖNYV-
KERESKEDŐ.CÉG
BELTAGJA ●●

Tervezte Csuthy György

MED. UNIV.
DR EMŐKEI DEZSŐ
HERKULESFÜRDŐ FŐORVOSA

Tervezte Karácsony Inire

CÉCH BÉLA
K. JEGYZŐ
SZALATNÁN

Tervezte Bartos Jakab

SÁNDORY
EZREDES

Tervezte Schneider Jenő

HELLBERG MIKLÓS
a torozskai iparosok
egyesületének
titkára

Tervezte Téry Benő

**NOVOTHY
I. SZANISZLÓ**
Blank és Herz
hirdetési Iroda
megbizottja a
horvát-szlavon
vármegyék
területére

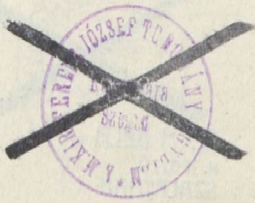
PÁSZTORI
HERMAN
a Szalontai Hírek
kiadója és felelős
szerkesztője

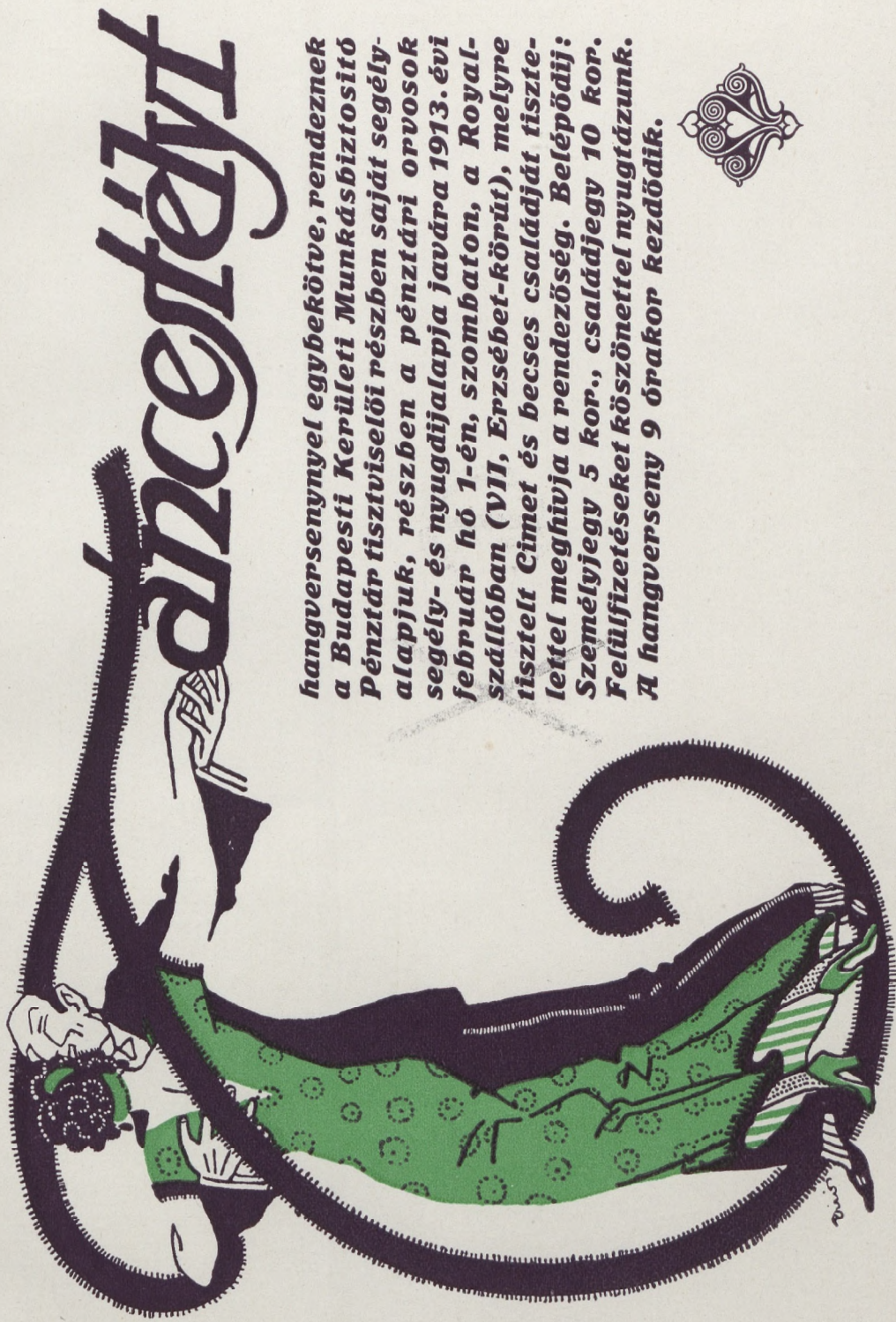
Tervezte Preller János

A névjegy-tervezési
gyakorlatokon készi-
tett vázlatok alapján
szedett névjegyek

Előadó: Jánosi Péter

Tervezte Papi Ferenc

hangversenyyel egybekötve, rendeznek a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár tisztviselői részben saját segélyalapjuk, részben a pénztári orvosok segély- és nyugdíjalapja javára 1913. évi február hó 1-én, szombaton, a Royal-szállóban (VII, Erzsébet-körút), melyre tisztelt Cimet és becses családját tisztelttel meghívja a rendezőség. Belépődíj: Személyjegy 5 kor., családjegy 10 kor. Felülfizetéseket köszönettel nyugtázzunk. A hangverseny 9 órakor kezdődik.

HOTEL

ARVAI

NAGY SZÁLLODA MOSONY

Holzschriften von Roman Scherer

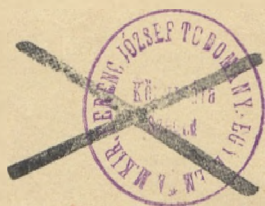
— Akt.-Ges. LUZERN (Schweiz) —

zeichnen sich aus durch prima Material,
künstlerische Zeichnung, feinen Schnitt,
und genaueste Zurichtung.

Dies sollte jeden Buchdrucker bewegen,
Plakat-Schriften von uns zu beziehen,
denn diese werben neue Kunden und

bringen Geld

durch ihre unbeschränkte Verwend-
barkeit und aparte Wirkung.

A SZAKTANFOLYAMI
HALLGATÓK
MUNKÁIBÓL
V.

HOMOKI EMIL

MŰASZTALOS

KÉSZIT: MINDENNEMŰ
AZ EZEN SZAKMÁBAN
ELŐFORDULÓBUTORT
MODERN ÉS EGYSZERŰ
KIVITELBEN. ÁLLANDÓ
RAKTART TART REGI
SANTIK BUTOROKBÓL
A MEGRENDELESEKET
PONTOSAN TELJESITI

BUDAPEST, VI
NAGYMEZŐ-UTCZA 23. II. UDVAR

Tervezte Papi Ferenc

HURM JENŐ

Szobafestő és mázoló

*Elvállal mindennemű e
szarba tartozó munkát,
épület- és szobafestést
művészi tervek szerint.*

*Mázoló munkálatokat a
legrövidebb idő alatt jól
és jutányosan elvégez.*

**Telefon
137-92**

Budapest, Uri-utca 15

Tervezte Orbán Ferenc

Szedték a Világosság könyvnyomdában

A céglegy-tervezési gyakor-
latokon készített vázlatok
alapján szedett cégjegyek

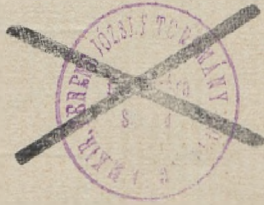
Előadó: Janosi Péter

**HAZÁNK
LEGRÉGIBB,
LEGNAGYOBB
MOZAIK-,**

**MŰKŐ ÉS CEMENTÁRUGYÁRA
ID-WOLAI-JOZSEF
BUDAPEST, ROTTENBILLER-
UTCA 2. TELEFON 4-79.SZÁM
FIÓKÜZLET:
SZABADKA**

Tervezte N. N.

Nyomták Biró és Schwarz-nyomdában

A SZAK-
TANFOLYAMI
HALLGATÓK
MUNKÁIBÓL
VI.

KARSAI JENŐ

SZOBAFESTŐ ÉS MÁZOLÓ

Elvállal mindennemű
e szakba tartozó munkát,
modern kivitelben. Épület-
és szobafestést művészi tervek
szerint. Mázolómunkálatokat
a legrövidebb idő alatt pontosan
és olcsón elvégez

BUDAPEST

I, VÁR, URI-UTCA 12. SZ.
TELEFON-SZÁM 137-92

Tervezte Orbán Ferenc

A cégjegy-tervezési tanfolyamon készült tervek alapján szedett cégjegyek

Előadó: Jánosi Péter

PHOTO-
CINKOGRAPHIA
KAUFMANN
GYULA

REPRODUKÁLÓ
MŰINTÉZETE

BUDAPEST, VIII,
JÓZSEF-UTCA 11
TELEFON-SZÁM
"JÓZSEF" 204-96

MAJOROS MÓR
MOZAIKRAKÓ-MŰHELYE
ÉS ÜVEGFESTÉSZETI
VÁLLALATA

ÜVEG-FESTMÉNYEK,
VELENCEI MOZAIK
ÉS DISZES ÜVEGEK
GYORS ELŐÁLLÍTÁSA
BUDAPEST, IX. KER.,
MESTER-UTCA 5. SZ.

Tervezte Szedmer József

STUBNER HENRIK

URI ES NŐI DIVATÁRUHÁZA

RAKTÁRON TARTJA, A LEGJOBB MINŐSÉGŰ FÉRFI FEHERNEMŰT ÉS MÁS DIVATCIKKET, U. M.: NYAK- KENDŐKET, KALAPOKAT, KEZTYŰKET, ERNYŐKET, DIVATMELLÉNYEKET STB. NŐI FEHERNEMŰEKBŐL A LEGFINOMABB ÁRUT TARTJA RAKTÁRON. EGÉSZ MENNYASSZONYI KELENGYÉK 400-2000 KORONÁÉRT

VIDÉKI MEGRENDELÉSEK PONTOSAN ÉS AZONNAL TELJESÍTHETNEK

BUDAPEST, VII, RÁKÓCZI-UT 11

Tervezte Thauer N.

MUNKHEIM ÉS KUMORI

A cég fennáll 1892 óta. A milleniumi, saintlouisi, brüsszeli és párisi kiállításokon aranyérmekkel s több más szakmai kiállításon előkelő kitüntetésekkel és díjjal, arany, ezüst és bronz-érmekkel kitüntetve. Számos állami, városi valamint magánüzem és vállalkozás építője és szállítója. Átala- kításokat is vállal.

MOZAIK-, MŰKŐ- ÉS CEMENTÁRU-GYÁRA

Építési anyagraktár Padló, falburkolás, és betonépítkezési vállalat. • Márvány- és márványozal- lapok, karmányus betoncsövek, külön- féle mőkő-munkák, gránit-terazzo- és beton-munkák, csatornázások, fürdők építése, keramit- és klinker-lapok, valamint metlachelapok és „fayence”-lapok nagybani gyártása.

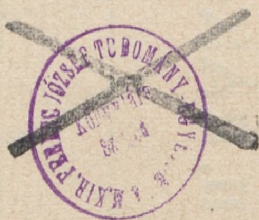
NAGYKANIZSÁN
DAMJANICH-UTCA 383. TELEFON 1-05

**BEEER EDE
MŰASZTALOS ÉS
KÁRPITOS**

Vállal teljes lakberendezéseket minden kivételben. Bútorainak tartósságát kifűnő referenciák és kitűntetések bizonyítják.

**BUDAPEST, VIII.,
MÁRIA-UTCA 45
TELEFON 108-68**

Tervezte Lechmann Henrik

Háromszinnyomás

GLEITSMANN E. T. FESTÉKGYÁRAI
BUDAPEST

ALAPITTATOTT 1847.

TELEFONSZÁM 149-03

WORBESZ FERENC

ÉPÜLETÜVEGEZÉSI VÁLLALAT, KÉPKERETEZŐ MŰHELY
ÜVEG-, PORCELLÁN-, LÁMPA- ÉS ZOMÁNCEDÉNY-RAKTÁR
NAGYSZEBEN, FÜZESSY-UTCA 5. SZÁM

Tervezte: Lachmann Henrik

CSÁKI KELEMEN ÉS FIA

ASZTALOSOK
BUDAPEST, IV. KER.,
SEMMELWEIS-UTCA 4
TELEFON 1-81

Villanyerőre berendezett
üzem. Ebédlő-, háló- és
előszobabutorok állandó
raktára. Megrendelések
bármely stílusban, művészi
kivitelben, gyorsan és
pontosan elkészítetnek

Tervezte: Lachmann Henrik

A levélfej-tervezési tanfolyamon készített vázlatok alapján szedett levélfejek

Előadó: Kizsol László

FESTÉKÁRU-ÉS KENCEGYÁR
ID. WARHANEK

ELEMÉR

BUDAPEST, VIII
TÖMŐ-UTCZA 35
TELEFONHIVÁS:
„JÓZSEF“ 104-97

FIÓKTELEPEK: SZABADKÁN
ÉS NAGYSZEBENBEN

BUDAPEST.....

Tervezte: Preller János

MŰLAKATOS
BIRO EDE
BREZNÓBÁNYÁN

*Épület- és bútortervezés,
vasrácsozatok s mindenféle
mintázatu soáronyszövetek
nagybani gyártása*

Tervezte: Neumann Sándor

STEINHÜBEL HENRIK
ÉLŐVIRÁG-NAGYKERESKEDÉSE ÉS
KONYHAKERTÉSZETE
ZÓLYOMBENESHÁZA
RADVÁNSKY-URADALOM

Tervezte: Neumann József

A levélfej-tervezési tanfolyamon készített vázlatok alapján szedett levélfejek

Előadó: Kizsol László

■ BALOGH ELEK ■

BUDAPEST, VIII. KERÜLET, ÖRÖMVÖLGY-UTCA 85. SZÁM, FÖLDSZINT 3

- Telefonhívás: „József“ 26-64. szám. ■
- Közvetítő iroda gazdasági munkások (aratók, cséplők, szőlőmunkások stb.), cselédek, ugyszintén urasági szolgák, mindenek, cselédek és sofförök részére

Budapest, 191

Tervezte: Papi Ferenc

ELSŐ GUMMI BÉLYEGZŐ-
GYÁR MAGYAR- ÉS HORVÁT-
ORSZÁGBAN. ALAPÍTÁSI ÉV
1869. 21 OKLEVÉL ÉS 14 ÉREM

II. ÁRUOSZTÁLY SZ.

ELSŐ GUMMIANYAGGYÁR

SZOMBATHELY
WIEN, MILLER-STRASSE Nr. 1

SZOMBATHELY VÁROS ÉS
VASVÁRMEGYE HIVATALAI-
NAK ÁLLANDÓ SZÁLLÍTÓJA

TELEFONSZÁMOK
KEZELÉSI IRODA: 2-23. ÜZEM-
TISZTOSÁGI IRODA: 2-24.

SZOMBATHELY-NEV: GUMI BÉLYEGZŐ

SZOMBATHELY, 191

Tervezte: Preller János

A levélfej-tervezési tanfolyamon készített vázlatok alapján szedett levélfejek

Előadó: Kizsol László

**MŰVÉSZETI
TANFOLYAM**

BÄCK

**MAGÁN-RAJZISKOLÁJA
WIEN, BANKGASSE 34, II
KÉRJEN PROSPEKTUST!**

Györkös Testvérek

Rákosszentmihály, Batthyány-utca 1. szám

*vegyészeti gyári tinta, tus, pecsétviasz, akvarell-, olaj-, tempera-, bronz- és művész-
festékek, színes kréta, ecsetek, írógépszalagok és minden e szakba vágó különlegesség*

Rákosszentmihály, _____

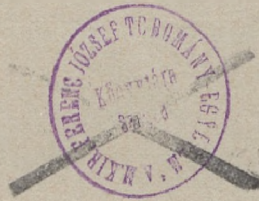
Tervezte Mihálik Eszter

LAKÁSBERENDEZŐ ASZTALOS

**GOROVE MIKLÓS
BUDAPEST, VIII,
KENDER-UTCA 36
TELEFON: 166-66**

BUDAPEST,
=====

Tervezte Szilaboda György

CSILLÁR- ÉS BRONZÁRUGYAR

KISSLING RUDOLF ÉS FIA

IRODA ÉS MINTARAKTÁR: BUDAPEST, VI. KERÜLET, PODMANICZKY-
UTCA 31. SZÁM. GYÁR: VI. KER. JÁSZ-UTCA 5. SZÁM. TELEFON 28-16.
AJÁNLOJA MŰVÉSZIES KIVITELŰ CSILLÁR- ÉS BRONZ-DISZTÁRGYAIT
NAGY VÁLASZTÉKBAN. SÜRGÖNY-ÉZIM: „LUSTRUM“ BUDAPESTEN

Tervezte Romberger Tiudár

HORVÁTH J. ÉS TESTVÉRE

SZÁLLITÁSI, FUVARÓZÁSI ÉS VÁMKEZELÉSI IRODA
BUDAPESTEN, V. KERÜLET, MARKÓ-UTCA 4. SZÁM

ALAPÍTÁSI ÉV 1861 sát és pontos szállítását ugy a
TELEFON-SZ. 37-63 belföldön, valamint a külföldre

Tervezte Szloboda György

MARTONFI IMRE ÉS TÁRSA

Készít modern iparművészeti tárgyakat a maga vagy mások (iparművészek) terveitán, művészibútor- és kapu-vereteket, modern csillárokat, kovacsoltvasból, vertréből. Kandallókat és fémportáldiszeket, stb., stb.

FÉMI PARMŰVÉ-
SZETI MŰHELY
BUDAPEST, V.,
PANNOMIA-U. 3
TELEFON 25-44

Készít antikutánczatokat, versenydíjakat, plaketteket és egyházművészeti tárgyakat minden nemes fémből, jutányosan és a legrövidebb idő alatt. Jó és művészi munkáért több kiállításon érmekekkel s oklevelekkel kitüntetve

RAJZOK ÉS KÖLTSÉGVETÉSEK INGYEN

A „BREZNÓBÁNYAI KATOLIKUS EGYLET”
JÓTÉKONYCÉLU FARSANGI HÁZI ESTÉLYE

1. ÜNNEPI PROLÓG
Elmondja Szabolcsi
Sárika kisasszony.

2. SZAVALAT
Előadja Martonváry
Aladár ur

3. MAGÁNJELENET
Előadja Rosenberg
Arminné urnő

4. MAGYAR DALOK
Éneklék Szántó Mici
kisasszony és Nádý
Ferenc ur

5. TAVASZI ÖRÖM
Új jelenet, előadják
Sármási Géza, Ber-
ger Elemér urak és
Fekete Szidi urleány

MŰSOR

•••

A műsor
8 órakor
kezdődik.

6. ÚJABB KUPLÉK
Előadja Ifj. Tarnócy
István ur

7. MAGÁNJELENET
a Szépszemű hölgy
című vígjátékból, elő-
adja Köther Ibolyka
kisasszony

8. SZAVALAT
Előadja Szabó Bő-
zsalke kisasszony

9. KÉT CSÉSZE TEA
Énekes bohózat, írta
Ferenc Ódön, zené-
jét szerz. Orbánffy
István. :: Előadják a
Katolikus Egyesület
műkedvelői

Tervezte Tragholz Dezső

MEGHIVÁS

az Ászódi Közművelődési Egyesület 1912. évi május hó 27-én,
pünkösd vasárnapján Löwy Vilmos vendéglős kerthelyiségében
rendezendő és társasjátékokkal, nagy díjkuglizással,
tombolával és szépségversenynyel egybekapcsolt

MAJÁLISÁRA

Belépődíj személyenkint 2 korona, családjegy (négy
személyre) 5 korona. A mulatság kedvezőtlen idő
esetén a fedett helyiségekben lesz megtartva. Az
ünnepély 5 órakor kezdődik. A zenét a közkedvelt
Kovács Pista és fiai cigányzenekara szolgáltatja.

A tiszta jövedelem jótékony célokra fordíttatik. Felül-
fizetések köszönettel fogadottnak és nyugtáztatnak

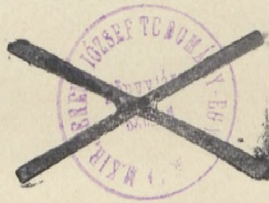

Hans Wunder G. m. b. H., Farbenfabrik
Wilhelmsberg bei Berlin NO.

Mű- és illusztrációs festék 508
100 kilogramm 400 korona

Képviselet és raktár
GOLDSTEIN ADOLF
Budapest, VII, Kazinczy-utca 32. szám
Telefon-szám 23.41

STROMMER ZSIGMOND

ASZTALOS

KÉSZÍT TELJES
LAKÁS-
BERENDEZÉST,
UGYSZINTÉN
ANTI-
BUTOROKNAK
KIVÁLÓ
UTÁNZATAIT.
ELVÁLLALÉPÜ-
LETMUNKÁT,
PORTÁL- ÉS
ÜZLETBEREN-
DEZÉSEKET

TELEFONSZÁM:
JÓZSEF 16-6, 16-7

BUDAPEST, VII. KER.,
WESSELÉNYI-UTCA 3

Tervezte Mihalik Gusztáv

STROMMER ZSIGMOND

MŰBUTORASZTALOS

KÉSZÍT TELJES LAKÁSBERENDEZÉSEKET
ÉS ANTIKBUTOR KIVÁLÓ UTÁNZATÁT

BUDAPEST, IV, MOLNÁR-UTCA 15

MEISLER HENRIK
DISZMŰÁRU-KERESKEDÉSE
BUDAPEST, IX, ÜLLŐI-UT 2

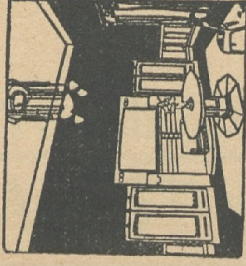
**ÉRCSZOBOR, DISZFEGYVER,
FÁLDISZ, MAJOLIKA VÁZA
ÁRJEGYZÉKE**

1912-1913. ÉVEKRE

VILÁGOSSÁG KÖNYVNYOMDA RT. BUDAPEST, VIII. KERÜLET, CONTI-UTCA 4

KÁNTOR BÉLA
MŰASZTALOS BUTORTERMEI

**BUDAPEST
IX, ERKEL-
UTCA 1. SZ.**

VILÁGOSSÁG KÖNYV-
NYOMDA RT. BUDAPEST
VIII, CONTI-UTCA 4. SZ.

LAKÁSBERENDEZŐ · ASZTALOS

GOROVE · MIKLÓS

TELEFON · 61—36

BUDAPEST · VIII · KENDER-UTCA · 36

Tervezte Szilaboda György

JAUERNIK DEMETER

KÉSZIT MINDENNEMŰ
AZ E SZAKMÁBAN ELŐ-
FORDULÓ EGYSZERŰ,
FINOM ÉS MŰBÚTORT
MŰVÉSZI KIVITELBEN

BUDAPEST, IX,

ASZTALOS

NAGY RAKTÁR KÜLÖN-
FÉLE POLGÁRI ÉS ŪRI
BŪTOROKBAN. RENDE-
LÉSEKET RAJZ SZERINT
JUTÁNYOSAN KÉSZIT

GYEP-UTCA 14

BUDAPEST

191.....

Tervezte Hószeghy P.

MAJOROSI ZSIGMOND

ÜVEGFESTŐ ÉS MOZAIK-
RAKÓMŰHELYE BUDAPEST
VI, BÉKE-TÉR 7. TELEFON 1-11

CSINÁL: ÜVEGFESTMÉNYT,
VELENCEI MOZAIKOT, DISZ-
ÜVEGEKET ÉS SORAFITOT

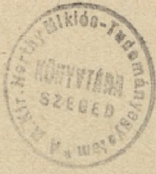
Tervezte Tragholz Dező

HELLER SAMU

Épit gyárkéményeket több alakban,
körkemencéket, kazánbefalazásokat,
gépalapozásokat, és szabadalmazott
füstémésztő tüzeléseket gőzkazánok-
hoz, saját szerkezete szerint, jótállás
mellett. Elvállal modern lakóházak,
középületek és villák teljes felépítését.
Tervek és költségvetések kívánatra.
Tűzálló és chamotteanyagok raktára

KŐMŰVES-MESTER, SPECIALISTA
MAROSVÁSÁRHELY, SIP-UTCA 23

Tervezte Romberger Tiudó

MEGHIVÓ

A MAGANTISZTVISELŐK ÉS KERESKEDELMI ALKALMAZOTTAK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE 1913. ÉVI JANUÁR HO 4-ÉN, SZOMBATON ESTE, AZ ÜGYVÉDI KAMARA DISZTERMÉBEN (V. KER., SZEMERE-UTCA 10. SZÁM) ÁLLÁSKÖZVEITŐ INTÉZMÉNYE ÉS SEGÉLYALAPJA JAVÁRA

ZÁRTKÖRŰ BÁLT

RENDEZ, MELYRE T. CIMET ÉS BECSES CSALÁDJÁT TISZTELETTTEL MEGHIVJA A RENDEZŐSÉG. KEZDETE ESTE 9 ÓRAKOR. A ZENÉT SZÖLLŐSY LAJOS HIRNEVES ZENEKARA SZOLGÁLTATJA. JEGYEK ÁRAI: SZEMÉLYJEGY 2-50 KOR., CSALÁDJEGY 6 KORONA. ELŐREVALTVA: SZEMÉLYJEGY 2 KOR., CSALÁDJEGY 5 KOR. JEGYEK KAPHATÓK A TITKARI HIVATALBAN VII. KER., ERZSÉBET-KÖRÜT 41. SZ. ÉS A BÁLBIZOTTSÁG TAGJAINAL. FELÜLFIZETÉSEKET KÖSZÖNETTEL FOGADUNK

